

**LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA LAG-a 5
ZA RAZDOBLJE 2013.-2015.**

Orebić, 18. siječnja 2013.

Sadržaj

Kratice.....	3
Uvod.....	4
1. ZNAČAJKE PODRUČJA OBUHVAĆENOG LAG-om 5.....	6
1.1. Opće zemljopisne značajke područja	6
1.1.1. Površina i granice područja	6
1.1.2. Reljefna i klimatska obilježja	7
1.1.3. Kulturna i povijesna baština	8
1.1.4. Prirodna baština – Natura 2000.....	9
1.1.5. Stanje društvene i komunalne infrastrukture	12
1.2. Gospodarske značajke područja	17
1.2.1. Glavne gospodarske djelatnosti.....	17
1.2.2. Stanje gospodarstva.....	26
1.2.3. Tržište radne snage.....	27
1.3. Demografske i socijalne značajke područja.....	29
1.3.1. Broj i gustoća stanovništva.....	29
1.3.2. Demografska kretanja	30
1.3.3. Obrazovna struktura stanovništva	31
1.3.4. Školstvo.....	33
1.3.5. Kultura.....	34
2. SWOT ANALIZA RAZVOJNIH MOGUĆNOSTI PODRUČJA, SNAGE I SLABOSTI TE PRILIKE I PRIJETNJE ZA RAZVOJ	36
3. RAZVOJNA VIZIJA	41
3.1. Razvojni ciljevi po osima ruralnog razvoja.....	41
3.2. Opis mjera za postizanje ciljeva uključujući definiranje korisnika, očekivanih rezultata i kriterija prihvatljivosti	45
4. STRATEGIJA IZRADA I PROVEDBE	60
4.1. Značajke partnerstva i osnivanje LAG-a 5.....	60
4.2. Primjena načela "odozdo prema gore" i sudjelovanje različitih interesnih skupina, uključujući socio-ekonomski ugrožene skupine, žene i mlade u izradi strategije.....	63
4.3. Plan provedbe i slijed aktivnosti u ostvarivanju ciljeva.....	65
4.4. Sposobnost upravljanja javnim sredstvima	68
4.5. Utjecaj provedbe strategije na okoliš.....	68
4.6. Izvori financiranja i održivost strategije bez sredstava javne pomoći	68
4.7. Procjena broja projekata i potrebnih sredstava za vrijeme trajanja programa IPARD.....	70
4.8. Praćenje provedbe strategije i mjerenje učinaka provedbe, kriteriji za ocjenu uspješnosti i učinkovitosti.....	71
4.8.1. Baza razvojnih projekata.....	71
4.8.2. Mjerenje učinaka provedbe strategije – kriteriji i pokazatelji uspješnosti i učinkovitosti.....	73
4.9. Procedura donošenja odluka uključujući proceduru odabira projekata kojima će LAG-5 izdati pismo preporuke i načine sprečavanja sukoba interesa	75
4.10. Projekti koji su se provodili/se provode iz drugih izvora financiranja	78
5. USKLAĐENOST S NADREĐENIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA	81
6. LITERATURA	84
7. DODACI.....	88
Dodatak 1. – Popis članova i tijela LAG-a	88
Dodatak 2. – NATURA 2000 – LAG 5.....	91
Dodatak 3. – Naselja u JLS i TUG područja LAG-a 5.....	100
Dodatak 4. – Karata područja LAG-a 5.....	107
Dodatak 5. – Financijski plan provedbe LRS za LAG 5 za 2013. godinu	108

KRATICE

DNŽ	Dubrovačko-neretvanska županija
DSZ	Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske
DUNEA	Regionalna razvojna agencija Dubrovačko-neretvanske županije
EU	Europska unija
FINA	Financijska agencija
HGK	Hrvatska gospodarska komora
HZZ	Hrvatski zavod za zapošljavanje
IMO	Institut za međunarodne odnose
IPARD	Pretpristupni program Europske unije za razdoblje 2007.–2013. godine za ruralni razvoj
JLS	Jedinice lokalne samouprave
LAG 5	Lokalna akcijska grupa koja uključuje 5 područja: otoke Korčulu, Mljet i Lastovo, poluotok Pelješac i Dubrovačko primorje
LAG	Lokalna akcijska grupa
LEADER	Akronim francuskog naziva, u prijevodu „Poveznica između djelovanja u ruralnom razvoju“; inicijativa EU-a za mobiliziranje i provođenje lokalnog razvoja u ruralnim zajednicama kroz partnerstva javnog, privatnog i nevladinog sektora
LRS	Lokalna razvojna strategija
MPRR	Ministarstvo poljoprivrede RH
MRRFEU	Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU-a RH
MZO	Ministarstvo zaštite okoliša i prirode RH
TZ	Turistička zajednica

UVOD

Lokalna razvojna strategija (LRS) osnovni je plansko-programski postupak i sredstvo za učinkovitije i uspješnije upravljanje ruralnim razvojem i šire, ukupnim lokalnim razvojem, na području Lokalne akcijske grupe „LAG 5“, koje obuhvaća 12 jedinica lokalne samouprave: Blato, Dubrovačko primorje, Janjinu, Korčulu, Lastovo, Lumbardu, Mljet, Orebić, Smokvicu, Ston, Trpanj i Vela Luku.

Lokalne zajednice okupljene u LAG-u 5 dobivaju ovom strategijom prvi put konzistentan okvir i plan sa zajedničkim strateškim ciljevima, prioritetima, mjerama za identificiranje i provedbu konkretnih razvojnih projekata/aktivnosti te s mehanizmima provedbe i načinima praćenja i vrednovanja rezultata i učinaka. Osim toga, LRS funkcionira kao proces a ne samo kao dokument i stoga osigurava doprinos kontinuiranom osposobljavanju članova LAG-a 5 i drugih nositelja razvoja za djelotvornije i učinkovitije korištenje sredstava IPARD-a, a kasnije i fondova Europske unije te sredstava državnih institucija Republike Hrvatske i drugih izvora financiranja. Nadalje, strategija pridonosi jačanju partnerstva, suradnje javnog, privatnog i civilnog sektora te uključivanju šire javnosti u upravljanje lokalnim i regionalnim razvojem.

LRS je izrađen u skladu s preporukama za izradu lokalne razvojne strategije iz Pravilnika o provedbi mjere 202 – Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja – u sklopu programa IPARD Europske unije koji je propisalo Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske.

Također, LRS je načinjen sukladno razvojnim odrednicama Republike Hrvatske i Europske unije. Razvojni prioriteti na kojima počiva sukladni su prioritetima EU-a utvrđenim u dokumentu „EUROPA 2020. – strategija za pametan, održiv i uključiv rast“. Pri izradi LRS-a primijenjena su načela pristupa LEADER: uravnotežen razvoj cijelog područja, pristup „odozdo prema gore“, partnerstvo/međusektorsko povezivanje, inovativnost, integralan pristup, umrežavanje i suradnja među područjima/LAG-ovima, lokalno financiranje i upravljanje.

Ciljevi LRS-a, a onda i prioriteti i mjere, sukladni su ciljevima i prioritetima u nadređenim strateškim dokumentima: Nacionalnom strateškom referentnom okviru 2012.–2013. (NSFR), Strategiji ruralnog razvoja 2008.–2013. (SRR), IPARD-u 2007.–2013. i Županijskoj razvojnoj strategiji Dubrovačko-neretvanske županije 2011.–2013. Na taj su način pri izradi LRS-a zadovoljena temeljna načela izrade strateških dokumenata –sukladnosti, smislenosti i održivosti.

LRS ima pet dijelova: značajke područja obuhvaćenog LAG-om 5, SWOT analiza razvojnih mogućnosti područja, razvojna vizija, strategija izrade i provedbe, usklađenost s nadređenim strateškim dokumentima te dodaci.

Tijekom izrade analize razvojnih mogućnosti područja LAG-a 5 nije se uvijek moglo doći do podataka i informacija o činjeničnom stanju i značajkama (gospodarskim, demografskim i socijalnim) na području LAG-a 5. Razlog su ponajprije nedostatni i nedostupni ili neažurirani podaci za neke sektore na razini jedinica lokalne samouprave. Dio podataka i činjenica moći će se dopuniti nakon što se obrade svi podaci Popisa stanovništva 2011. godine i dovrše druge analize i programski dokumenti na razini jedinica lokalne samouprave te donesu državni strateški dokumenti.

Ključni dio LRS-a čine razvojni ciljevi, prioriteti i mjere jer oni služe kao okvir i osnova za identificiranje, pripremu, odabir, kandidiranje i provedbu razvojnih projekata. Nakon što su utvrđeni ciljevi i mjere, počelo je prikupljanje prijedloga razvojnih projekata. Prijedlozi koji ispunjavaju uvjete IPARD-a uvršteni su na indikativnu listu i u Bazu projekata LAG-a 5, a ostali u Bazu i koristit će se za kandidiranje na druge programe (državne, EU-a i dr.). Nastavak prikupljanja projektnih prijedloga prilika je da se s čitavog područja LAG-a prikupi što više prijedloga, naročito iz sektora i djelatnosti koji najviše pridonose učinkovitom ostvarivanju ciljeva i prioriteta utvrđenih LRS-om.

Sve priloge za LRS pripremala je, razmatrala i utvrđivala radna skupina dionika s područja LAG-a 5 na niz radionica održanih 2010., 2011. i 2012. godine u Stonu, Orebiću, Korčuli, Blatu i Veloj Luci. Članovi radne skupine imali su i niz konzultacija i dogovora radi dodatnih razrada i dopuna. Sve to osiguralo je da LRS na najbolji način odgovori na pitanje koje su ključne razvojne potrebe na području LAG-a 5 i kako ih zadovoljiti te da njegova izrada i konačni dokument i sadržajem i formom odgovara predloženim preporukama Ministarstva poljoprivrede. U procesu izrade LRS-a stručnu potporu dali su stručnjaci Instituta za međunarodne odnose iz Zagreba (IMO) i Regionalne razvojne agencije Dubrovačko-neretvanske županije (DUNEA).

Na kraju valja istaknuti da su pripreme i proces izrade LRS-a potaknuli povezivanje i zajedništvo malih prostorno izoliranih i udaljenih lokalnih zajednica, da su pridonijeli porastu svijesti u tim zajednicama o potrebi zajedničkog promišljanja razvojne vizije i konkretnih programa i projekata za njezino ostvarenje te u njima potaknuli opredjeljenje da suradnjom udružuju i osnažuju svoje sposobnosti za upravljanje razvojem utemeljenim na održivosti, inovativnosti i uključenosti.

Lokalna razvojna strategija usvojena je na skupštini LAG-a 5 održanoj u Orebiću 18. siječnja 2013. godine.

Maja Cebalo, predsjednica LAG-a 5

1. ZNAČAJKE PODRUČJA OBUHVAĆENOG LAG-om 5

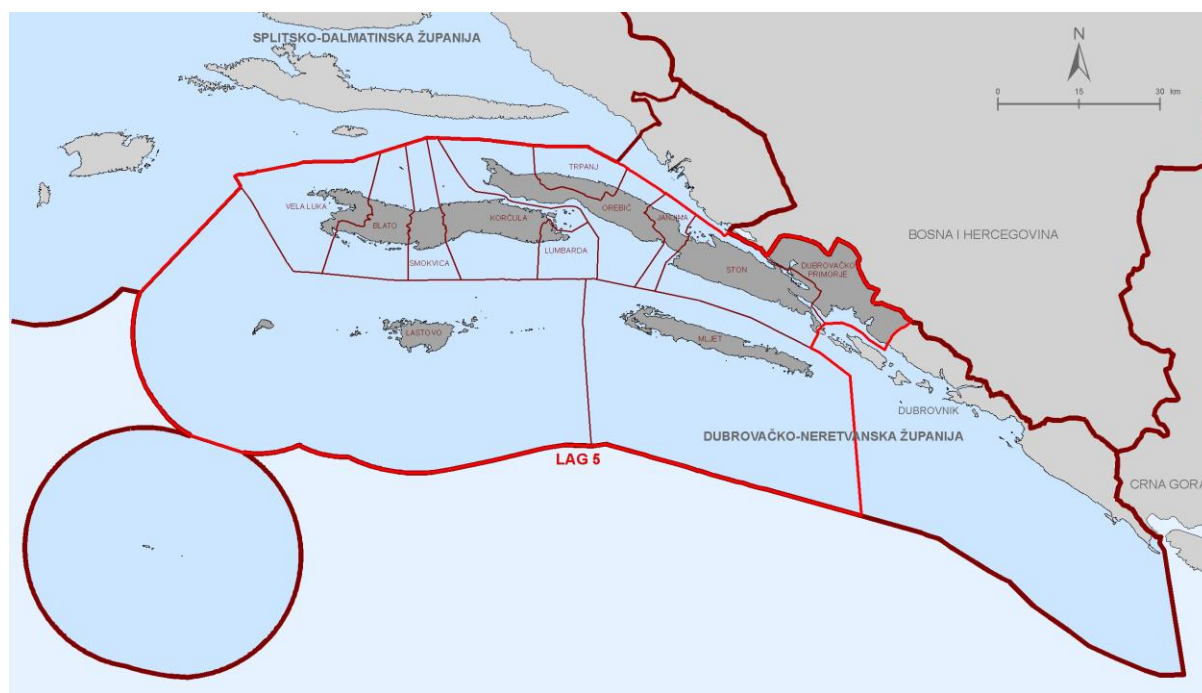
1.1. Opće zemljopisne značajke područja obuhvaćenog LAG-om 5

Područje LAG-a 5 pripada najjužnijoj hrvatskoj županiji, Dubrovačko–neretvanskoj i ima pet dijelova: otoke Korčulu, Mljet i Lastovo, poluotok Pelješac i Dubrovačko primorje. Na sjeveru LAG 5 graniči sa Splitsko-dalmatinskom županijom te Republikom Bosnom i Hercegovinom, a na jugu s Gradom Dubrovnikom.

1.1.1. Površina i granice područja

Glavna je zemljopisna značajka područja obuhvaćenog LAG-om 5 prostorna raspršenost i nedovoljna prometna povezanost njegovih dijelova. Veći je dio područja primorski, a ostatak u unutrašnjosti kopna. No, svi dijelovi LAG-a 5 imaju ista ili vrlo slična obilježja: geomorfološka i klimatska, obilježja bioraznolikosti, gospodarska, socijalna, kulturna i povijesna.

Slika 1. Područje LAG-a 5

Legenda: — = granica LAG-a 5
— = granica JLS unutra LAG-a 5

Izvor: Prostorni plan Dubrovačko-neretvanske županije, 2010.

Područje LAG-a 5 ima 988, 21 km², a sastoji se od 12 jedinica lokalne samouprave, 11 općina i jednog grada. Na području LAG-a 5 živi 27 312 stanovnika ili 20% ukupnog stanovništva Dubrovačko-neretvanske županije (DNŽ). Najgušće su naseljena područja LAG-a 5 grad Korčula te općine Vela Luka i Orebić, a najrjeđe naseljena mjesta Janjina i Trpanj na poluotoku Pelješcu i otok Lastovo.

Tablica 1. Površina i broj naselja po općinama na područja LAG-a 5

<i>JLS</i>	<i>Površina (km²)</i>	<i>Naselja</i>
Grad Korčula	112,35	Čara, Korčula, Pupnat, Račišće, Žrnovo
Općina Blato	62,39	Blato, Potima
Općina Lumbarda	10,77	Lumbarda
Općina Smokvica	43,71	Smokvica
Općina Vela Luka	42,86	Vela Luka
Općina Lastovo	52,66	Glavat, Lastovo, Pasadur, Skrivena Luka, Sušac, Uble/Ubli, Zaklopatica
Općina Mljet	99,35	Babino Polje, Blato, Govedari, Korita, Kozarica, Maranovići, Okuklje, Polače, Pomena, Prožura, Prožurska Luka, Ropa, Saplunara, Sobra
Općina Orebić	130,95	Donja Banda, Kučište, Kuna Pelješka, Lovište, Nakovanj, Orebić, Oskorušno, Pijavičino, Podgorje, Podobuće, Potomje, Stanković, Trstenik, Viganj
Općina Ston	169,59	Boljenovići, Brijesta, Broce, Česvinica, Dančanje, Duba Stonska, Dubrava, Hodilje, Luka, Mali Ston, Metohija, Putniković, Sparagovići, Ston, Tomislavovac, Zabrđe, Zamaslina, Zaton Doli, Žuljana
Općina Janjina	30,16	Drač, Janjina, Osobjava, Popova Luka, Sreser
Općina Trpanj	35,92	Trpanj, Donja Vručica, Gornja Vručica, Duba Pelješka
Općina Dubrovačko primorje	197,5	Banići, Čepikuće, Doli, Imotica, Kručica, Lisac, Majkovi, Mravinca, Ošlje, Podgora, Podimoč, Slano, Smokovljani, Stupa, Štedrica, Točionik, Topolo, Trnova, Trnovica, Visočani

Izvor: ARKOD, Ministarstvo poljoprivrede

1.1.2. Reljefna i klimatska obilježja

Otoci LAG-a 5 građeni su pretežno od polupropusnog vapnenca i dolomitskog nepropusnog tla. Jednostavnost geološke i tektonske građe otoka Mljeta čini ga geološki drugačijim od ostalih jadranskih otoka. Također, mjesta kontakta tektonskih jedinica geološka su specifičnost općine Dubrovačko primorje, pa je to glavno epicentralno područje regije.

Zemlja je na otocima zbog tankog sloja teško obradiva, a poljoprivredne površine zbog čestih ljetnih suša podložne štetama. Tla najviše proizvodne sposobnosti su antropogena tla (rigosoli) u većim poljima, tla nastala iz koluvija vapnenca, dolomita i crvenice te antropogena tla terasa. Takva tla pretvorena su većinom u vinograde, maslinike i nasade agruma. Većina poluotoka Pelješca pripada krškom području tj. glavninu stijena čine visoko vodopropusni vapnenci, a manji su dijelovi stijena tzv. dolomiti, kojih ondje najviše ima oko Pijavičine i malo manje između Stona i Ponikava. Na takvim tipovima stijena razvile su se različite vrste zemljišta, uglavnom vapnenačka primorska tla, poput vapnenačkog primorskog smeđeg tla i crvenice.

Vapnenačko-dolomitski sastav otokâ LAG-a 5 uzrok je poroznosti terena, pa na njima nema površinskih tokova ni izvora. Mjestimice postoje povremeni tokovi, bujice, no za cjelokupno područje LAG-a 5 karakteristična je bezvodica. Posljedica je manjak pitke vode, jedan od glavnih problema tog područja. Dva su najvažnija izvora pitke vode u vodoopskrbi stanovništva LAG-a 5 prerada bočate vode i podzemne vode.

Područje LAG-a 5 pripada mediteranskom klimatskom području sa suhim, vedrim i vrlo toplim ljetima te kišovitim i blagim zimama. Tako su otoci LAG-a 5 najsunčanija područja jadranskog primorja s više od 2500 sunčanih sati u godini. Prema Köppenovoj klasifikaciji klime, područje LAG-a 5 je područje Csa klime (sredozemna klima). Razred C prema navedenoj klasifikaciji označava područje umjereno tople kišne klime, sa srednjom temperaturom najhladnijeg mjeseca (viša od 3 °C te manja od 18 °C). Oznaka „s“ označava sušno razdoblje u ljetnim mjesecima, a najsušniji mjesec ima manje od 40 mm oborina, a oznaka „a“ vruća ljeta sa srednjom temperaturom najtoplijeg mjeseca višom od 22 °C i više od četiri mjeseca u godini sa srednjom mjesečnom temperaturom višom od 10 °C. Najtopliji je mjesec u prosjeku srpanj (uglavnom iznad 22 °C), a najhladniji siječanj (između 8 i 10 °C). Odnos oborina toplog (IV-XI) i hladnog (X-III) dijela godine pokazuje kako područje LAG-a 5 ima primorski oborinski režim za koji su karakteristične veće količine oborina u hladnom dijelu godine i s minimumom ljeti. Najveće mjesečne količine oborina bilježe se u studenom (180 mm) i prosincu (162 mm), a najmanje u srpnju (36 mm). Jedan je od važnih klimatskih elemenata vjetar. Tri su dominantna vjetra na području LAG-a 5: jugo (E i SE smjer), bura (N i NE smjer) i maestral (W smjer). Ljeti se najčešće javljaju zapadni (34%), jugoistočni (26%) i istočni (16%) vjetar, a u jesen jugoistočni vjetar (43%), istočni (29%) i vjetar W i NE smjera (8%). Vjetrovi koji pušu na području LAG-a 5 uglavnom su umjerene jačine te rijetko postignu jačinu veću od 6 Bf. Opasni su jedino rijetki udari bure iz Stonskog kanala, tzv. "stončica".

1.1.3. Kulturna i povijesna baština

Bogatstvo kulturno-povijesne baštine područja LAG-a 5 rezultat je burne povijesti, obilježene grčkom i rimskom kolonizacijom te prepletanjem različitih utjecaja (crkveni redovi, Iliri, Venecija, Dubrovačka Republika i dr.). Na području LAG-a 5 nalazi više od 30% zaštićenih spomenika kulture na području čitavog DNŽ-a. Najviše zaštićenih spomenika ima Dubrovačko primorje (148), zatim slijede Ston (101), Korčula (71), Mljet (55).

Tablica 2. Ukupan broj zaštićenih spomenika kulture po općinama LAG-a 5

Grad/općina	Registrirani i preventivno zaštićeni	Evidentirani	Ukupno
Ukupno LAG 5	284	326	610
DNŽ	745	1145	1890

Izvor: Upravni odjel za obrazovanje, kulturu i šport DNŽ-a, 2011.

Kulturna baština sastoji se od raznovrsnih i izuzetno vrijednih objekata materijalne baštine, od brojnih arheoloških nalazišta, spomeničkih cjelina, memorijalnih područja i građevina, do pojedinačnih sakralnih i profanih građevina. Najveći dio je u priobalnom pojasu, ali u unutrašnjosti ima nekih vrijednih atrakcija kao napr. Napoleonova cesta na poluotoku Pelješcu.

Nematerijalna kulturna baština također otkriva jedinstvenost područja LAG-a 5. Mnogobrojne su i raznovrsne manifestacije, vezane za povijesne događaje, tradiciju, lokalne običaje, kao napr. viteška igra Moreška na otoku Korčuli, lastovski pučki karneval Poklad, stari viteški “ples od boja” Kumpanija u općinama Blato i Vela Luka te Lumbarajske užance i autohtonu sortu vinove loze Grk, poskočicu lindo u Dubrovačkom primorju i dr.

Za LAG 5 kulturna baština je izrazito razvojno značajan resurs. Ulaganje u obnovu i restauraciju te poticanje održivog korištenja kulturne baštine, posebno kroz razvoj novih suvremenih načina i oblika (proizvodi i usluge kulturnih i kreativnih industrija) ima ključnu ulogu u svjetlu svjetskih trendova jačanja razvoja kulturnog turizma te jačanja turizma s velikom dodanom vrijednošću.

Zbog izraženog trenda depopulacije otoka i napuštanja kuća pa i čitavih naselja LAG-a 5, postoji opasnost od propadanja bogate graditeljske baštine. Taj je problem već izrazit na gotovo svim kulturno-povijesnim i sakralnim lokalitetima tog područja, uključujući one najprepoznatljivije, poput rodne kuće i muzeja Marka Pola u gradu Korčuli, kompleksa romaničke crkve i samostana sv. Marije na otoku Mljetu i crkve Gospe od Karmena u Orebiću.

Radna skupina je u raspravama na radionicama utvrdila sljedeće razvojne probleme i potrebe:

Tablica 3. Osnovni razvojni problemi i potrebe u području kulturne baštine

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none"> Nedostatna obnova i očuvanje kulturne baštine na čitavom području LAG-a 5 (npr. nedovršena obnova rodne kuće Marka Pola u Korčuli ili loše stanje samostanskog kompleksa sv. Marije na Mljetu, cca 100 kapelica na području cijelog Pelješca, 13 orebičkih zaseoka i dr.) Nedovoljna arheološka istraživanja lokaliteta iz grčke i rimske civilizacije (npr. psefizme) Nedovoljna promidžba kulturno-povijesne baštine kao temelja razvoja kulturnog turizma na području LAG-a 5 	<ul style="list-style-type: none"> Poboljšanje obnove i očuvanja kulturne baštine i izvorne arhitekture na čitavom području LAG-a 5 Dovršenje obnove i restauracije objekata kulturne i sakralne baštine (npr. dovršenje obnove rodne kuće Marka Pola i njeno otvaranje za posjetitelje, obnova samostana sv. Marije na Mljetu, restauracija crkava na području Lumbarde i dr.) Poticanje ulaganja u arheološka istraživanja Promidžba i razvijanje održivog kulturnog turizma temeljenog na bogatoj kulturno-povijesnoj baštini LAG-a 5

1.1.4. Prirodna baština – Natura 2000

Reljefna raznolikost, razvedenost obale, morske uvale s klifovima i velika pošumljenost rezultirali su zakonskom zaštitom značajnih prirodnih vrijednosti područja LAG-a 5. Lastovsko otočje od 2006. godine ima status parka prirode, a otok Mljet, zbog jedinstvenog prirodnog izgleda, od 1960. godine status nacionalnog parka.

Tablica 4. Zaštićena prirodna područja na području LAG-a 5

KATEGORIJA	NAZIV	POVRŠINA (ha)	GODINA ZAŠTITE
Nacionalni park	Mljet (zapadni dio otoka)	5375	1960.
Park prirode	Lastovsko otočje	19.583	2006.
Posebni rezervat – šumski	Šumski predjel Velika Dolina u NP Mljet	15	1965.
Posebni rezervat – botanički	Šuma Kočje na otoku Korčuli	4,62	1962.
Posebni rezervat u moru	Malostonski zaljev i Malo more	4821,4	1983.
Značajan krajobraz	Otok Badija	100	1969.
Značajan krajobraz	Predjel Saplunara na otoku Mljetu	66,5	1965.
Značajan krajobraz	Uvala Vučina s obalnim pojasom na Pelješcu	160	1975.
Značajan krajobraz	Uvala Prapratno na Pelješcu	149	1975.
Park-šuma	Čempresada Pod Gospu kod Orebića	46	1964.
Park-šuma	Otočić Ošjak kod Vele Luke na Korčuli	18,5	1962.
Park-šuma	Gradski park Hober u Korčuli	25	1969.
Spomenik parkovne arhitekture	Drvored čempresa na Korčuli	0	1948.
Spomenik parkovne arhitekture	Drvored sa 10 čempresa na Pelješcu	0	1960.
Spomenik parkovne arhitekture	Čempres star 350 godina u selu Čara na Korčuli	0	1962.
Spomenik parkovne arhitekture	Park Foretić u Korčuli	60	1963.
Spomenik parkovne arhitekture	Skupina čempresa na Pelješcu iznad Orebića	0	1960.
Spomenik prirode – geomorfološki	Vela spilja kod Vele Luke	0	1966.
Spomenik prirode – geomorfološki	Špilja Rača na Lastovu	0	1965.
Spomenik prirode – botanički	Hrast crnika na predjelu Klokolina Žrnovo	0	1952.
UKUPNO: 20 zaštićena prirodna područja			

Izvor: Upravni odjel za prostorno uređenje, gradnju i zaštitu okoliša DNŽ, 2011

Potencijalna područja ekološke mreže NATURA 2000 Europske unije na području LAG-a 5 prikazana su u Dodatku br 2. NATURA 2000.

Za očuvanje prirodnih vrijednosti i zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta na području LAG-a 5 brinu se javne ustanove za zaštitu prirode, no kako su njihovi ljudski i financijski kapaciteti ograničeni, postoji potreba dodatnog ulaganja u jačanje svih njihovih resursa. Ukupna gospodarska i industrijska nerazvijenost LAG-a 5 pridonijela je zadržavanju netaknutog prirodnog krajolika, no pojačan razvoj turizma i “apartmanizacija” uvelike ugrožavaju zadržavanje i očuvanje izvornog krajobraza. Stoga je neophodno dalje razraditi i nadzirati provedbu mjera za usklađivanje gradnje s ograničenjima prostora te osigurati održiv razvoj turizma.

Općenito, razvoj biljnog pokrova na području LAG-a 5 uvjetuje ponajprije godišnji raspored padalina. S obzirom na značajke mediteranske klime, prevladava kserofitna vegetacija. Veliku vrijednost ima i ljekovito bilje, koje samoniklo raste na otocima (kadulja, metvica, kamilica, gospina trava, komorač, lavanda, ružmarin). U moru je najznačajnija biljna vrsta zelena alga kaulerpa, koja predstavlja opasnost za biološku raznolikost mora.

Od šumskih zajednica dominantne su brzorastuće šumske zajednice alepskog bora te šume planike i hrasta crnike. Takve visoke šume najzastupljenije su u krajoliku otoka Mljeta (72% površine, zbog čega je poznat pod nazivom „zeleni otok“). No, na području LAG-a 5 izražen je i proces reforestacije, posljedica čega je prevladavanje makije i gariga u krajoliku. Udio je degradiranih šuma u ukupnoj površini šuma i šumskog zemljišta na području LAG-a 5 50-60%. Najveća su prijetnja biljnim i šumskim zajednicama požari i suše tijekom ljetnog razdoblja te sve veća „apartmanizacija“.

Tablica 5. Šume i šumsko zemljište na području DNŽ-a i LAG-a 5 (u ha)

Šumarija	Visoke šume	Degradirane šume (makija, garig, šikare)	Neobrasle i neplodne šume
Ston, Mljet, Dubrovačko primorje, Janjina, Trpanj, uključivo i grad Dubrovnik, i Konavle*	11.469	52.780	13.708
Korčula, općine Orebić, Lumbarda, Smokvica, Vela Luka, Blato, Lastovo	3.987,91	5.008,13	1.286,43

Izvor: Procjena ugroženosti stanovništva, materijalnih i kulturnih dobara DNŽ-a, 2010.

*Hrvatske šume nemaju dostupne podatke po općinama i gradovima

Šumovitost i slaba napučenost otoka omogućila je također razvoj i opstanak brojnih životinjskih vrsta. Među kopnenom faunom prednjače različite vrste ptica od kojih su mnoge rijetke i ugrožene. Također, na otocima LAG-a 5 žive mnogobrojne endemične svojte gušterica, na pr. otok Lastovo jedino je stanište zmije stepskog guža u Hrvatskoj. Riblji fond obuhvaća gotovo sve vrste bijele i plave ribe te drugih morskih organizama, od kojih se osobito ističu lovišta jastoga u akvatoriju Lastova.

Radna skupina je u raspravama na radionicama utvrdila sljedeće razvojne probleme i potrebe:

Tablica 6. Flora, fauna i šumske zajednice: osnovne razvojne potrebe i problemi

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none"> Vegetacija i fauna ugrožena šumskim požarima, reforestacijom, sušama i nekontroliranom apartmanizacijom Ograničeni ljudski i financijski kapaciteti javnih ustanova ne omogućuju adekvatnu zaštitu ugroženih biljnih i životinjskih vrsta Nedovoljna briga i održavanje zaštićenih prirodnih područja LAG-A 5 	<ul style="list-style-type: none"> Jačanje mjera kontrole usklađivanja izgradnje s okolišnim ograničenjima prostora Jačanje svih kapaciteta javnih ustanova radi očuvanja visokog stupnja bioraznolikosti otoka LAG-a 5 Poboljšanje u održavanju i gospodarenju zaštićenih prirodnih područja Jačanje svijesti o potrebi zaštite prirode i potencijalima održivog korištenja prirodne baštine Jačanje mjera zaštite od požara

1.1.5. Stanje društvene i komunalne infrastrukture

Društvena infrastruktura

U ovom poglavlju, pod pojmom društvena infrastruktura obuhvaćeni su zdravstvena zaštita, socijalna skrb, sportski sadržaji i civilno društvo; školska infrastruktura sadržana je u poglavlju o školstvu (1.3.4.), a kulturna infrastruktura u poglavlju o kulturi (1.3.5.).

Na području obuhvaćenom LAG-om nalazi se ukupno 5 domova zdravlja, 36 ordinacija, 10 ljekarni, 3 doma za starije i nemoćne, od kojih su 2 u funkciji, 1 specijalna bolnica (bolnica za medicinsku rehabilitaciju) te 2 zubotehnička laboratorija, 1 mikrobiološki laboratorij i 1 medicinsko-biokemijski laboratorij. Pri tome treba istaknuti kako na području općine Lumbarda ne postoji dom zdravlja, ni ordinacija i ljekarna. Primarna zdravstvena zaštita na cijelom području LAG-a 5 najkvalitetnije je organizirana na području grada Korčule, a provodi se preko doma zdravlja, ordinacija obiteljske i stomatološke medicine, podružnice Zavoda za javno zdravstvo u gradu te nekoliko specijalističkih ordinacija i ljekarni. Za razliku od ostalih područja LAG-a 5, u Korčuli ljeti djeluje i turistička ambulanta za potrebe domaćih i stranih turista. Pored grada Korčule, primarna zdravstvena zaštita zadovoljavajuće je organizirana u općinama Blato, Vela Luka i Lastovo. Osim otoka Korčule, drugi otoci LAG-a 5 nemaju dom zdravlja te postoji velika potreba za otvaranjem ljekarni na cijelom području LAG-a 5.

Specijalistička zdravstvena zaštita na području LAG-a 5 se ne pruža, pa se u slučaju težih slučajeva građani upućuju u Split i Dubrovnik. To je jedan od razloga zbog kojeg je potrebno dodatno jačati ulaganja u bolju i kvalitetniju prometnu povezanost otoka i općina LAG-a 5 sa županijskim središtem, Dubrovnikom.

Socijalna skrb organizirana je na otoku Korčuli u tri doma za starije i nemoćne. U ostalim dijelovima LAG-a 5 takve ustanove ne postoje, iako bi dobna struktura stanovništva to zahtijevala. Udomljivanje kao oblik brige za stare i nemoćne nije sustavno organizirano i razvijeno.

Iako se svi dijelovi LAG-a 5 odlikuju aktivnim djelovanjem mnogobrojnih kulturnih udruga i kulturno-umjetničkih društava, nedostatni su ljudski resursi za razvoj kulture te u nekim slučajevima prostor i oprema (npr. knjižnice, dvorane za pokuse i dr.). Naime, područje LAG-a 5 ima ukupno 18 domova kulture, 8 knjižnica, 2 muzeja te 3 galerije i 2 etnografske zbirke, što nije zadovoljavajuće. Konkretnije, na otoku Mljetu postoji potreba za otvaranjem knjižnice i čitaonice, a u Trpnju knjižnica postoji, ali nije u funkciji. Nadalje, u općinama Smokvica i Vela Luka domovi kulture su u derutnom stanju i potrebno ih je rekonstruirati, a u općini Dubrovačko primorje postoji potreba za adekvatnom ljetnom pozornicom. Budući da je kulturna ponuda izvan turističke sezone siromašna, potrebno je jačati ulaganja kako bi postala osnova programa za produljenje sezone.

Što se tiče sportskih aktivnosti, uglavnom su amaterskog karaktera i ostvaruju se kroz školska sportska društva, a nedostatak sportske infrastrukture zajednička je značajka svih općina na području LAG-a 5. Adekvatnu sportsku dvoranu posjeduje općina Blato, a mjesto Lastovo manju sportsku dvoranu i nogometni teren.

Općenito, na otocima LAG-a 5 izražen je manjak sportskih sadržaja za mlade, a većina sportskih aktivnosti zbiva se u ljetnim mjesecima za vrijeme turističke sezone. Svojim

uspjesima osobito se ističe korčulanski vaterpolski klub KPK, čije su aktivnosti bile u stagnaciji zbog neizgrađenog bazena u gradu Korčuli, a koji je završen tek 2012.

Na području LAG-a 5 djeluje niz udruga registriranih za djelovanje u različitim područjima. Najviše udruga registrirano je za područje sporta, kulture, ekologije i gospodarstva. Najviše ih je u gradu Korčuli, Orebiću i Veloj Luci te na otoku Mljetu. Najbrojnije su udruge koje se bave sportom i rekreacijom, zatim udruge za kulturu, gospodarstvo.

Tablica 7. Broj i struktura udruga po područjima i djelatnostima

Općine / udruge	Ukupno
Športske	133
Tehničke	38
Humanitarne	10
Socijalne	11
Zdravstvene	2
Znanstvene	7
Prosvjetne	4
Kulturne	97
Ekološke	14
Gospodarske	45
Hobističke	4
Nacionalne	3
Duhovne	1
Zaštite prava	1
Za okupljanje i zaštitu djece, mladeži i obitelji	18
Domovinskog rata	4
Informacijske	2
Ostale udruge	21
Ukupno LAG 5	415

Izvor: Ured državne uprave DNŽ-a

Radna skupina je u raspravama na radionicama utvrdila sljedeće razvojne probleme i potrebe:

Tablica 8. Osnovne razvojne potrebe i problemi u području društvene infrastrukture

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none"> Ovisnost stanovništva o specijalističkoj zdravstvenoj zaštiti u Dubrovniku i Splitu, što predstavlja poseban problem za otočko stanovništvo LAG-a 5 Nepostojanje institucija za skrb o starijima i nemoćnima na Mljetu, Lastovu i Pelješcu Nedostatak sportskih objekata i sadržaja, pogotovo na otocima LAG-a 5 Nedovoljna ponuda kulturnih programa i manjak društvenih aktivnosti, osobito izvan turističke sezone Manjak kvalitetnog kadra u kulturi 	<ul style="list-style-type: none"> Poboljšanje zdravstvenog sustava povećanjem broja liječničkih timova, broja ljekarni i stomatoloških ordinacija Jačanje prometne povezanosti sa specijalističkim bolnicama u Splitu i Dubrovniku Osnivanje novih domova za starije i nemoćne Ulaganja u sportske sadržaje i promoviranje zdravog načina života kroz sportske aktivnosti Oživiti i razvijati društvene aktivnosti u lokalnim zajednicama te poboljšati kulturnu ponudu kao element razvoja turizma i produljenja sezone Jačati ljudske kapacitete kulturnih ustanova Objediniti rad postojećih kulturnih institucija i organizacija sa cjelovitu ponudom u turizmu

Prometna i komunalna infrastruktura

Pomorski promet ima najvažniju ulogu u prometnom povezivanju područja LAG-a 5, osobito otoka s kopnom. Svi veći otoci povezani su s kopnom trajektnim linijama, no za efikasan pomorski promet potrebne su brže i češće brodske veze, osobito u turističkoj sezoni. Glavne luke: Korčula, Orebić, Polače, Trstenik, Prapratno, Sobra, Trpanj, Ubli, Vela Luka.

Morske luke zahtijevaju modernizaciju odnosno izgradnju i instalaciju uređaja za sigurnu plovidbu. Ceste na području LAG-a 5 potrebno je rekonstruirati jer pojedine ne ispunjavaju osnovne tehničke uvjete i otežavaju pristup pojedinim dijelovima područja LAG-a 5. To se prvenstveno odnosi na teško prohodne lokalne ceste na otocima.

Državne i županijske ceste povezuju pojedine dijelove LAG-a s glavnim cestovnim pravcima u Hrvatskoj.

Tablica 9. Državne i županijske ceste koje prolaze kroz područje LAG-a 5

D-118	Vela Luka – Kapja – Dubovo – Korčula	D-415	Trajektna luka Trpanj – D. Banda (D414)
D-119	Ubli – Lastovo	D-416	Prapratno (D414) – trajektna luka Prapratno
D-120	Pomena – Polače – Sobra – Saplnara	D-420	Sustjepan (D 8) – luka Gruž
D-123	Trajektna luka Sobra – D 120	Ž-6244	Korčula: D 118 – luka
D-414	Trajektna luka Orebić – Ston – Zaton Doli (D8)	Ž-6229	Ošlje – Ž 6228
Ž-6215	Lovište – Viganj – Orebić (D414)	Ž-6230	Pasadur (L69063) – Ubli (D 119)
Ž-6221	Vela Luka (Plitvine) (L69060) – D118	Ž-6231	Luka – Hodilje – Ston (D 414)
Ž-6222	D 118 – Blato – D 118	Ž-6240	D 8 – Radovčići – Mikulići – D 516
Ž-6223	Blato (Ž 6222) – Prižba – Brna – Smokvica (Ž6268)	Ž6255	Prigradica (L69018) – Blato (Ž6222)
Ž-6224	Račišće – Korčula (D 118)	Ž6268	Kapja (D118) – Smokvica – Čara – Dubovo (D118)
Ž-6225	D118 – Lumbarda		
Ž-6226	Žuljana (L69028) – Dubrava (D 414)		
Ž-6227	Sv. Nikola (Ž 6228) – Most Bistrina (D 8)		
Ž-6228	Granica R. BiH – Rudine – Slano – Trsteno (D8)		

Izvor: Prostorni plan Dubrovačko-neretvanske županije, Županijski zavod za prostorno uređenje Dubrovnik, 2010.

Vezano za cestovni promet, na cijelom području LAG-a 5 prijeko su potrebne rekonstrukcije državnih i županijskih, a osobito lokalnih cesta tj. nerazvrstanih cesta koje su u vrlo lošem stanju te bolje održavanje i sanacija poljskih putova. Lokalne ceste su u zadovoljavajućem stanju (sve su asfaltirane i dobro održavane) jedino na području grada Korčule.

Povezanost otoka s kopnom zračnim linijama svodi se na heliodrome, koji se koriste uglavnom za hitne potrebe lokalnog stanovništva. Njihov je kapacitet ograničen, a prometovanje uvelike uvjetovano vremenskim prilikama. Projekt izgradnje novog heliodroma započet je u općini Mljet na lokaciji Vrh Planjak. Najbliže međunarodne zračne luke području LAG-a 5 su Dubrovnik i Split.

Radna skupina je u raspravama na radionicama utvrdila sljedeće razvojne probleme i potrebe:

Tablica 10. Prometna infrastruktura: osnovni razvojni problemi i potrebe

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none"> • Iznimno loše stanje lokalnih cesta, osobito na otocima LAG-a 5 što onemogućuje pristup pojedinim površinama • Nerealizirani projekti poboljšanja prometne infrastrukture sprječavaju daljnje investicije • Nedovoljna povezanost pomorskim putovima otoka s kopnom te otoka međusobno • Nedovoljna opremljenost morskih luka i manjak luka sportskog i nautičkog turizma • Loša pokrivenost telekomunikacijskom mrežom na otocima • Zastarjelost i nedovoljni kapaciteti heliodroma na otocima te velika ovisnost o vremenskim uvjetima 	<ul style="list-style-type: none"> • Rekonstrukcija lokalnih cesta i ostalih cesta koje ne udovoljavaju tehničkim standardima • Dovršenje započetih projekata iz područja prometne infrastrukture te realizacija nezapočetih, a planiranih projekata • Modernizacija, dodatna opremljenost i povećanje kapaciteta heliodroma • Podizanje standarda pomorskih veza te uvođenje brzih brodskih linija • Dogradnja i proširenje kapaciteta postojećih morskih luka te izgradnja novih • Poboljšanje sustava telekomunikacija i bolja pokrivenost otoka signalom • Razvoj brzog intraneta na području poluotoka Pelješca

Opskrba električnom energijom na području LAG-a 5 uglavnom zadovoljava. Probleme s opskrbom električnom energijom ima općina Vela Luka zbog preopterećenosti većine trafostanica i nemogućnosti priključivanja novih korisnika. Probleme s opskrbom imaju naselja Babina i Velika Rasoha te Pupnatska luka na području grada Korčule kao i naselje Blaca na području općine Smokvica. Također, oko 20% kućanstava na području općine Ston nema stabilnu opskrbu električnom energijom tj. u vremenskim neprilikama naselja Ponikava, Zabrđa, Dančanja, Putnikovića i Brijesta vrlo često ostaju bez električne energije.

Voda za piće na području LAG-a 5 zadovoljavajuće je kakvoće (povremeni slučajevi neispravnosti pitke vode uglavnom su uvjetovani prirodnim sastavom vode i ne ugrožavaju ljudsko zdravlje). Iznimno, na području općine Orebić voda iz vodovodnog sustava ocijenjena je neprikladnom za piće i druge svrhe. Više od 40% LAG-a 5 opskrbljuje se vodom preko regionalnog vodovodnog sustava Neretva-Pelješac-Korčula-Lastovo, no značajna područja LAG-a 5 još uvijek su ostala nepokrivena vodoopskrbnim sustavom. Postojeći vodovod još uvijek koristi zastarjele azbestne cijevi za transport pitke vode. Čest je manjak pitke vode, osobito u ljetnim mjesecima kada dolazi mnogo turista.

Najveća prijetnja kakvoći mora su kanalizacijski sustavi, koji nisu opremljeni pročišćivačima otpadnih voda. Pročištač otpadnih voda postoji samo u gradu Korčuli, no osigurava samo djelomično pročišćavanje. Na otocima Mljetu i Lastovu te poluotoku Pelješcu kanalizacijski sustav nije izgrađen. Općini Blato odobren je prijavljeni projekt "Podsustav odvodnje Blato – Glavni kanalizacijski kolektori i crpne stanice - Izgradnja gravitacijskih kanala K1-7 i K1-8 sa svim ograncima" u sklopu natječaja IPARD-a Mjere 301. Nadalje, u tijeku je provedba projekta odvodnje oborinskih voda iz centra mjesta Blato. U Općini Vela Luka počeo je projekt izgradnje kanalizacijskog sustava; do sada je izgrađena glavna kolektorska mreža i dio crpnih stanica, a planirano je da taj dio sustava proradi u prvoj polovini 2013. godine kada će se na njega priključiti 15-20% korisnika.

Izgradnja kanalizacijskih sustava na otocima te sanacija i modernizacija komunalne infrastrukture jedan je od prioriteta projekata na području LAG-a 5 s obzirom na to da

sadašnje stanje ugrožava kvalitetu površinskih i podzemnih voda, narušava čistoću mora i izaziva velike gubitke vode.

U vezi sa zbrinjavanjem otpada, sve jedinice lokalne samouprave na području LAG-5 imaju organizirani odvoz i odlaganje bilo na svom ili nekom drugom prostoru. Tako Lastovo ima svoje odlagalište i reciklažno dvorište, Vela Luka i Blato koriste odlagalište Sitnica, a grad Korčula i Lumbarda odlagalište Kokojevica. Što se Pelješca tiče, Trpanj ima svoje odlagalište, a Orebić, Janjina i Ston otpad odvoze u Neum (BiH). Za zbrinjavanje otpada u Dubrovačkom primorju odgovorna je Čistoća Dubrovnika.

Problemi zbrinjavanja otpada na otocima su zahtijevni i kompleksni, a njihovo sporo rješavanje posljedično utječe i na stvaranje divljih deponija, poglavito građevinskog otpada, ali i komunalnog otpada.

Planom gospodarenja otpada u DNŽ, koji obuhvaća i područje LAG-a 5 i njegovom realizacijom i osposobljavanjem Centra za odlaganje otpada, sva odlagališta će se sanirati i zatvoriti.

Na području LAG-5 od obnovljivih izvora energije koristi se vjetar. Instalirane i planirane su vjetro-elektreane u nekoliko općina, Dubrovačko primorje, Orebić, Ston (Ponikve). Nema instaliranih kapaciteta za korištenje solarne energije.

Energetska učinkovitost do sada se nije sustavno provodila. U tijeku su realizacije županijski programi i projekti za energetska učinkovitost koji će obuhvatiti i područje LAG-5. Primarni cilj projekta je poticanje primjene ekonomski isplativih, energetska efikasnih (EE) tehnologija, materijala i usluga, kako u javnom sektoru tako i u kućanstvima, a sve kako bi se smanjila nepotrebna potrošnja energije i emisije štetnih stakleničkih plinova u atmosferu.

Radna skupina je u raspravama na radionicama utvrdila sljedeće razvojne probleme i potrebe:

Tablica 11. Komunalna infrastruktura: osnovne razvojne potrebe i problemi

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none"> • Nezadovoljavajuće stanje vodoopskrbnog i kanalizacijskog sustava, osobito na otocima LAG-a 5 (Lastovo, Mljet) • Manjak pitke vode, osobito ljeti • Korištenje azbestnih cijevi u javnom vodovodu Neretva – Pelješac- Korčula - Lastovo • Nepostojanje sustava za pročišćavanje otpadnih voda • Nepostojanje kanalizacijskog sustava na poluotoku Pelješcu i otocima LAG-a 5, osim otoka Korčule • Zbrinjavanje otpada nije sustavno i dugoročno riješeno • Solarna energija se sustavno ne koristi usprkos izuzetnim pogodnostima • Nema sustavnog provođenja programa energetske učinkovitosti 	<ul style="list-style-type: none"> • Proširenje i dogradnja vodoopskrbnog i kanalizacijskog sustava • Izgradnja kanalizacijskih sustava na otocima LAG-a 5 (Lastovo, Mljet) • Ugradnja pročistača otpadnih voda • Osiguranje dovoljnih količina pitke vode u turističkoj sezoni • Zamjena azbestnih cijevi javnog vodovoda sa zdravstveno i ekološki prihvatljivom alternativom • Realizacija Plana gospodarenja otpada DNŽ • Poticanje korištenja solarne energije i provedba energetske učinkovitosti

1.2. Gospodarske značajke područja

1.2.1. Glavne gospodarske djelatnosti

U strukturi gospodarstva, prema podacima FINA-e za 2011. godinu, najvažnije su djelatnosti: trgovina na veliko i malo, djelatnosti pružanja smještaja te priprema i usluživanje hrane, prerađivačka industrija, poljoprivreda i šumarstvo, poslovanje nekretninama. Na smanjivanje industrijske proizvodnje posljednjih nekoliko godina najviše su utjecali problemi poslovanja i gubici brodogradilišta i nekih drugih poduzeća na području LAG-a 5. Također, zbog recesije je i građevinarstvo posljednjih nekoliko godina zabilježilo pad poslovanja, prihoda i zaposlenosti.

Porast u sektoru turizma i u djelatnostima vezanim za turizam međutim nije mogao posve kompenzirati smanjivanje industrijske proizvodnje i građevinarstva. O tome govore osnovni pokazatelji o kretanju broja poduzetnika i zaposlenih te o poslovnim rezultatima.

U razdoblju 2009.–2011. zabilježen je mali porast broja poduzetnika na području LAG 5, a smanjio se broj zaposlenih kod poduzetnika. U većini općina LAG-a 5 poduzetnici bilježe gubitke u poslovanju. Iznimke su Dubrovačko primorje, Blato i Orebić.

Tablica 12. Struktura gospodarstva LAG 5 po područjima djelatnosti u 2011. godini
(iznosi u tisućama kuna)

Područje djelatnosti	2011			
	Broj poduzetnika tekuće razdoblje	Ukupni prihodi	Ukupni rashodi	Dobit/gubitak razdoblja
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	36	88.924	105.229	-16.465
Rudarstvo i vađenje	6	3.328	4.950	-1.622
Prerađivačka industrija	79	349.112	340.178	6.435
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom, sanacije okoliša	10	66.758	66.151	431
Građevinarstvo	66	58.592	57.957	271
Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	124	183.742	177.285	5.036
Prijevoz i skladištenje	31	33.733	30.237	3.260
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanje hrane	96	168.051	204.091	-36.339
Informacije i komunikacije	9	1.526	1.466	56
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	1	43	43	0
Poslovanje nekretninama	56	7.775	18.061	-10.317
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	42	29.649	24.048	5.482
Ostale uslužne djelatnosti	65	30.059	30.625	-738
UKUPNO	621	1.021.295	1.060.319	-44.510

Izvor: Fina 2012.

Napomena: Obuhvaćeni su obrtnici koji su obveznici dostave godišnjih financijskih izvještaja. Registar godišnjih financijskih izvještaja

Tablica 13. Zaposleni u pravnim osobama po županijama i gradovima/općinama, prema NKD-u 2007., stanje 31. ožujka 2011.

JLS	Ukupno	Poljoprivreda šumarstvo i ribarstvo (A)	Rudarstvo i vađenje (B)	Prerađivačka industrija (C)	Opskrba električnom energijom, plinom i vodom (D+E)	Građevinarstvo (F)	Trgovina na veliko i malo, popravlak motornih vozila (G)	Prijevoz i skladištenje (H)	Djelatnosti pružanja smještaja, pripreme/usluživa nja hrane (I)	Informacije i komunikacije, financijske i djelatnosti osiguranja, poslovanje nekretninama (J+K+L)	Stručne, znanstvene, tehničke, administrativne djelatnosti, javna uprava i obrana (M+N+O)	Obrazovanje, zdravstvo i socijalna skrb, umjetnost, zabava, rekreacija, ostalo (P+Q+R+S)
Korčula	1367	18	-	134	84	29	190	113	164	63	241	331
Blato	939	5	-	355	65	38	155	8	85	23	48	157
Dubrovačko primorje	242	2	28	12	-	34	12	8	36	-	43	97
Janjina	32	-	-	-	-	-	2	3	-	-	6	21
Lastovo	128	2	-	4	19	-	6	4	11	3	38	41
Lumbarda	90	-	-	2	8	7	24	2	24	-	8	15
Mljet	200	9	-	-	26	7	13	14	45	1	23	62
Orebić	659	54	-	111	48	44	126	23	91	7	40	105
Smokvica	119	18	-	40	-	-	10	4	-	1	5	41
Ston	498	27	32	10	9	44	48	8	58	3	189	70
Trpanj	70	4	-	-	7	-	10	3	11	2	11	22
Vela Luka	782	5	-	113	29	29	105	22	31	21	46	328
LAG ukupno	5093	144	60	781	295	232	701	212	556	124	698	1290
DNŽ	28 250	421	86	1 565	1 338	2 126	3 831	2 842	3 566	1 300	5 146	6 047

Izvor: DZS, http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2012/SI-I476.pdf

Napomena: Obuhvaćeni su obrtnici koji su obveznici dostave godišnjih financijskih izvještaja. Registar godišnjih financijskih izvještaja

Obrti i zadruge

Na području LAG-a 5 broj obrta proteklih godina blago raste. Najviše ih je u gospodarski, osobito turistički najaktivnijim dijelovima LAG-a - u Korčuli (271), Orebiću (193) Vela Luci (140), Blatu (110). U strukturi po djelatnostima prevladavaju obrti u uslugama, zatim u poljoprivredi i marikulturi. osobito oni vezani za sektor turizma. Posljednjih nekoliko godina obnavljaju se i tradicijski obrti, premda sporo i sporadično.

Tablica 14. Broj registriranih obrta na području LAG-a 5 u 2011.

LAG 5	Broj obrta ukupno (u radu, privremena obustava, mirovanje)	Broj obrta u radu
Ukupno	1.333	1.097

Izvor: Obrtni registar, Ministarstvo poduzetništva i obrta, 2012.

Broj zadruga stagnira, a neke su suočene s ozbiljnim problemima u poslovanju i organizaciji. Najviše je zadruga, prema podacima HGK, u Stonu (9) u poljoprivredi, uslugama i školjarstvu, Korčuli (8) u poljoprivredi i obrtima, u Orebiću (8) u poljoprivredi i uslugama. Većinom se bave poljoprivredom, ribarstvom i školjarstvom te obrtničko-uslužnim djelatnostima.

Radna skupina je u raspravama na radionicama utvrdila sljedeće razvojne probleme i potrebe:

Tablica 15. Osnovni razvojni problemi i potrebe u gospodarstvu

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none">• Teško opće gospodarsko i društveno stanje na otocima• Niska profitabilnost malog i srednjeg gospodarstva• Slabo razvijena prerađivačka industrija• Niska kvaliteta poslovnog okruženja, nedovoljno razvijene potporne institucije za poduzetništvo• Nizak stupanj ulaganja u nove tehnologije i inovacije• Nedovoljna suradnja gospodarstva i istraživačko-razvojnih organizacija• Niska konkurentnost poduzeća, nedosljednost u pružanju kvalitete proizvoda i usluga• Nedovoljno razvijene aktivnosti za privlačenje ulaganja u poduzetničke zone• Nizak stupanj motiviranosti, educiranosti radno sposobnog stanovništva za malo i srednje poduzetništvo i samozapošljavanje	<ul style="list-style-type: none">• Razvijati i provoditi programe za jačanje konkurentnosti posebno malog gospodarstva.• Poticati promjene u poslovanju poduzeća dodatnom edukacijom, savjetovanjem i informiranjem poduzetnika, uvođenjem modernih procesa i ulaganja u razvoj i stvaranje proizvoda i usluga s većom dodanom vrijednosti• Sustavno poboljšavati poslovno okruženje, razvijati poduzetničku infrastrukturu i financijske potpore, osobito za malo i srednje poduzetništvo• Poboljšati upravljanje poduzetničkim zonama osobito u privlačenju ulaganja• Poticati razvoj zelenog poduzetništva• Donijeti i implementirati mjere i politike za poticanje razvoja otoka (lokalne Agende 21).

Poljoprivreda

Za razvoj poljoprivrede i proizvodnju mediteranskih kultura postoje dobri klimatski i pedološki uvjeti na čitavom području LAG-a 5. Ukupna raspoloživa površina zemljišta na području LAG-a iznosi 12.363 ha. No, relativno mala površina poljoprivrednih posjeda, usitnjenost parcela te specifičan geografski oblik smanjuju mogućnosti za intenzivniju poljoprivrednu proizvodnju.

Prema popisu poljoprivrede iz 2003. godine poljoprivredna kućanstva koriste 3120 ha što je tek oko ¼ ukupne raspoložive površine zemljišta. Prosječna veličina poljoprivrednog posjeda ispod je prosječne veličine poljoprivrednog posjeda u DNŽ-u.

Područje LAG-a 5 ima relativno brojnu populaciju uključenu u poljoprivrednu proizvodnju.

Tablica 16. Poljoprivredna kućanstva i raspoloživo zemljište na području LAG-a 5

Skupine poljoprivrednih kućanstava prema ukupno raspoloživom zemljištu	Broj kućanstava	Ukupno raspoloživa						Broj parcela korištenoga
		površina zemljišta	Korišteno poljoprivredno zemljište, ha				Ostalo zemljište, ha	poljoprivrednog zemljišta
		ha (3+7)	ukupno korišteno (4+5-6)	u vlasništvu	uzeto u zakup	dano u zakup		
	1	2	3	4	5	6	7	8
Dubrovačko-neretvanska županija	9.723	22.625,53	7.119,73	6.144,80	995,37	20,44	15.505,80	59.366
Blato	535	785,04	398,91	376,02	22,89	-	386,13	1.762
Dubrovačko primorje	485	1.657,40	285,03	285	0,03	-	1.372,37	2.442
Janjina	128	594,73	149,28	146,6	2,68	-	445,45	1.484
Korčula	522	1.611,52	289,61	279,05	12,31	1,75	1.321,91	4.506
Lastovo	138	99,75	57,46	40,04	17,42	-	42,29	1.367
Lumbarda	204	157,14	86,41	84,91	1,5	-	70,73	1.787
Mljet	317	1.421,07	198,87	198,72	0,15	-	1.222,20	3.809
Orebić	459	1.518,13	613,37	605,76	10,32	2,71	904,76	6.491
Smokvica	196	782,83	255,98	236,45	21,43	1,9	526,85	1.660
Ston	478	1.558,33	437,21	434,01	4,5	1,3	1.121,12	3.619
Trpanj	109	399,65	85,65	81,77	3,95	0,07	314	1.502
Vela Luka	689	867,57	363,37	346,06	17,31	-	504,2	3.275
LAG 5	13.983	34.078,69	10.340,88	9.259,19	1.109,96	28,17	23.735,81	93.070

Izvor: DZS, Poljoprivredni popis 2003.

Prema karakteru poljoprivredne proizvodnje na području LAG-a 5 ključni su vinogradarstvo, maslinarstvo te marikultura, a voćarstvo i stočarstvo slabo su razvijeni.

U vinogradarstvu, područje LAG-a 5 ima zamjetno mjesto u Hrvatskoj. Osobito se ističe vinogorje Pelješca, s najvećom površinom pod vinogradima i najvećim ukupnim brojem trsova u DNŽ-u. Posljednjih desetak godina na Pelješcu se razvio niz uspješnih vinara koji su izrazito kvalitetnim vinima uspjeli osvojiti mnoga stručna priznanja i izgraditi vrhunsku reputaciju među ugostiteljima i trgovcima vinom. Vино autohtone sorte Plavac mali s položaja Dingača i drugih ubraja se u najpoznatija hrvatska vina. To je ujedno prvo hrvatsko vino kojem su zaštićeni način proizvodnje i podrijetlo. Razvoj visoko kvalitetnog vinarstava započeo je i na otoku Korčuli (autohtona sorta Grk). Proizvodnja vina u 2012. godini procjenjuje se na oko 8.500.000 litara.

Tablica 17. Broj registriranih vinara na području LAG-a 5

Vinogorje	Broj vinara
Pelješac	84
Korčula	33
Lastovo	4

Izvor: Upravni odbor za ruralni razvoj i poljoprivredu DNŽ, 2012.

Maslinarstvo je također izrazito važno u poljoprivredi LAG-a 5. Dijelovi područja LAG-a 5, Vela Luka, Blato i Ston, istaknuti su predstavnici maslinarstva u DNŽ-u, koja daje blizu 28% ukupne proizvodnje maslina i maslinova ulja u Hrvatskoj. Rodnih stabala ima više od 80%, no samo se kod četvrtine primjenjuje suvremena tehnologija.

Ekološka poljoprivreda tek je u početnim fazama razvoja. Prema podacima DNŽ-a, u 2011. godini bila su registrirana 21 subjekta od čega 1/3 čine proizvođači i prerađivači.

Marikultura, odnosno uzgoj morskih organizama, riba, školjaka, rakova i drugih vrsta, još je jedan važan gospodarski segment, posebice za područje Malostonskoga zaljeva, no ukupni potencijali nisu dovoljno iskorišteni. Prema podacima Obrtničke komore DNŽ-a u 2011. godini na području LAG-a 5 bio je registriran 61 školjkar te 228 obrta morskog ribarstva.

Zbog iznimnih prirodnih uvjeta i očuvanog okoliša na području Malostonskog zaljeva i Malog mora obavlja se višestoljetni uzgoj školjaka, posebno autohtone malostonske kamenice (*ostrea edulis*). Pored kamenica uzgajaju se dagnje i ribe. Ukupno uzgojena godišnja količina iznosi oko 2,5 tisuća tona daganja, 2,5 milijuna komada kamenica i oko 400 tona ribe. Na otoku Mljetu djeluje Riba Mljet d.o.o., prva hrvatska ekološka riblja farma.

Prvi koraci u novom načinu gospodarenja i razvoju suradnje s poduzetnicima u hrvatskoj marikulturi učinjeni su osnutkom Tehnološkog i poslovno-inovacijskog centra za marikulturu MARIBIC d.o.o. (ranije RICH) u Bistrini, koji djeluje u sklopu Sveučilišta u Dubrovniku. MARIBIC treba promovirati nove tehnologije uzgoja i nove vrste, a već surađuje s uzgajivačima školjaka u Malostonskom zaljevu.

Ribarstvo se koristi tek dijelom resursa na području LAG-5, što je posljedica neadekvatno vođene gospodarske politike. Osim nedovoljnog broja modernih ribarskih plovila, ostali problemi ribarstva uključuju nedovoljno organiziran nadzor nad ribarenjem, lošu provedbu zakonskih mjera i nepostojanje praćenja ribljeg fonda, a posljedica je nekontrolirano i neodgovorno iskorištavanje morskih resursa.

Radna skupina je u raspravama na radionicama utvrdila sljedeće razvojne probleme i potrebe:

Tablica 18. Razvojni problemi i potrebe u poljoprivredi

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak cjelovitog plana razvoja poljoprivrede • Neriješeni imovinsko-pravni odnosi (ne ažurne zemljišno-vlasničke knjige) • Usitnjenost poljoprivrednih posjeda i nepovezanost malih poljoprivrednih proizvođača • Nedovoljna iskorištenost poljoprivrednih površina • Nedovoljno razvijena ekološka proizvodnja i nedovoljni poticaji i educiranost proizvođača • Niska obrazovna razina poljoprivrednika (osim u vinarstvu) • Nedovoljna povezanost poljoprivrednih i proizvođača s turizmom • Manjak ulaganja u nove proizvode • Slabe poduzetničke inicijative u poljoprivredi • Neadekvatna poljoprivredna i ibarska infrastruktura 	<ul style="list-style-type: none"> • Izraditi i provoditi plan poticanja razvoja poljoprivrede (uključivo upravljanje poljoprivrednim zemljištem) i prerade • Intenzivirati sređivanje imovinsko-pravnih odnosa kod poljoprivrednog zemljišta • Poticati udruživanja malih proizvođača (poljoprivreda, marikultura itd.) radi intenzivnijeg i učinkovitijeg ulaganja u proizvodnju, korištenja znanja i tehnologije i uspješnijeg plasmana • Izraditi i provoditi programe stalne izobrazbe poljoprivrednika, predstavljanja naprednih i održivih tehnologija • Planiranje dugoročno održivog ribolova i marikulture te modernizacija ribarske flote i infrastrukture • Povećati broj konkurentnih i održivih poljoprivrednih gospodarstava (ogledni primjeri u vinarstvu) • Razvijati proizvodnju hrane temeljenu na domaćim, autohtonim, ekološki proizvedenim sirovinama i povezivat je s turizmom • Podržavati oživljavanje i očuvanje tradicijskih vrijednosti sela i poljoprivrede (arhitekture, zanata, običaja) • Poboljšati komunalnu infrastrukturu na ruralnim područjima

Turizam

Turizam je najvažnija gospodarska grana područja LAG-a 5. Njegova važnost proizlazi iz utjecaja na poslovanje subjekata u nizu drugih sektora poput građevinarstva, prometa nekretninama, usluge prijevoza, poljoprivrede itd. Znatan porast investicija u turizmu u proteklom razdoblju pratio je porast fizičkog obujma turističkog prometa. U devetogodišnjem razdoblju udvostručio se broj dolazaka turista, što se može smatrati vrlo dobar rezultat. U strukturi smještajnih kapaciteta, privatne sobe i apartmani još uvijek su dominantan oblik ponude kako na području LAG-a 5 tako i u DNŽ-u i na razini Hrvatske. Od ostalih oblika smještaja zastupljeni su hoteli i kampovi.

Prema broju turističkih noćenja područje LAG-a 5 sa 39% ukupnih noćenja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji uz bok je Dubrovniku sa 40% ukupnih noćenja. Premda s malim udjelima,

važno je istaknuti općine Blato (sa 6% ukupnih noćenja u LAG-u 5) i Janjina (3%) u kopnenom dijelu područja LAG-a 5, koje također sudjeluju u tome dok u nekim dijelovima područja LAG-a turizma nema. Najviše noćenja u LAG-u 5 imaju općina Orebić i grad Korčula, a najmanje općine Smokvica i Lastovo.

Tablica 19. Turizam (dolasci i noćenja) na području LAG-a 5 u 2010. i 2011.

TZG/TZO	2011.		2010.	
	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja
LAG	284.927	1.948.670	272.370	1.871.095
TZG Dubrovnik	613.111	2.218.579	572.588	2.068.676
TZ DNŽ	1.090.884	5.255.884	1.015.277	4.875.547

Izvor: DZS

Podaci o broju dolazaka i noćenja dobar su pokazatelj jednog od osnovnih obilježja turizma na čitavom području LAG-a 5, a to je da postoji velika razlika u razvijenosti između obalnog dijela i unutrašnjosti otoka odnosno poluotoka Pelješca. To je vidljivo i po drugim pokazateljima, po broju i kvaliteti smještajnih kapaciteta, broju i vrsti ponude turističkih sadržaja i usluga.

U unutrašnjosti otoka odnosno poluotoka Pelješca nedostaju smještajni kapaciteti, osobito oni visoke kvalitete, nedostatna je turistička i sportska infrastruktura, nema dovoljno organizirane i povezane ponude za selektivne oblike turizma kao gastro i eno turizam, „out door“ sportovi, kulturni turizam, korištenje tradicijskih obrta i dr. Glavni kapaciteti turističke infrastrukture skoncentrirani su oko vodeći turističkih središta koja uz more. Ipak zadnjih godina većina jedinica lokalne samouprave započela je s izgradnjom biciklističkih, pješačkih i planinarskih staza, vidikovaca i dr. u unutrašnjosti otoka i poluotoka Pelješca. Uz to neke od njih imaju i planove razvoja turističke infrastrukture. Ono što nedostaje je zajednički pristup u planiranju i izgradnji turističke infrastrukture, povezivanje pojedinih područja i stvaranje zajedničkih proizvoda i usluga koji odgovaraju suvremenoj turističkoj potražnji.

Naselja bez turističke kategorije (razreda) na području LAG-a 5 ima 68% od ukupnog broja naselja. Najviše takvih naselja imaju općine Vela Luka, Dubrovačko primorje, Orebić i Mljet.

Tablica 20. Turističke općine i gradovi prema turističkim razredima

Općina / grad	Ukupan broj naselja	Broj naselja prema turističkim razredima				
		A	B	C	D	Bez kategorije (razreda)
LAG 5	102	8	9	14	-	69

Izvor: Pravilnik o proglašavanju turističkih općina i gradova o razvrstavanju naselja u turističke razrede, [NN 122/09](#), Ministarstvo turizma RH

Premda se u zadnjih nekoliko godina lagano povećava ponuda raznih proizvoda zasnovanih na lokalnim resursima poljoprivredne proizvodnje i tradicionalnim načinima prerade, još uvijek je ta ponuda daleko od toga da zadovolji mogućnosti na području LAG-5 koje pruža turizam (broj i zanimanje turista) ali i potencijali za proizvodnju. Za povećanje i poboljšanje ove ponude važni su i dobro organizirani tržni centri i opremljena mjesta za trženje, a oni nedostaju.

U nekim područjima LAG-a 5, prvenstveno u dijelu unutrašnjosti poluotoka Pelješca postoji niz proizvođača koji imaju kvalitetno opremljene prostore i usluge za izravnu prezentaciju i prodaju vina (kušaone, prodavaonice, konobe i sl.), školjaka a ponegdje i maslinovog ulja. Također, takvih je proizvođača premda manje i na otocima. Zadnjih godina njihov broj raste i poboljšava se kvaliteta usluga kao i poslovanje. No to je nedovoljno da bi se počele na pravi način koristiti mogućnosti na ovom području. Također nedostatno je povezivanje ovih proizvođača i njihovih aktivnosti (brendiranje, razvoj klastera) i uključivanja u stvaranje cjelovite turističke ponude LAG-a 5.

Turistički potencijal unutrašnjosti otoka i Pelješca je značajan ne samo zbog resursa s kojima raspolaže i nekim započetima aktivnostima nego i zbog toga što je u neposrednoj blizini glavnih turističkih odredišta LAG-a 5 koja imaju dobro razvijeni turizam. Također potencijal unutrašnjosti otoka i Pelješca može imati važnu ulogu u produljivanju turističke sezone što je jedan od strateških ciljeva razvoja turizma u Hrvatskoj.

Nautički turizam važan je potencijal u ukupnoj turističkoj ponudi LAG-a 5, ali i čitavog DNŽ-a. Iako je to jedan na najbrže rastućih segmenata ukupnog turizma, izostala su odgovarajuća ulaganja u nautičku infrastrukturu. Prema podacima DZS-a na području LAG-a 5 postoji tek jedna marina, kategorizirana kao druga kategorija (ACI-jeva marina Korčula). Prema broju vezova i područje LAG-a 5 i DNŽ znatno zaostaju za ostalim jadranskim županijama.

U službenoj statistici ne postoje podaci o kvaliteti upravljanja turizmom, što je vrlo važan segment ukupnog razvoja turizma DNŽ-a. Područje LAG-a 5 nema razvijen sustav strateškog upravljanja razvojem turizma, kao ni potrebnu strukturu za provedbu.

Radna skupina je u raspravama na radionicama utvrdila sljedeće razvojne probleme i potrebe:

Tablica 21. Osnovni razvojni problemi i potrebe turizma

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak planova zajedničkog razvoja turizma • Niska profitabilnost turističkog sektora • Slabo razvijen turizam u pojedinim dijelovima LAG-5 (unutrašnjost otoka i poluotoka Pelješca) • Kratka turistička sezona i nepostojanje sadržaja koji bi omogućili produljivanje sezone, koncentracija turističke djelatnosti u ograničenom prostoru i vremenu i velik pritisak na okoliš • Uniformirana i monotona turistička ponuda, nedovoljno razvijeni oblici selektivnog turizma • Nedostatna ponuda visoko kvalitetnih objekata u turističkim naseljima • Nedostatak obrazovane radne snage koja ima razvijene vještine za pružanje usluge visoke kvalitete 	<ul style="list-style-type: none"> • Izraditi planove i projekte zajedničkog razvoja turizma (posebno integrirati unutrašnjost otoka i Pelješca) • Privlačiti investicije usmjerene na podizanje kvalitete u turizmu i na stvaranje veće dodane vrijednosti • Izraditi cjelovite programe za produljenje turističke sezone • Razvijati ruralni turizam i druge selektivne oblike turizma • Povećati ulaganja u turističku infrastrukturu • Promovirati održiv razvoj turizma u skladu sa zaštitom okoliša (podržavati akcije za zaštitu okoliša, jačanje ekološke svijesti lokalnog stanovništva i turista) • Poticati kontinuirano obrazovanje i usavršavanje zaposlenih u turizmu

<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatan razvoj turističke destinacije, klastera u turizmu • Nepostojanje zajedničkog nastupa, predstavljanja osuvremenjene ponude na stranim tržištima 	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj turizma temeljiti na turističkoj destinaciji, turističkom klasteru
--	---

Poduzetnička infrastruktura

Na području LAG-a 5 postoji poduzetničkih zona. Neke imaju međunarodni certifikat CIFR (Croatian Investor Friendly Region - CIFR) kojim postaju prepoznatljive za privlačenje investitora. Jedan od ključnih uvjeta za brži razvoj poduzetničkih zona, odnosno za privlačenje investicija je rješavanje imovinsko-pravnih odnosa i vlasništva nad parcelama unutar pojedinih zona, u ishodu građevinskih dozvola za gradnju infrastrukture u zonama, a u nekim slučajevima i u izradi detaljnih planova uređenja poduzetničkih zona. Također, u pojedinim zonama uočljiv je manjak osmišljenih i organiziranih aktivnosti u svrhu privlačenja investitora.

Tablica 22. Poduzetničke zone na području LAG-a 5

Br	Naziv zone	Mjesto	Površina u ha	Komunalna opremljenost	Broj poduzeća	Broj zaposlnih
1	Poslovna zona Banići	Banići (Općina Dubrovačko primorje)	29,68 ha	Vodovod, elektroenergetska mreža, telefon, prometna povezanost (prikjučena asfaltnom cestom na državnu cestu D-8 od koje je udaljena 50 m)	2	20
2	Poduzetnička zona "Krtinja"	Blato, (Općina Blato), otok Korčula	5,2 ha	Vodovod, elektroenergetska mreža, telefon, djelomična prometna povezanost	0	0
3	Poduzetnička zona Vela Luka	Vela Luka, (Općina Vela Luka), otok Korčula	21,10 ha	Vodovod, elektroenergetska mreža, telefon, prometna povezanost (zona je omeđena državnom cestom broj 118, te trima lokalnim cestama, nalazi se na južnom rubu naselja Vela Luka, 300 metara od trajektne luke, odnosno 500 metara od budućeg trajektnog terminala)	10	268
4	Poduzetnička zona Zabrđe	Zabrđe, (Općina Ston), poluotok Pelješac	15,20 ha	Vodovod, elektroenergetska mreža, telefon, prometna povezanost	0	0
5	Poduzetnička zona Humac	Lumbarda, (Općina	9,00	Vodovod, elektroenergetska mreža, telefon, prometna	2	20

	Pudarica	Lumbarda), otok Korčula		povezanost		
--	----------	-------------------------------	--	------------	--	--

Izvor: DUNEa 2012.

1.2.2. Stanje gospodarstva

Uvid u stanje gospodarstva na području LAG-a 5 daju podaci osnovnih pokazatelja o poslovanju gospodarstvenika posljednjih nekoliko godina te stupanj ukupne razvijenosti izražen indeksom razvijenosti.

Tablica 23. Broj poduzetnika na području LAG-a 5 za razdoblje 2009.–2011.

Općina	2009.		2010.		2011.	
	broj poduzetnika	broj zaposlenih	broj poduzetnika	broj zaposlenih	broj poduzetnika	broj zaposlenih
Blato	70	803	69	699	70	730
Dubrovačko primorje	58	191	63	202	59	178
Janjina	6	17	7	14	7	26
Korčula	119	776	122	748	127	687
Lastovo	28	74	32	70	31	66
Lumbarda	16	75	17	64	18	59
Mljet	30	140	31	134	32	133
Orebić	100	488	106	470	104	442
Smokvica	18	110	17	109	19	89
Ston	65	269	65	249	65	228
Trpanj	18	56	16	41	15	50
Vela Luka	67	404	68	347	74	398
LAG 5	595	3.403	613	3.147	621	3.086

Izvor: FINA 2012.

U proteklom razdoblju u većini općina na području LAG-a 5 poduzetnici su poslovali s gubitkom. Uza sve ostale otežavajuće okolnosti, nastavak recesije i produbljivanje krize, a bez novih investicija, i dalje onemogućuju razvoj gospodarstva na području LAG-a 5.

Na temelju vrijednosti indeksa razvijenosti, koji ovisi o dohotku po stanovniku, stopi nezaposlenosti, proračunskim prihodima, udjelu obrazovanog stanovništva te kretanju stanovništva, razvidno je da je čitavo područje LAG-a 5 znatno ispod razine razvijenosti Dubrovačko-neretvanske županije. Indeks razvijenosti za LAG 5 iznosi 88,20% dok je za Dubrovačko-neretvansku županiju 114,4%.

Najslabije razvijena općina na području LAG-a 5 je Smokvica, s indeksom razvijenosti 74,97%; slijede općine Ston (79,57%), Janjina (80,45%) i Trpanj (82,91%), a nešto razvijenije su općine Vela Luka (82,19%), Orebić (86,26%) i Lumbarda (86,93%).

Znatno razvijenije su sljedeće općine LAG-a 5: Blato (91,75%), Mljet (94,13%), Korčula (94,69%) i Lastovo (96,81%), a općina Dubrovačko primorje s indeksom razvijenosti od 99,10% najrazvijenija je općina LAG-a 5. Sve općine s područja LAG-a 5 rangirane su u III. skupinu jedinica lokalne samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 75-100% prosjeka Republike Hrvatske. To govori da prema fiskalnim i statističkim pokazateljima sve općine LAG-a zaostaju u razvitku za ostatkom Republike Hrvatske.

Tablica 24. Indeks razvijenosti za područje LAG-a 5

Općine i grad na području LAG-a 5	Vrijednosti pokazatelja			Indeks razvijenosti i skupine		Rang
	Prosječni dohodak per capita	Prosječni izvorni prihodi per capita	Prosječna stopa nezaposlenosti	Indeks razvijenosti 2011.	Skupina	
	2008.-2010.	2008.-2010.	2008.-2010.			
Blato	25.252	2.425	13,8%	91,75%	75-100%	162.
Dubrovačko primorje	29.727	2.459	8,3%	99,10%	75-100%	116.
Janjina	13.739	3.616	21,1%	80,45%	75-100%	259.
Korčula	24.745	2.621	12,8%	94,69%	75-100%	142.
Lastovo	26.220	2.469	12,1%	96,81%	75-100%	128.
Lumbarda	19.857	2.148	15,8%	86,93%	75-100%	189.
Mljet	25.043	2.753	8,9%	94,13%	75-100%	144.
Orebić	17.721	2.313	11,1%	86,26%	75-100%	199.
Smokvica	17.331	1.472	15,0%	74,97%	50-75%	312.
Ston	20.215	1.790	15,6%	79,57%	75-100%	266.
Trpanj	17.246	2.049	10,8%	82,91%	75-100%	228.
Vela Luka	22.610	1.872	15,4%	85,29%	75-100%	209.
LAG *	21.907	2.234	13.4%	88.20%	75-100%	
DNŽ	26.872	3.563	12,1%	114,4%	100-125%	5

Izvor: MRRFEU 2011.

* Ponderirani prosjek prema udjelu stanovnika

1.2.3. Tržište radne snage

Za čitavo područje LAG-a 5 zajednička su obilježja porast nezaposlenosti i strukturna nezaposlenost, nerazmjer između ponude radne snage, potreba gospodarstva i profila radne snage koje «proizvode» obrazovne institucije a koji su potrebni za razvoj ključni djelatnosti n apodručju LAG-a . Uz to lokalno tržište rada karakterizira visoka razina sezonske zaposlenosti.

Tablica 25. Kretanje nezaposlenosti na području LAG-a 5

Godina	LAG 5 (ukupno)
	Broj nezaposlenih
2009.	1879
2010.	1907
2011.	1916

Izvor: HZZ, <http://www.hzz.hr/default.aspx?id=7574>

Među nezaposlenim osobama, više je od pola (55%) žena. Najbrojniju skupinu nezaposlenih čine osobe sa stručnom školom za zanimanja do 3 godine i školom za KV i VKV radnike. Prema dobnim skupinama najviše je nezaposlenih u dobi od 40 do 50 godina i mladih između 18 i 25 godina.

Na području LAG-a 5 manjak je programa prilagodljivih potrebama gospodarstva, programa cjeloživotnog učenja, programa povećanja zapošljivosti. Probleme dodatno pogoršava odljev mladih obrazovanih kadrova. Nedostatni su poticaji za povećanje «zapošljivosti», za jačanje poduzetničkog duha osobito kod mlade populacije.

Tablica 26. Nezaposlene osobe s područja LAG-a 5 po općinama i gradovima, obrazovnoj razini i spolu

Općina i grad	UKUPNO		Bez škole i nezavršena osnovna škola		Osnovna škola		SŠ za zanimanja do 3 god. i škola za KV i VKV radnike		SŠ za zanimanja u trajanju od 4 i više godina		Gimnazija		Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola		Fakultet, akademija, magisterij, doktorat	
	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
BLATO	253	171	2	2	56	42	104	63	53	33	17	13	12	11	9	7
KORČULA	467	227	4	1	76	41	180	69	125	70	19	15	34	13	29	18
LASTOVO	77	46	3	3	29	17	18	9	15	8	4	3	2	2	6	4
MLJET	58	29	0	0	8	4	27	9	19	14	2	1	2	1	0	0
OREBIĆ	216	117	1	1	56	31	86	39	49	28	4	4	11	6	9	8
SMOKVICA	60	38	0	0	9	5	27	15	17	13	1	1	3	3	3	1
STON	164	72	0	0	51	17	66	32	37	18	1	1	4	1	5	3
VELA LUKA	359	204	6	5	75	52	149	64	63	37	20	17	19	13	27	16
DUBROVAČKO PRIMORJE	98	51	0	0	25	14	44	15	21	15	2	2	5	5	1	0
JANJINA	23	14	0	0	6	2	4	2	8	6	1	1	2	2	2	1
LUMBARDA	109	56	1	1	11	2	55	29	28	11	5	5	5	4	4	4
TRPANJ	34	23	0	0	5	4	10	5	11	8	1	1	3	3	4	2
LAG 5	1.897	1.048	17	13	407	231	770	351	446	261	77	64	101	64	97	64

Izvor: HZZ, 2012.

Radna skupina je u raspravama na radionicama utvrdila sljedeće razvojne probleme i potrebe:

Tablica 27. Tržište rada: razvojni problemi i potrebe

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none"> Nedostatak radne snage u pojedinim zanimanjima (posebice stručne, kvalificirane radne snage) Strukturna nezaposlenost, nerazmjer između ponude i potražnje za radnom snagom Nedostatno usklađivanje srednjoškolskih programa s potrebama lokalnog gospodarstva 	<ul style="list-style-type: none"> U suradnji sa županijskim i državnim institucijama i kroz lokalno partnerstvo za zapošljavanje provoditi programe aktivne politike zapošljavanja (poticanje zapošljavanja određenih profila ciljano usmjeravati prema specifičnostima i potrebama razvoja LAG-a, podizanje kompetencija i kvalitete radne snage, prekvalifikacije i dokvalifikacija) Osnažiti aktivnosti za usklađivanje srednjoškolskih programa s potrebama lokalnog gospodarstva kroz lokalno partnerstvo za zapošljavanje, osobito boljom suradnjom s ključnim poduzetnicima

1.3. Demografske i socijalne značajke područja

1.3.1. Broj i gustoća stanovništva

Popis stanovništva RH iz 2011. godine pokazuje da na području LAG-a 5 živi oko 22% ukupnog stanovništva DNŽ-a, ili 0,6 % stanovništva Republike Hrvatske.

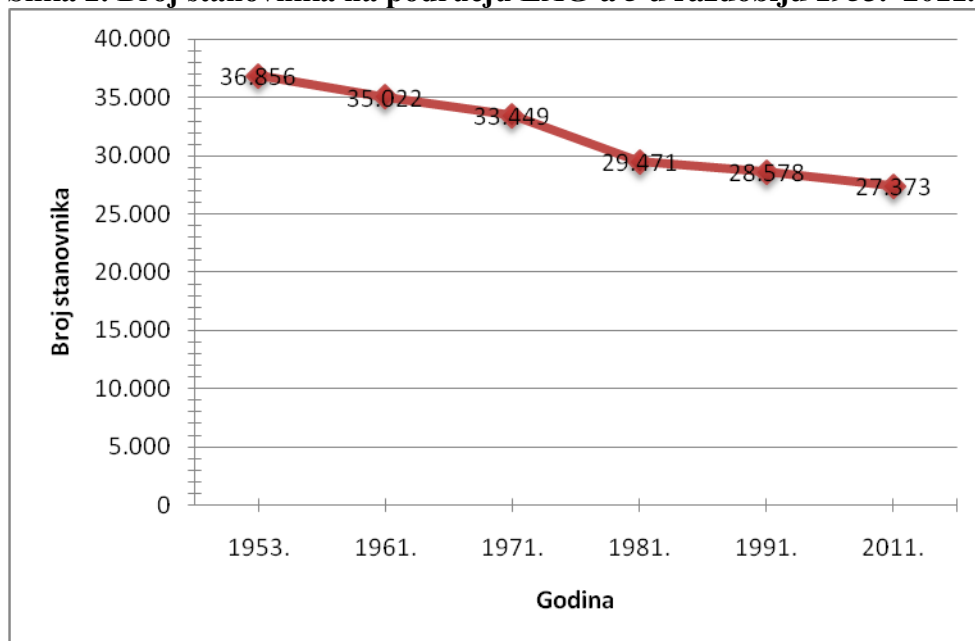
Tablica 28. Broj stanovnika na području LAG-a 5 u 2011.

JLS	B roj stanovnika u 2011.
Korčula	5.634
Blato	3.583
Dubrovačko primorje	2.161
Janjina	551
Lastovo	792
Lumbarda	1.224
Mljet	1.081
Orebić	4.101
Smokvica	918
Ston	2.410
Trpanj	727
Vela Luka	4.130
Ukupno LAG 5	27.312

Izvor: DZS, Popisi stanovništva 2001. i 2011.

U odnosu na popis stanovništva iz 2001. godine, broj stanovnika LAG-a 5 smanjio se oko 4,5%; takav pad zabilježen je u svim jedinicama lokalne samouprave LAG-a 5, uz iznimku Lumbarde. Trend smanjenja ukupnog broja stanovnika dugoročno je prisutan.

Slika 2. Broj stanovnika na području LAG-a 5 u razdoblju 1953.–2011.

Izvor: DSZ, Popisi stanovništva 1953., 1961., 1971., 1981., 1991., 2011.

Područje LAG-a 5 pripada u najrjeđe naseljene dijelove DNŽ-a (gustoća naseljenosti je 5,53 st./km²). To je osobito izraženo u općinama Dubrovačko primorje i Mljet.

1.3.2. Demografska kretanja

Područje LAG-a 5 karakteriziraju negativni demografski pokazatelji: negativno prirodno kretanje stanovništva (negativan prirodni prirast), nepovoljna dobna struktura i negativan demografski migracijski saldo.

Popis stanovništva RH iz 2001. godine pokazuje da je u svim dijelovima LAG-a 5 zabilježen negativan prirodni prirast što upućuje na tendenciju daljnjeg starenja stanovništva. Pozitivno prirodno kretanje stanovništva imala je samo Lumbarda.

Tablica 29. Vitalni indeks stanovništva LAG-a 5

Područje	Vitalni indeks (živorodeni/100 umrlih)
LAG 5	74,2
Dubrovačko-neretvanska županija	110,7
RH	83,2

Izvor: DSZ, Popis stanovništva 2011.

U pogledu prirodnog prirasta stanovništva, područje LAG-a 5 ima znatno manji indeks vitalnosti stanovništva u usporedbi sa županijskim i državnim prosjekom.

Problem starenja stanovništva vrlo je izražen posljednjih trideset godina, osobito na otocima. Prosječna dob na području LAG-a 5 znatno je iznad županijskog prosjeka. Radno sposobno

stanovništvo prosječno obuhvaća 60% ukupne populacije područja LAG-a 5. Preostali udio, koji obuhvaća radno nesposobno stanovništvo, predstavlja značajan ograničavajući čimbenik razvoja LAG-a 5.

Tablica 30. Dobna struktura stanovništva LAG-a 5

Područje	Ukupno stanovništvo 2001.	Stanovništvo staro do 20 godina	Stanovništvo starije od 60 godina	Koeficijent starosti	Indeks starosti
LAG ukupno	27.373	5.378	8.110	31,6	177,9
DNŽ	122.568	27.293	80.804	24,4	109,4
RH	4.284.889	896.605	1.031.373	24,1	115,0

Izvor: DSZ, Popis stanovništva 2011.

Osnovni su pokazatelji starosti stanovništva koeficijent starosti (udio stanovništva starijeg od 60 godina u ukupnom stanovništvu) i indeks starosti (omjer stanovništva starijeg od 60 godina i stanovništva mlađeg od 20 godina).

Tablica 31. Prosječna dob stanovništva LAG-a 5

JLS	Ukupan broj stanovnika	Radni kontingent: žene (15-59) i muškarci (15-64)	Prosječna dob
Ukupno LAG 5	27.373	17.421	45,2
Ukupno DNŽ	122.568	80.804	41,5

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2011.

Sukladno pokazateljima starosti, u usporedbi sa županijskim i državnim prosjekom područje obuhvaćeno LAG-om 5 ima znatno starije stanovništvo. Uspoređujući općine i gradove obuhvaćene LAG-om 5, najviše indekse starosti imaju općine Janjina, Trpanj i Mljet, a najmanji općina Lumbarda.

1.3.3. Obrazovna struktura stanovništva

Obrazovna struktura pokazuje da prevladava stanovništvo sa srednjom stručnom spremom. Žene imaju nižu obrazovnu razinu i manji udio u ukupnoj radno aktivnoj populaciji. Izrazito je visok postotak stanovništva bez završene osnovne škole ili samo s osnovnom školom.

U većini općina i gradova LAG-a 5 taj udio doseže i četvrtinu ukupnog stanovništva. Iznimka je općina Dubrovačko primorje, u kojoj se od 1991. do 2001. bitno povećao broj stanovnika sa srednjom stručnom spremom (37,3% ukupnog stanovništva), a broj onih sa VSS-om udvostručio (3,5% ukupnog stanovništva).

Tablica 32. Obrazovna struktura stanovništva LAG-a 5

JLS	Broj stanovništva starog 15 i više godina	Samo osnovna škola ili bez škole	Udio obrazovanog stanovništva u stanovništvu starom 15 i više godina	Udio VSS i VSS obrazovanog stanovništva u stanovništvu starijem od 15 godina
Janjina	543	186	47,5%	13,6%
Blato	3078	1192	53,6%	9,2%
Dubrovačko primorje	1870	514	44,5%	7,2%
Lastovo	677	233	56,1%	12,6%
Lumbarda	974	189	69,6%	10,8%
Orebić	3500	953	60,6%	12,7%
Smokvica	849	431	48,9%	9,8%
Ston	2131	526	46,6%	7,2%
Trpanj	762	149	54,3%	15,9%
Vela Luka	3730	909	59,1%	9,6%
Korčula	4891	1070	65,5%	14,8%
Mljet	941	232	41,4%	6,5%
LAG 5	23.946	6.584	53,97%	11%
DNŽ	100 403	21 077	65,10%	14%

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2001.

Obrazovna struktura stanovništva na području LAG-a 5 ispod je prosječne razine za Dubrovačko-neretvansku županiju i Republiku Hrvatsku.

Poljoprivrednog stanovništva u ukupnom stanovništvu LAG-a 5 bilo je 2001. godine tek 6,3%, što je ipak više od županijskog (3,9%), ali i državnog (5,5%) prosjeka. Udio ženskog stanovništva u poljoprivrednom stanovništvu bio je manji od udjela u ukupnom ženskom stanovništvu LAG-a 5, ali ipak veći od županijskog prosjeka.

Tablica 33. Poljoprivredno stanovništvo na području LAG-5

UDIO POLJOPRIVREDNOG STANOVNIŠTVA U UKUPNOM STANOVNIŠTVU					
PODRUČJE		ukupno stanovništvo		poljoprivredno stanovništvo	
		ukupno	žensko	ukupno	žensko
LAG 5	Broj	28.578	14.703	1.794	802
	%	100,0	51,4	6,3	44,7
DNŽ	Broj	122.870	63.492	4.773	2.093
	%	100,0	51,7	3,9	43,9
RH	Broj	4.437.460	2.301.560	246.089	121.611
	%	100,0	51,9	5,5	49,4

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2001.

Tablica 34. Stanovništvo LAG-a prema spolu

	Broj	%
Ukupno	27.373	100,0
Muškarci	13.392	48,9
Žene	13.981	51,1

Izvor: DSZ, Popis stanovništva 2011.

Tablica 35. Stanovništvo LAG-a 5 prema narodnosti

	Broj	%
Ukupno	27.373	100,0
Hrvati	26.457	96,7
Ostali*	916	3,3

Izvor: DSZ, Popis stanovništva 2011.

*Ostali = nacionalne manjine u RH, regionalna pripadnost, izjasnili se u smislu vjerske pripadnosti, neraspoređeno, ne izjašnjavaju se, nepoznato, ostali

Radna skupina je u raspravama na radionicama utvrdila sljedeće razvojne probleme i potrebe:

Tablica 36. Demografska obilježja – razvojni problemi i potrebe

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none"> Nizak natalitet Starenje stanovništva Depopulacija, posebno odlazak mladih obrazovanih osoba Ispod prosječna obrazovna razina stanovništva u odnosu na županijski i državni prosjek Veliki udio neaktivnog stanovništva 	<ul style="list-style-type: none"> Osmisliti i provoditi programe podrške mladim obiteljima s djecom Poboljšati kvalitetu življenja osobito obrazovanje, zdravstvo, sport i rekreaciju Poboljšati skrb za starije i nemoćne Intenzivirati cjeloživotno učenje i dodatne programe i oblike obrazovanja i usavršavanja posebno za potrebe razvoja lokalnog gospodarstva Poticati poduzetnički duh osobito kod mladih i podupirati programe aktivnosti zapošljavanje i samozapošljavanje

1.3.4. Školstvo

Na području LAG-a 5 većina jedinica lokalne samouprave (9) ima ustanove predškolskog odgoja i osnovne škole (8). Osnivači su svih dječjih vrtića na području LAG-a 5 općine, odnosno grad Korčula, s iznimkom Dječjeg vrtića Marija Petković u Blatu, čiji je osnivač vjerska zajednica.

U većini općina na području LAG-a 5 postoji po jedna osnovna škola. Četiri područne osnovne škole uspostavljene su na Korčuli u mjestima Račišće, Pupnat i Čari. Za neke škole potrebna je promjena lokacije (npr. osnovna škola u Lumbardi) jer blizina prometnica ugrožava sigurnost djece.

Srednjoškolsko obrazovanje na području LAG-a 5 provodi se u tri srednje škole, sve na otoku Korčuli, koje pokrivaju potrebe za školovanjem djece iz ostalih dijelova LAG-a 5. Iz tog razloga velik broj učenika putuje na školovanje u Korčulu iz drugih općina, pa na području Korčule

učenici čine znatan udio u ukupnim dnevnim migracijama stanovništva (38% dnevne migracije). Postoji potreba za otvaranjem srednjih škola u drugim općinama LAG-a 5 kao jedna od mjera sprječavanja iseljavanja mladih. Samo se srednja škola Blato ističe kvalitetnom informatičkom opremljenošću i sportskom dvoranom.

Škole uglavnom imaju standardnu opremu, ali postoje potrebe za modernizacijom i suvremenim sredstvima za nastavu (informatička oprema i dr.). Manjak je odgovarajućeg prostora za sportske aktivnosti i rekreaciju velik u svim školama.

Tablica 37. Obrazovne ustanove na području LAG-a 5

Obrazovna ustanova	Jedinica lokalne samouprave	Broj djece u školskoj godini 2012/2013
<i>Dječji vrtići</i>		
Dječji vrtić Lastovo	Lastovo	20
Dječji vrtić Slano	Dubrovačko primorje	46
Dječji vrtić Radost	Vela Luka	111
Dječji vrtić Anđeli čuvari	Korčula	48
Dječji vrtić Korčula	Korčula	151
Dječji vrtić Blato	Blato	73
Dječji vrtić Marija Petković	Blato	60
Dječji vrtić Smokvica	Smokvica	20
Dječji vrtić Ston	Ston	45
Dječji vrtić Orebić	Orebić	207
Dječji vrtić Janjina	Janjina	15
<i>Osnovne škole</i>		
OŠ Slano	Dubrovačko primorje	64
OŠ Lastovo	Lastovo	45
OŠ Mljet	Mljet	59
OŠ Petra Kanavelića	Korčula	479
OŠ Vela Luka	Vela Luka	378
OŠ Blato	Blato	360
OŠ Orebić	Orebić	271
OŠ Janjina	Janjina	70
OŠ Trpanj	Trpanj	49
OŠ Ston	Ston	200
<i>Srednje škole</i>		
Srednja škola Korčula	Korčula	335
Srednja škola Vela Luka	Vela Luka	170
Srednja škola Blato	Blato	117

Izvor: Općinske/gradska uprave 2012.

1.3.5. Kultura

Brojne su i raznovrsne kulturne manifestacije na području LAG-a 5. No, njihovo je glavno obilježje sezonalnost – gotovo sve održavaju se u turističkoj sezoni. Neke od značajnijih kulturnih manifestacija te važnije kulturne institucije prikazane su u nastavku.

Kulturne institucije koje djeluju na području grada Korčule su Gradski muzej grada Korčule, Centar za kulturu i knjižnica „Ivan Vidali“. Centar za kulturu organizira na godinu više od 60 različitih događanja, a u ljetnim mjesecima priređuju se događanja i na vanjskim prostorima staroga grada. Uz to, Centar skrbi za aktivnosti u gradskim objektima, kuli Veliki Revelin, kući Marka Pola, čiji je jedan dio (kula) otvoren za posjetitelje a drugi još uvijek neobnovljen i nedostupan javnosti te za Galeriju Maksimilijana Vanke HAZU-a. Od brojnih lokalnih i međunarodnih manifestacija koje se organiziraju svake godine u gradu Korčuli svakako treba izdvojiti Međunarodni festival pisme i vina Marko Polo, plesnu bojnu igru „Moreška“ i susret dalmatinskih klapa „Martinovo lito“ kao i neke nove poput Korčulanskog baroknog festivala.

U općini Vela Luka postoji ogranak Matice hrvatske te Centar za kulturu, čiji je prostor djelomično uređen, a od 2002. godine pokrenuta je akcija za ponovno postavljanje zbirke radova eminentnih umjetnika nastale kao rezultat organiziranih triju manifestacija međunarodnih susreta umjetnika. Također, potrebno je spomenuti Velolučko kulturno-zabavno ljeto, "Luško lito", u sklopu kojega se održava niz manifestacija poput Ragate sv. Ivana, večeri velolučkog folklora Kumpanija, Večeri kupusa na tabak, Večeri maslinova ulja i mnogih drugih.

Od kulturnih sadržaja na području općine Blato postoji biblioteka i polivalentna dvorana te muzej Riznica Župe svih Svetih. U općini se svake godine održava tradicionalna manifestacija Kumpanija – viteška igra od boja. Od kulturnih manifestacija najznačajnije je Blatsko ljeto, koje objedinjuje brojne manifestacije poput nastupa viteškog udruženja "Kumpanija", "Dana smiha", nastupa klapa i slično.

U općini Mljet se od 2006. do 2011. godine od 8. srpnja do 15. kolovoza održavalo Mljetsko kulturno ljeto. Većina manifestacija održavala se na otočiću Sv. Mariji, u sklopu benediktinskog samostana. Već dvije godine manifestacija se više ne organizira.

Za ljetnih mjeseci u općini Trpanj održavaju se raznovrsna događanja, a neka od poznatijih su Brodetijada – susret klapa, Proslava blagdana Velike gospe i mnoga druga.

U općini Lastovo kulturne institucije i organizacije djeluju uglavnom na amaterskoj osnovi. Uz muzej, postoji i knjižnica pri Matici hrvatskoj te dvorana sa 250 mjesta (Dom kulture Lastovo). Iako društvene i kulturne djelatnosti otoka imaju tradiciju, ona je zapostavljena. Od kulturnih manifestacija ističu se Festival alternativne urbane glazbe, Festival klasične glazbe i Poklad.

Na području općine Smokvica najznačajnija kulturna manifestacija je Smokvičko ljeto u sklopu kojega se održavaju Dani pošipa, uprizorenje bitke na prapovijesnoj Gradini, ljetni maškarani karneval i brojni drugi kulturni sadržaji. Najznačajnije kulturne manifestacije općine Lumbarda su Lumbarajske uzance, izložbe kipara i slikara u galeriji Tri volta i crkvi sv. Križa te Mala škola brodogradnje. Ston maraton, Kino okus i Stonsko ljeto najznačajnije su manifestacije općine Ston. Na području općine Dubrovačko primorje najpoznatija je manifestacija Slansko ljeto.

Kulturnom razvoju općine Orebić pridonose Pomorski muzej, čitaonica, Centar za kulturu te ogranak Matice hrvatske. Za ljetnih mjeseci u općini se održavaju brojne tradicionalne vjerske

svečanosti i pučke fešte poput ribarske večeri i mornarske noći te Noć peljeških jedara, središnja proslava ljeta na tom području. Za ljetnih mjeseci u općini se održavaju brojne tradicionalne vjerske svečanosti i pučke fešte uključujući Mornarsku noć – Južnodalmatinsku regatu te Likovnu koloniju Mato Celestin Medović u Kuni. Uz to, održavaju se koncerti klasične glazbe, pjesnički susreti i kazališne predstave.

Radna skupina je u raspravama na radionicama utvrdila sljedeće razvojne probleme i potrebe:

Tablica 38. Školstvo i kultura – razvojni problemi i potrebe

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatni kapaciteti za predškolski odgoj • Manjak srednjih škola na području LAG-a 5 uzrokuje velike dnevne migracije mladih i opterećenost postojećih srednjih škola u Korčuli i Blatu • Neodgovarajuća opremljenost i lokacija pojedinih škola • Nedostatak dodatnih programa obrazovanja za mlade (glazbeni odgoj i dr.) i programa vezanih za posebnosti razvoja područja LAG-a • Manjak objekata za sport i rekreaciju • Teškoće organizacije nastave i provedbe programa u malim udaljenim naseljima • Nedovoljna suradnja obrazovnih institucija s gospodarskim subjektima • Nedostatna infrastruktura za kulturne aktivnosti (knjižnice, multimedijalni centri, muzeji i dr.) • Koncentracija kulturnih događanja u turističkoj sezoni • Komercijalizacija lokalnih tradicionalnih kulturnih manifestacija • Nedovoljno korištenje kulturnih resursa na održiv način i za razvoj turističke destinacije • Nedovoljna zaštita i obnova kulturne baštine 	<ul style="list-style-type: none"> • Povećati kapacitete za predškolski odgoj • Uspostavljanje dodatnih srednjih škola na području LAG-a 5 • Promjena lokacije pojedinih škola (npr. osnovne škole u Lumbardi) i jačanje ulaganja u osuvremenjivanje njihove opremljenosti • Jačanje suradnje škola i gospodarskih subjekata • Osigurati opremu za suvremenu nastavu (posebno informatičku opremu i podršku) • Uvesti i provoditi dodatne obrazovne programe za mlade posebno za prosperitetne djelatnosti na čitavom području LAG-a • Obnoviti i izgraditi objekte za sport i rekreaciju te poboljšati organizaciju korištenja za građane i za korištenje u turizmu (sportsko- rekreacijski turizam) • Obnoviti i izgraditi objekte za kulturne aktivnosti (knjižnice, multimedijalni centri, muzeji i dr.) • Poboljšati organizaciju kulturnih događanja i osigurati njihovo održavanje čitave godine • Ojačati djelovanje kulturno-umjetničkih društava i poticati očuvanje originalnosti i tradicije u nematerijalnoj kulturnoj baštini • Poticati poduzetništvo u održivom korištenju kulturne baštine (kulturne i kreativne industrije) • Provoditi edukaciju i kampanje o značenju i vrijednosti kulturne baštine i njezinog očuvanja

2. SWOT ANALIZA RAZVOJNIH MOGUĆNOSTI PODRUČJA, SNAGE I SLABOSTI TE PRILIKE I PRIJETNJE ZA RAZVOJ

Kao rezultat osnovne analize i dodatno provedene SWOT analize, utvrđeni su razvojni potencijali LAG-a 5 i zapreke njihovu ostvarenju.

SWOT ANALIZA LAG-a 5

SNAGE	SLABOSTI
<p><u>Prostorna obilježja</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dobar geoturistički položaj (blizina Dubrovnika) • Dobra razvedenost obale • Ugodna klima (sredozemna); povoljni klimatski uvjeti (sunce, more, vjetar) • Dobri potencijali i za obnovljive izvore energije (sunce, vjetar) <p><u>Stanovništvo</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dobri pojedinačni primjeri mladih obitelji koje ostaju živjeti i raditi na području LAG-a • Privremeni boravak (turistička sezona) mladih poduzetnih ljudi • Privremeni boravak (kuće za odmor) mnogobrojnih stručnjaka domaćih i stranih <p><u>Tržište rada</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vrhunski stručnjaci za vinarstvo i školjarstvo • Poznavanje vještina za proizvodnju autohtonih proizvoda <p><u>Kulturna i prirodna baština</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Bogata prirodna baština (nacionalni park, 2 parka prirode, 1 regionalni park) očuvana i lijepa priroda • Izrazite krajobrazne vrijednosti prostora • Brojna i raznovrsna, bogata i atraktivna kulturna baština (materijalna i nematerijalna baština) 	<p><u>Prostorna obilježja</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nepovoljan geografski oblik LAG-a 5 – fizička odijeljenost pojedinih dijelova LAG-a 5 (otoci) • Nedovoljna prometna povezanost s kopnom • Prometna (cestovna) izoliranost od ostatka zemlje • Kišna zimska razdoblja, ograničavajući čimbenik za sadašnji model turizma <p><u>Stanovništvo</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Depopulacija čitavog područja LAG-a 5 • Rijetka naseljenost • Starenje stanovništva, mali prirodni prirast • Nedovoljna obrazovanost stanovništva • Prostorno-populacijska neravnoteža <p><u>Tržište rada</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak radne snage u pojedinim zanimanjima (posebice stručne, kvalificirane radne snage) • Strukturna nezaposlenost, nerazmjer između ponude i potražnje za radnom snagom • Nedostatak kvalificirane radne snage za potrebe turizma • Nedovoljna usklađenost obrazovnih programa i potreba na tržištu rada • Nedovoljno razvijeno lokalno partnerstvo za razvoj tržišta rada <p><u>Kulturna i prirodna baština</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljno čuvanje i zaštita kulturne baštine • Nedovoljno korištenje kulturne baštine kao resursa za razvoj, na načelima održivog razvoja • Nedovoljno vrednovanje pojedinih zaštićenih područja, krajobraza • Nedostatak planova upravljanja za pojedina zaštićena područja • Gradnja u zaštićenim područjima - širenje “apartmanskih naselja” i narušavanje graditeljske i urbanističke baštine • Napuštanje kuća i čitavih naselja dovodi do zapuštanja i propadanja autohtonih kuća, kao i stambenih i sakralnih objekata • Nedovoljna promidžba kulturno-povijesne baštine kao temelja razvoja kulturnog turizma na području LAG-a 5 i njegovanja identiteta

<p>Zaštita okoliša</p> <ul style="list-style-type: none"> • Očuvana priroda, krajobraz • Dobra kakvoća mora • Dobra kakvoća zraka • Korištenje obnovljivih izvora enregije (vjetroeletkrane) <p>Gospodarstvo</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dobri resursi za poljoprivredu (vinogradarstvo, maslinarstvo, voćarstvo, ljekovito bilje) • Dobri resursi za marikulturu i ribarstvo • Razvijeno vinogradarstvo, podrumarstvo, maslinarstvo • Tradicija u školjkarstvu i ribarstvu • Vrhunski proizvodi vinarstvu i školjkarstvu • Znanje i tradicija gradnje manjih brodova 	<ul style="list-style-type: none"> • Komunalna infrastruktura • Nedovoljno razvijena prometna i komunalna infrastruktura • Nezadovoljavajuće stanje vodoopskrbnog sustava; korištenje azbestnih cijevi u javnom vodovodu Neretva – Pelješac- Korčula – Lastovo • Nepostojanje kanalizacijskog sustava na poluotoku Pelješcu i otocima LAG-a 5 (Lastovo, Mljet), osim otoka Korčule • Neizgrađeni sustavi odvodnje i sustava za pročišćavanje otpadnih voda • Nezadovoljavajuća elektroopskrba u dijelu LAG-a 5 • Zastarjelost i neopremljenost nekih morskih luka i manjak luka sportskog i nautičkog turizma • Loša pokrivenost telekomunikacijskom mrežom na otocima • Neodgovarajuće zbrinjavanje otpada i divlja odlagališta u nekim dijelovima LAG-a • Prometna infrastruktura • Slaba povezanost unutar područja LAG-a 5, izoliranost određenih dijelova • Nedovoljno razvijena i održavana prometna infrastruktura • Nedovoljna pomorska povezanost i nedostatna pomorska infrastruktura • Zastarjelost i nedovoljni kapaciteti heliodroma na otocima te velika ovisnost o vremenskim uvjetima • Zaštita okoliša • Nedovoljno razvijena ekološka svijest • Nepostojanje sustavnog zbrinjavanja otpada, ilegalna odlagališta otpada • Ograničeni ljudski i financijski kapaciteti javnih ustanova za primjerenu zaštitu prirode • Nedovoljna briga i održavanje zaštićenih prirodnih područja LAG-a 5 • Neprovođenje energetske učinkovitosti • Gospodarstvo • Niska profitabilnost malog i srednjeg gospodarstva • Niska konkurentnost poduzeća, nedosljednost u pružanju kvalitete proizvoda i usluga • Slabo razvijena prerađivačka industrija (zastarjele tehnologije) • Osim turizma i vinarstva nedovoljno razvijeni drugi gospodarski sektori • Usitnjenost zemljišnih posjeda (male i raštrkane parcele) • Neriješeni imovinsko-pravni odnosi (parcelizacija površina)
--	---

<ul style="list-style-type: none"> • Dobri resursi za “zeleno poduzetništvo“ • Razvijen turizam, Korčula (i druga središta), u obalnom dijelu LAG-a 5 • Pojedinačni vrhunski turistički kapaciteti • Razvijena prodaja (kušaone, ugostiteljstvo, obilasci i dr.) na pojedinačnim poljoprivrednim gospodarstvima (vinari) i to samo u nekim dijelovima LAG-a (na Pelješcu i na Korčuli) • Turistička infrastruktura (biciklističke, pješačke staze, šetnice, vidikovci i dr.) postoji u nekim dijelovima LAG-a • Promocija turizma pojedinih dijelova LAG-a i tek početni nastup u predstavljanju zajednički turistički atrakcija 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna organiziranost i povezanost proizvođača u poljoprivredi te u marikulturi • Nedovoljna ulaganja u znanje i tehnologiju proizvodnje i pristup tržištu • Nedovoljno razvijena poljoprivredna i ribarska infrastruktura • Nedovoljno razvijena ekološka poljoprivredna proizvodnja • Manjak zajedničkih proizvoda, udruživanja proizvodnje, razvoja, inovacija, mjesta za trženje i dr. • Nedovoljna umreženost poljoprivrednih proizvođača s turizmom • Niska obrazovna razina poljoprivrednika (osim u vinarstvu) • Neorganiziran plasman poljoprivrednih proizvoda na tržište • Nedostatan razvoj “zelenog poduzetništva“ • Niska kvaliteta poslovnog okruženja, nedovoljno razvijene potporne institucije za poduzetništvo (informiranje, edukacija, financiranje, praćenje tržišta i dr.) • Izražena sezonalnost poslovanja u glavnim gospodarskim sektorima • Nedostatak poduzetničke inicijative i nemotiviranost radno sposobnog stanovništva • Nedovoljno razvijene poduzetničke zone i aktivnosti za privlačenje poželjnih ulaganja • Nedovoljno razvijeni selektivni oblici turizma (ruralni, sportski i dr.) • Nedostatan razvoj zajedničkog turističkog proizvoda i razvoja turističke destinacija • Nedostatak visoko kvalitetnih smještajnih kapaciteta • Manjak turističke infrastrukture osobito u unutrašnjosti otoka i poluotoka Pelješca • Niska profitabilnost turističkog sektora • Slabo razvijen turizam u naseljima u unutrašnjosti otoka i poluotoka Pelješca • Nedostatak obrazovane radne snage koja ima razvijene vještine za pružanje usluge visoke kvalitete
<p><u>Društvene djelatnosti</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Obrazovanje, tradicija dobrog obrazovanja • Kvaliteta nastavnika i provedbe obrazovnih programa • Dobra mreža osnovnih škola • Mnogobrojni i raznovrsni kulturni programi/događaji • Visoka kvaliteta dijela kulturnih programa, međunarodna prepoznatljivost • Očuvanost i njegovanje lokalne nematerijalne kulturne baštine (folklor, proslave i priredbe i dr.) • Angažirano sudjelovanje pojedinih udruga u javnom životu • Spremnost pojedinaca i manjih skupina za volonterski rad 	<p><u>Društvene djelatnosti</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna opremljenost i moderniziranost škola • Manjak srednjih škola na području LAG-a 5 uzrokuje velike dnevne migracije mladih i opterećenost postojećih srednjih škola u Korčuli i Blatu • Nedovoljna suradnja obrazovnih institucija s gospodarskim subjektima • Nedostatak dodatnih programa obrazovanja za mlade (glazbeni odgoj i dr.) i programa vezanih za posebnosti • Manjak sustavni programa cjeloživotnog učenja • Nedostatak ustanova sa sustavnim programima za prekvalifikaciju, osposobljavanje, cjeloživotno učenje

<ul style="list-style-type: none"> • Uspješan rad nekih organizacija civilnog društva • Entuzijazam pojedinaca i manjih skupina za promicanje javnog dobra 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatna sportsko-rekreacijska infrastruktura, programi i sadržaji • Manjak program za unapređenje uvjeta i kvalitete rada u zdravstvenim djelatnostima; nedovoljno održavanje zdravstvene infrastrukture, nedostatak specijalističkog kadra • Otežano djelovanje hitne medicinske pomoći • Nedovoljno poboljšanje uvjeta života ljudi s posebnim potrebama, umirovljenika (manjak domova i sl.) • Potencijali u kulturi nedovoljno su vrednovani i iskorišteni za razvoj LAG-a • Visoki troškovi održavanja kulturnih manifestacija, zastarjelost prezentacije • Sezonalnost kulturnih programa, koncentracija na ljetnu sezonu • Manjak kvalitetnog kadra u kulturi • Nedovoljno korištenje kulturnih resursa na održivi način i za razvoj turističke destinacije LAG-a 5 • Nedovoljna zaštita i obnova kulturne baštine • Nedovoljna uključenost organizacija civilnoga društva u upravljanje razvojem • Nedostatak cjelovitog planiranja, praćenja i vrednovanja razvojnih programa lokalnih uprava te kapaciteta za provedbu • Nedovoljna međunarodna suradnja i koordinacija jedinica lokalne samouprave na području LAG-a 5 te s ostalim javnim tijelima
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Programi i fondovi EU-a, državni, županijski i drugi programi za financiranje razvojnih projekata • Rast turizma i povećanje turističke potrošnje • Porast potražnje za selektivnim oblicima turizma (gastro-enološki, kulturni, sportski, zdravstveni i dr.) i elitnim turizmom • Potražnja za ekološkim poljoprivrednim proizvodima • Poticaji za povećanje korištenja energije iz obnovljivih izvora • Potražnja za autohtonim i brendiranim proizvodima • Jačanje međuopćinske suradnje • Provedba županijskih strategija razvoja (ŽRS), strategija razvoja turizma, zaštite okoliša i dr. • Jačanje međunarodne suradnje Županije i RH, osobito ulaskom u EU 	<ul style="list-style-type: none"> • Neodgovarajuća provedba politike ruralnog i otočnog razvoja • Sporo i neučinkovito rješavanje vlasničkih prava • Korupcija • Nefunkcioniranje pravne države • Spora i neučinkovita uprava • Elementarne nepogode (požar, potresi) i ekološke katastrofe (nesreće velikih tankera, smeće iz susjednih država i dr.) • “Betoniziranje“ obale i apartmanizacija • Prostorno planiranje bez sudjelovanja zajednice • Uništavanje poljoprivrednih površina • Jačanje sive ekonomije • Globalna gospodarska kriza i pad turističke potražnje

3. RAZVOJNA VIZIJA

3.1. RAZVOJNI CILJEVI PO OSIMA RURALNOG RAZVOJA

Ulazak Hrvatske u Europsku uniju donijet će mnogo promjena i nove mogućnosti za lokalne zajednice okupljene i razvojno integrirane kroz LAG te poslužiti za snažniji razvoj ruralnih područja. S obzirom na to, LRS je koncipiran i izrađen tako da se sadržajem i obuhvatom usredotočuje na ruralni razvoj i program IPARD, ali i šire, na cjelovit regionalni razvoj područja LAG-a 5 i druge programe. Naime, pri izradi LRS-a vodilo se računa o mogućnosti da se u proračunskom razdoblju EU-a za 2014.–2020. programi i projekti ruralnog razvoja financiraju i iz drugih fondova EU-a (Fond za regionalni razvoj, Fond za socijalni razvoj i Kohezijski fond).

Uz to se uzelo u obzir da LRS može poslužiti i kao „putokaz“ i vodič za potencijalne investitore i pružatelje financijske i tehničke pomoći. No, nositelji razvoja na području LAG-a 5 moći će koristiti mogućnosti i prosperirati od ulaska budu li spremni iskoristiti nove mogućnosti koje pruža EU i ostvariti zajedničku provedbu LRS-a pripremom i provedbom razvojnih projekata potrebnih za postizanje utvrđenih razvojnih ciljeva.

Srž LRS-a čine vizija razvoja, strateški ciljevi, mjere i razvojni projekti. Vizija razvoja je ostvariv „san“, skup realnih želja koji upućuje na to kako bi dionici koji predstavljaju zajednicu na području LAG-a željeli da ona izgleda u budućnosti. Vizija pretpostavlja jasnu i sveobuhvatnu sliku budućnosti LAG-a 5, predodžbu budućih događaja, dugoročan željeni rezultat u sklopu kojega članovi zajednice mogu prepoznavati i rješavati probleme na putu njezina ostvarenja. Pri donošenju vizije nije dovoljno željeti - treba uz to uvažiti realne mogućnosti razvoja, stvarne resurse i potencijale.

Vizija razvoja LAG-a 5 okvir je kojim se pobliže definira što se želi postići u razvoju čitavog područja, ali i što se može i treba postići, čime se omogućuje dugoročno planiranje, usklađivanje, koordiniranje, usmjeravanje i mjerenje napretka. Dionici na radionicama utvrdili su sljedeću viziju razvoja LAG-a 5:

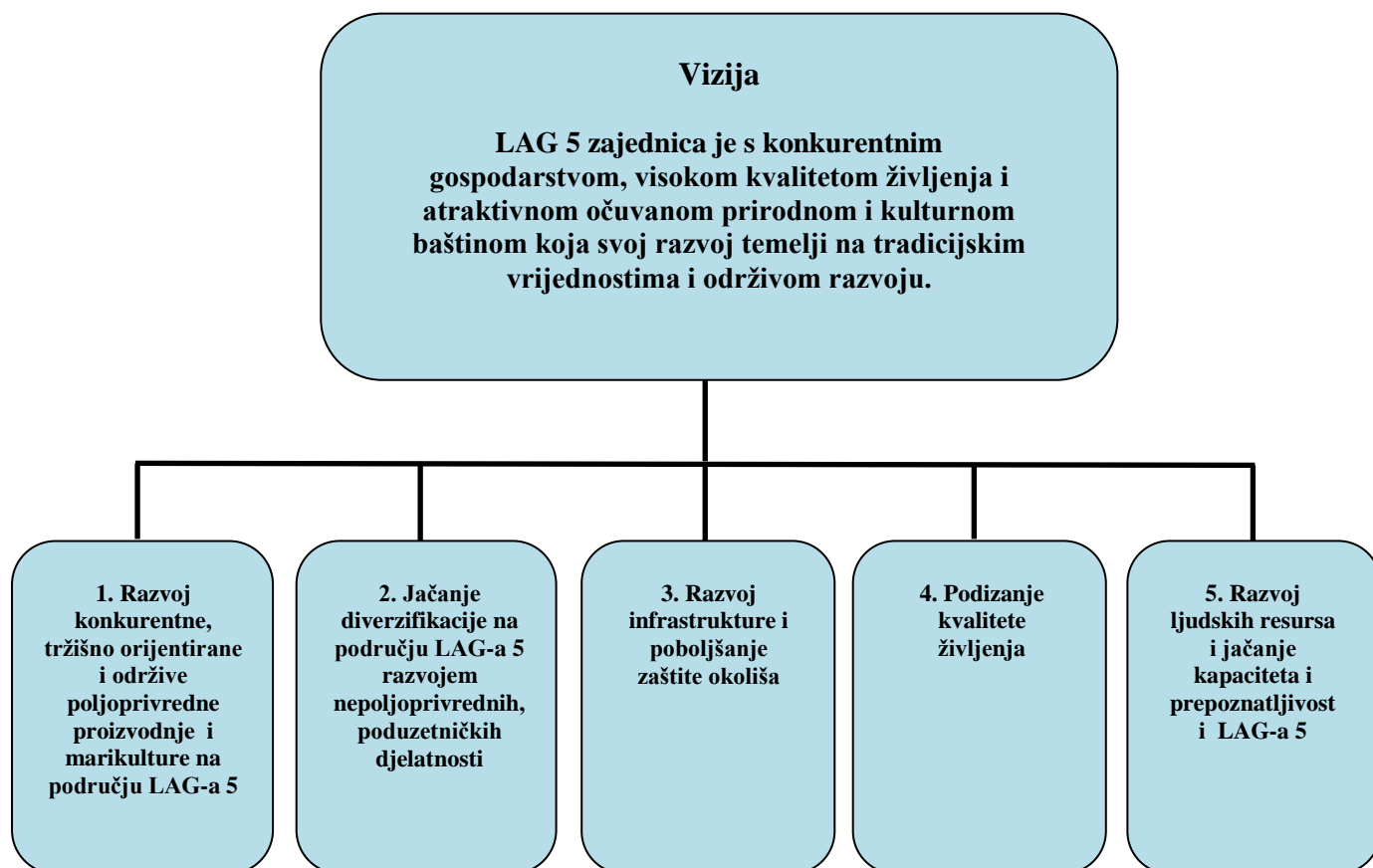
LAG 5 zajednica je s konkurentnim gospodarstvom, visokom kvalitetom življenja i atraktivnom očuvanom prirodnom i kulturnom baštinom koja svoj razvoj temelji na tradicijskim vrijednostima i održivom razvoju.

Viziju razvoja LAG-a 5 čine tri glavne sastavnice i tri skupine načela i vrijednosti. Na prvom su mjestu građani i sve ono što može omogućiti podizanje kvalitete življenja na čitavom području. S time je povezano okruženje koje bitno utječe na njihov život: to je atraktivna prirodna i kulturna baština, i to samo pod uvjetom da se čuvaju i njeguju sve njezine vrijednosti. Za sve to temelj su potencijali gospodarstva i prilike za povećanje konkurentnosti.

U viziji je sadržano načelo održivog razvoja, odnosno razvoja koji traži sklad i sinergiju gospodarske, ekološke i društveno-socijalne razvojne dimenzije, načelo poštovanja tradicijskih vrijednosti, koje je bitno za očuvanje identiteta i prepoznatljivosti područja LAG-a 5 te načelo „pametnog razvoja“ temeljenog na inovacijama.

Iz vizije razvoja izvode se i razrađuju strateški ciljevi, prioriteti i mjere koji predstavljaju okvir ili polje za razvojne projekte. Na radionicama, sastancima i komunikacijom putem interneta, nakon analize stanja i utvrđivanja razvojnih problema i izrade SWOT analize dionici LAG-a 5 identificirali su i usuglašavanjem utvrdili 5 strateških ciljeva, 12 prioriteta i 24 mjere.

Slika 3. Vizija i strateški ciljevi razvoja područja LAG-a 5

Strateški ciljevi uklapaju se u osi ruralnog razvoja. Dionici LAG-a 5 odlučili su da se prilika za izradu prve zajedničke razvojne strategije iskoristi tako da se obuhvate i širi aspekti lokalnog razvoja područja tog LAG-a. Stoga su u tom smislu razrađeni strateški ciljevi i prioriteti i mjere.

CILJEVI, PRIORITETI I MJERE LAG-a 5

CILJEVI	PRIORITETI	MJERE
1. Razvoj konkurentne, tržišno orijentirane i održive poljoprivredne proizvodnje i marikulture na području LAG-a 5	<p>1.1. Razvoj poljoprivredne proizvodnje i prerade proizvoda temeljenih na znanju i tehnologijama</p> <p>1.2. Udruživanje proizvođača i razvoj zadrugarstva</p>	<p>1.1.1. Poticanje i uvođenje profitabilnijih načina proizvodnje i podizanje produktivnosti u poljoprivredi (vinogradarstvo, maslinarstvo, voćarstvo, ljekovito bilje) i marikulturi</p> <p>1.1.2. Razvoj ekološke poljoprivrede</p> <p>1.1.3. Poboljšanje korištenja novih znanja, vještina i tehnologija u proizvodnji i preradi</p> <p>1.1.4. Jačanje i razvoj prerade poljoprivrednih proizvoda</p> <p>1.2.1. Poticanje proizvodnog, tehnološkog i marketinškog zajedničkog nastupa malih proizvođača (revitalizacija i jačanje djelovanja zadruga)</p> <p>1.2.2. Razvoj novih trgovinskih i distribucijskih kanala i e-trgovine</p>
2. Jačanje diverzifikacije na području LAG-a 5 razvojem nepoljoprivrednih, poduzetničkih djelatnosti	<p>2.1. Razvoj malog i srednjeg poduzetništva</p> <p>2.2. Razvoj turizma s većom dodanom vrijednosti</p> <p>2.3. Razvoj potporne poduzetničke infrastrukture</p>	<p>2.1.1. Podrška održanju i razvoju novih malih i srednjih poduzetnika te obrtnika posebno za turizam i druge djelatnosti</p> <p>2.1.2. Potpora razvoju inovativnih proizvoda i usluga</p> <p>2.2.1. Razvoj ruralnog turizma povezanog s drugim oblicima selektivnih oblika turizma (gastro-eno, sportski, kulturni, vitality i dr.)</p> <p>2.2.2. Razvoj turističke infrastrukture za selektivne oblike turizma</p> <p>2.2.3. Razvoj turističke destinacije (povezivanje, organiziranje, upravljanje, marketing turizma priobalnog područja i unutrašnjosti otoka i poluotoka Pelješca)</p> <p>2.3.1. Potpora razvoju i djelovanju poduzetničkih centara, umrežavanju poduzetnika, sustavna edukacija i trening poduzetnika</p>
3. Razvoj infrastrukture i poboljšanje zaštite okoliša	<p>3.1. Razvoj prometne i komunalne infrastrukture</p> <p>3.2. Zaštita i očuvanje okoliša i promocija održivog razvoja</p>	<p>3.1.1. Potpora sanaciji, revitalizaciji, izgradnji prometne (lokalne ceste, poljski putovi) i komunalne (vodovod, kanalizacija, zbrinjavanje otpada, luke i pristaništa i dr.) dijelom energetske (elektroopskrba za dio Pelješca) infrastrukture</p> <p>3.2.1. Obnova i zaštita prirodne baštine te bolje upravljanje zaštićenim područjima</p> <p>3.2.2. Razvoj obnovljivih izvora energije i poboljšanje energetske učinkovitosti</p> <p>3.2.3. Podizanje svijesti stanovništva o potrebi održivog korištenja prirodne baštine edukacijom i jačanjem partnerstva</p>

4. Podizanje kvalitete življenja	<p>4.1. Razvoj društvene infrastrukture i društvenih djelatnosti</p> <p>4.2. Jačanje djelovanja organizacija civilnog društva</p>	<p>4.1.1. Izgradnja i dogradnja objekata za obrazovanje i poboljšanje uvjeta i kvalitete rada u zdravstvenim djelatnostima</p> <p>4.1.2. Potpora razvoju i provedbi programa za skrb o osjetljivim, socioekonomski ugroženim skupinama (starije osobe, osobe s posebnim potrebama, žene, mladi i dr.)</p> <p>4.1.3. Poboljšanje sportsko-rekreacijskih uvjeta i sadržaja</p> <p>4.1.4. Potpora aktivnostima za podizanje kvalitete obiteljskog života, osobito brige o djeci</p> <p>4.1.5. Poticanje kulturnog stvaralaštva, očuvanje i korištenje kulturne baštine u funkciji razvoja lokalne zajednice i turizma</p> <p>4.2.1. Osnaživanje uključivanja organizacija civilnoga sektora u rad LAG-a 5 te u izradu i provedbu razvojnih programa</p>
5. Razvoj ljudskih resursa i jačanje kapaciteta i prepoznatljivosti LAG-a 5	<p>5.1. Jačanje stručnog usavršavanja i savjetovanja</p> <p>5.2. Jačanje kapaciteta LAG-a 5 za upravljanje ruralnim i ukupnim lokalnim razvojem</p> <p>5.3. Jačanje prepoznatljivosti i pozicije LAG-a 5</p>	<p>5.1.1. Razvoj cjeloživotnog učenja, posebno usmjerenog na potrebe razvoja gospodarstva na području LAG-a 5</p> <p>5.1.2. Potpora i promocija mogućnosti za zapošljavanje/samozapošljavanje te razvoj poduzetničkog duha</p> <p>5.2.1. Edukacija i trening članova LAG-a za upravljanje lokalnim razvojem i za sudjelovanje u provedbi LRS-a</p> <p>5.2.2. Jačanje sudjelovanja i angažmana svih građana u pripremi i provedbi programa LAG-a 5 i LRS-a razvijanjem zajedništva i partnerstva</p> <p>5.2.3. Jačanje razmjene znanja i iskustava (korištenje primjera dobre prakse) u razvoju projekata u sklopu LAG-a na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini</p> <p>5.3.1. Izrada i provedba programa za jačanje identiteta i vidljivosti djelovanja LAG-a informiranjem i predstavljanjem planova, projekata i rezultata</p> <p>5.3.2. Razvoj zajedničkih proizvoda i usluga umreženih proizvođača LAG-a 5 te zajedničkog marketinga i prodaje</p> <p>5.3.3. Izrada i provedba programa povezivanja i suradnje s drugim LAG-ovima i drugim organizacijama na županijskoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini</p>

3.2. OPIS MJERA ZA POSTIZANJE CILJEVA UKLJUČUJUĆI DEFINIRANJE KORISNIKA I KRITERIJA PRIHVATLJIVOSTI

Radi preglednosti cjeline razvojnih aktivnosti, međusobne povezanosti i jasnoće, opis mjera strukturiran je tako da sadrži: naziv mjere i povezanost s odgovarajućim prioritetom i strateškim ciljem, sadržaj mjere, ciljne grupe, očekivane rezultate te indikatore provedbe i ciljane vrijednosti. Ciljane vrijednosti, međutim, služe samo kao orijentacija, budući da se temelje na okvirnim procjenama.

Strateški cilj: 1. Razvoj konkurentne, tržišno orijentirane i održive poljoprivredne proizvodnje i marikulture na području LAG-a 5 Prioritet : 1.1. Razvoj poljoprivredne proizvodnje i prerade proizvoda temeljenih na znanju i tehnologijama	
<p>1.1.1. Poticanje i uvođenje profitabilnijih načina proizvodnje i podizanje produktivnosti u poljoprivredi (vinogradarstvo, maslinarstvo, voćarstvo, ljekovito bilje) i marikulturi</p> <p>1.1.2. Razvoj ekološke poljoprivrede</p> <p>1.1.3. Poboljšanje korištenja novih znanja, vještina i tehnologija u proizvodnji i preradi</p> <p>1.1.4. Jačanje i razvoj prerade poljoprivrednih proizvoda</p>	sadržaj/ aktivnosti <p>Mjerama se potiče povećanje produktivnosti poljoprivredne proizvodnje i prerade u sadašnjim ključnim granama proizvodnje na području LAG-a 5 u vinogradarstvu i maslinarstvu. Posebno se to odnosi na proizvodnju autohtonih vrsta i sorti. U tom sklopu treba pomoći podizanju kvalitete i povećanju proizvodnje u marikulturi (školjkarstvo, uzgoj ribe) i ribarstvu. Naglasak je i na poticanju bržeg razvoja u drugim granama (npr. voćarstvu, uzgoju ljekovitog bilja i dr.). Navedeni sklop mjera uključuje: poticanje bržeg razvoja ekološke poljoprivrede, stvaranje sustava održive poljoprivredne proizvodnje koji uključuje ekološki, gospodarski i društveno opravdane proizvodno-tehnološke metode i koji najpovoljnije koristi plodnost tla i raspoloživu vodu, prirodna svojstva biljaka, životinja i krajobraza, a omogućava povećanje prinosa i otpornosti biljaka. Nadalje, tim se mjerama poljoprivrednim proizvođačima i drugima pomaže u osposobljavanju za preradu, marketing i prodaju njihovih poljoprivrednih proizvoda i prerađevina. Navedeno također podrazumijeva osposobljavanje proizvođača, putem zajedništva u sklopu LAG-a 5, za trajno informiranje i korištenje znanja, vještina i tehnologija, kako bi osigurali i povećali konkurentnost.</p> <p>Također, mjerama se potiče prerada poljoprivrednih proizvoda i stvaranje novih i inovativnih visoko kvalitetnih proizvoda u vinarstvu, maslinarstvu, marikulturi ali i u novim djelatnostima, poput voćarstva, ljekovitog bilja i dr. Za razvoj prerade postoji niz pogodnosti, uključujući sirovinske osnove, interes tržišta, tržišne niše, ali isto tako i nekoliko uspješnih manjih projekata i niz inicijativa, kako poljoprivrednika tako i mladih poduzetnika.</p>
	ciljne skupine <ul style="list-style-type: none"> • OPG-ovi, obrti, trgovačka društva, zadruge, udruge, odnosno fizičke i pravne osobe • mladi poljoprivrednici i vlasnici nekretnina na ruralnom području • žene, nezaposleni
	očekivani rezultati <ul style="list-style-type: none"> • povećanje površina sa suvremenim uzgojem u vinogradarstvu, maslinarstvu, marikulturi te voćarstvu, uzgoju ljekovitog bilja, uključujući autohtone proizvode • povećanje broja gospodarstava s poljoprivrednom proizvodnjom veće profitabilnosti • veći broj certificiranih proizvođača ekološke poljoprivrede i povećanje proizvodnje

	<ul style="list-style-type: none"> • povećan broj, vrste, količine prerađevina, uključujući autohtone i ekološke proizvoda • bolje i stalno korištenje znanja i tehnologije u poljoprivrednoj proizvodnji i marikulturi te preradi • povećanje i proširenje prerade i plasmana poljoprivrednih proizvoda i marikulture • otvaranje novih radnih mjesta u preradi poljoprivrednih proizvoda i marikulturi te plasmanu proizvoda • povećanje broja brendiranih proizvoda • poboljšana komercijalizacija proizvoda putem prodajnih mjesta i centara kod proizvođača 	
	indikatori provedbe	
	<ul style="list-style-type: none"> • veličina površina sa suvremenim uzgojem (maslinarstvo, voćarstvo, ljekovito bilje), posebno autohtonih proizvoda • površine pod marikulturom (uzgoj školjaka, uzgoj ribe) i proizvodnja • broj novih ulaganja u poboljšanje poljoprivredne proizvodnje i marikulture (nove tehnologije, postupci, oprema) • broj savjetovanja, korištenja stručnjaka od strane proizvođača • broj programa edukacije i savjetovanja poljoprivrednika • broj certificiranih ekoloških proizvođača • broj novozaposlenih u poljoprivredi i u marikulturi • broj, novih vrsta, prerađevina, uključujući autohtone i ekološke proizvode • broj novozaposlenih u preradi uključivo • broj brendiranih proizvoda • broj programa sa sudjelovanjem poljoprivrednih prerađivača, posebno autohtonih i ekoloških proizvoda, u turističkim sadržajima 	<p>povećanje za 10%</p> <p>povećanje za 10% povećanje za 20%</p> <p>povećanje za 20%</p> <p>40</p> <p>10</p> <p>10</p> <p>povećanje 10% povećanje za 20 %</p> <p>povećanje od 10 % 8 10</p>

Strateški cilj: 1. Razvoj konkurentne, tržišno orijentirane i održive poljoprivredne proizvodnje i marikulture na području LAG-a 5 Prioritet : 1.2. Udruživanje proizvođača i razvoj zadrugarstva	
	sadržaj/ aktivnosti
1.2.1. Poticanje proizvodnog, tehnološkog i marketinškog zajedničkog nastupa malih proizvođača (revitalizacija i jačanje djelovanja zadruga)	Mjera je u funkciji unapređenja poljoprivredne proizvodnje i prerade putem poslovnog i razvojnog povezivanja. To se ponajprije odnosi na razvoj zadrugarstva, ali i drugih oblika povezivanja proizvođača na čitavom području LAG-a 5. Naime na taj način mali proizvođači, osim osnaživanja svoga položaja na tržištu (odnos prema velikim trgovačkim lancima, hotelskim kućama, uvoznici), lakšeg i bržeg pristupa i primjene novih znanja i tehnologija u proizvodnji i preradi, pridonose podizanju kvalitete sektora turizama, produljenju turističke sezone i razvoju turističke destinacije. Također, time se pridonosi jačanju zajedništva lokalnih zajednica i društvene kohezije na području LAG-a, a time i očuvanju prirode i krajobraza.
1.2.2. Razvoj novih	Mjerom se potiče širenje i daljnji razvoj punktova izravne prodaje na

trgovinskih i distribucijskih kanala i razvoj e-trgovine	<p>poljoprivrednim gospodarstvima, poticanju njihova povezivanja te organiziranju internetske trgovine, osnivanju zajedničkih tržišnih mjesta za promociju i trženje lokalnih proizvoda, tradicionalnih poljoprivredno-prehrambenih i obrtničkih proizvoda. U nekim dijelovima LAG-a (Pelješac, Korčula) već postoji niz dobro opremljenih i uhodanih mjesta izravne prodaje (nap. kušaone vina, konobe, ugostiteljski objekti za prodaju školjaka i dr.) što je dobra osnova stvaranje mreže prodajnih mjesta. Time se potiče i bolje informiranje i praćenje tržišta i suradnja proizvođača u stvaranju zajedničkih novih proizvoda i usluga LAG-a 5 te povezivanje s turizmom i drugim gospodarskim djelatnostima (usluge marketinga, informatike, dizajna, izrade ambalaže i dr.). Razvoj novih trgovinskih i distribucijskih kanala i trženje lokalnih proizvoda osobito je važno zbog potencijala potražnje koji stvara dinamičan rast turizma na području LAG-5. Također, mjerom se potiče razvoj zajedničke e-trgovine i uporaba i razvoj suvremenih načina pristupa kupcu i tržištu.</p>
ciljne skupine	
<ul style="list-style-type: none"> • OPG-ovi, zadruge, mikro i mala poduzeća, odnosno fizičke i pravne osobe • udruženja, strukovne organizacije i potporne institucije • žene, mladi, nezaposleni 	
očekivani rezultati	
<ul style="list-style-type: none"> • bolja poslovna, tehnološka i tržišna povezanost proizvođača kroz zadruge • povećana učinkovitost i uspješnost u poslovanju i razvoju poljoprivrednih proizvođača • povećanje konkurentnosti malih proizvođača i poboljšanje njihovog položaja na tržištu (odnos prema velikim trgovačkim lancima, uvoznicima) • poboljšan plasman putem prodajnih centara i mjesta kod proizvođača • poboljšanje marketinga i povećanje prodaje proizvoda i usluga lokalnih proizvođača • povećanje standarda kvalitete u proizvodnji i preradi proizvoda i usluga • poboljšanje zajedničke ponude i marketing proizvoda i usluga te povećanje inovativnih i zajedničkih proizvoda • povećanje zaposlenosti u marketingu, prodaji, opremanju, dizajniranju proizvoda i usluga 	
indikatori provedbe	
<ul style="list-style-type: none"> • broj nove poslovne suradnje (proizvodne, tehnološke, marketinške) malih proizvođača • broj novih zadruga, • broj ostvarenih zadružnih programa, projekata • broj ovih zadružnih ulaganja u proizvodnju i preradu • broj zajedničkih nastupa proizvođača i prerađivača na tržištu • broj prodajnih mjesta na poljoprivrednim gospodarstvima i kod proizvođača • vrijednost prodaje na prodajnim mjestima na poljoprivrednim gospodarstvima i putem e-trgovine • broj zajedničkih proizvoda i usluga te novih i inovativnih proizvoda i usluga 	<p>20</p> <p>10</p> <p>30</p> <p>povećanje za 10%</p> <p>20</p> <p>30</p> <p>povećanje za 20%</p> <p>30</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • broj i vrsta promotivnih akcija o zajedničkim prodajnim mjestima • broj novih radnih mjesta 	30 povećanje za 20%
--	--	------------------------

Strateški cilj: 2. Jačanje diverzifikacije na području LAG-a 5 razvojem nepoljoprivrednih, poduzetničkih djelatnosti Prioritet : 2.1. Razvoj malog i srednjeg poduzetništva		
<p>2.1.1. Podrška održanju i razvoju novih malih i srednjih poduzetnika te obrtnika posebno za turizam i druge djelatnosti</p> <p>2.1.2. Potpora razvoju inovativnih proizvoda i usluga</p>	sadržaj/ aktivnosti <p>Za jačanje diverzifikacije gospodarstva na području LAG-a 5 bitno je sustavno poticati i jačati konkurentnost poduzetnika i obrtnika u nepoljoprivrednim djelatnostima. To se ponajprije odnosi na razvoj malog i srednjeg poduzetništva, na poticanje poduzetničkog duha i poslovnog okruženja. Osobito je važno poticati konkurentnost poduzetnika i obrtnika svim raspoloživim lokalnim sredstvima i korištenjem mogućnosti koje pružaju lokalni i državni programi, programi EU-a i drugi izvori.</p> <p>Ova skupina mjera utvrđena je temeljem činjenice da je konkurentnost skup faktora, javnih politika i institucija koje kompleksno utječu na razinu produktivnosti odnosno na kvalitetu poslovnog sektora i poslovnog okruženja, a imajući u vidu resurse kojima raspolaže, stanje i razvojne potrebe gospodarstva na području LAG-a 5. Stoga su te mjere usmjerene je na potporu za održanje i razvoj novih malih i srednjih poduzetnika te obrtnika povezanih s turizmom, drugim uslugama i djelatnostima u prerađivačkoj industriji, ali i na podršku za nove i inovativne proizvode i usluge. Ona obuhvaća zajedničke akcije za čitav LAG 5 kako bi se poduzetnicima omogućio lakši pristup informacijama, edukaciji i treningu za poduzetnike poticajima i izvorima financiranja, savjetovanju za pripreme i vođenje poduzetničkih projekata, prijenosu dobre prakse/iskustva kao i poticajima za inovacije. Također, te bi zajedničke akcije trebale pridonijeti smanjivanju lokalnih administrativnih barijera pri pokretanju ili širenju poduzetničkih pothvata, a ujedno ojačati podršku za korištenju sredstava EU-a i drugih vanjskih izvora za povećanje konkurentnosti. S istom svrhom utvrđena je i skupina mjera za razvoj zajedničke poduzetničke potporne infrastrukture za čitavo područje</p>	
	ciljne skupine <ul style="list-style-type: none"> • malo i srednje gospodarstvo, OPG-ovi, odnosno fizičke i pravne osobe • mladi obrazovani stanovnici • žene, nezaposleni • strukovne organizacije i potporne institucije • tijela i organizacije lokalne samouprave 	
	očekivani rezultati <ul style="list-style-type: none"> • povećan broj malih i srednjih poduzetnika te obrtnika i novih djelatnosti • povećana konkurentnost malih i srednjih poduzetnika te obrtnika • povećan broj inovativnih proizvoda/usluga • povećan broj zaposlenih u malom i srednjem poduzetništvu • povećan broj ostvarenih projekata podrške razvoju poduzetništva (iz županijskih, državnih, EU i drugih programa) • povećana podrška tehnološkom razvoju i inovativnosti (iz županijskih, državnih, 	

EU i drugih programa) malog i srednjeg poduzetništva	
indikatori provedbe	
<ul style="list-style-type: none"> • broj potpora održanju i razvoju novih malih i srednjih poduzetnika te obrtnika • broj novih poduzetnika i obrtnika • broj novozaposlenih kod poduzetnika i obrtnika • broj novih inovativnih proizvoda i usluga • broj lokalno povezanih i umreženih poduzetnika i obrtnika • broj akcija za jačanje poduzetničkog duha • broj seminara i treninga za poduzetnike i obrtnike • broj polaznika koji su završili edukaciju i trening 	<p>povećanje za 20 %</p> <p>povećanje za 10 %</p> <p>povećanje za 10 %</p> <p>povećanje za 10%</p> <p>50</p> <p>10</p> <p>30</p> <p>150</p>

Strateški cilj: 2. Jačanje diverzifikacije na području LAG-a 5 razvojem nepoljoprivrednih, poduzetničkih djelatnosti Prioritet : 2.2. Razvoj turizma s većom dodanom vrijednosti	
<p>2.2.1. Razvoj ruralnog turizma (smještajni kapaciteti, ljudski resursi, marketing) povezanog s drugim oblicima selektivnih oblika turizma (gastro-eno, sportski, kulturni, vitality i dr.)</p> <p>2.2.2. Razvoj turističke infrastrukture za selektivne oblike turizma</p> <p>2.2.3. Razvoj turističke destinacije (povezivanje, organiziranje, upravljanje, marketing turizma priobalnog područja i unutrašnjosti otoka i poluotoka Pelješca)</p>	<p>sadržaj/ aktivnosti</p> <p>Posebna skupina mjera utvrđena je za daljnji razvoj turizma, koji s obzirom na dostignuti stupanj razvijenosti predstavlja potencijal za razvoj poduzetništva (zapošljavanje, nova poduzeća, inovacije, prihodi zajednici, poticanje razvoja drugih gospodarskih i društvenih djelatnosti i dr.). Pri tome se posebno ističe mjera za razvoj ruralnog i s njim povezanim oblicima selektivnog turizma (gastro-eno, sportski, rekreacijski, kulturni, vjerski, ribolovni, vitality i dr.) u unutrašnjosti otoka i poluotoka Pelješca na načelima održivog korištenja prirodne i kulturne baštine. Za razvoj ruralnog turizma mogućnosti leže u povezivanju s turizmom koji se dinamično razvija u priobalnim područjima LAG-a 5 i to suradnjom u stvaranju turističke destinacije tog LAG-a. Osim važnosti za gospodarski razvoj, ruralni turizam i poduzetništvo utemeljeni na prirodnoj i kulturnoj baštini pridonose stvaranju simboličkih vrijednosti te njegovanju identiteta i prepoznatljivosti LAG-a 5.</p> <p>Razvijena turistička infrastruktura važan je uvjet za kvalitetnu turističku djelatnost. Zajednički razvoj i povezivanje turističke infrastrukture (biciklističke i pješačke staze, vinske ceste, sportsko-rekreacijski objekti, sportski i ugostiteljski objekti i sl.) pridonose poboljšanju i inoviranju turističke ponude čitavog područja LAG-a 5 i produljenju turističke sezone, a uz to omogućuju otvaranje novih radnih mjesta i pokretanje novih poduzetničkih projekata. Ta skupina mjera poboljšava i suradnju u planiranju, pripremi i provedbi zajedničkih turističkih infrastrukturnih projekata. To uključuje i zajedničku pripremu za korištenje svih dostupnih domaćih financijskih izvora (lokalnih i županijskih te državnog proračuna), ali i zajedničko apliciranje turističkih infrastrukturnih projekata za financiranje iz IPARD-a i kasnije iz fondova EU-a.</p> <p>Ruralni i s njim povezani oblici selektivnog turizma u unutrašnjosti otoka i poluotoka Pelješca još je u početnoj fazi organiziranja i razvoja s osloncem na korištenje lokalnih prirodnih, kulturnih gastro-eno posebnosti i povezanosti s turizmom u priobalju. Nerazvijena je turistička infrastruktura, smještajni kapaciteti i standardi za ruralni turizam. Također nedostaje i zajednički razvoj i promocija turističke destinacije koja uključuje čitavo područje LAG-a 5. Imajući u vidu resurse kojima to područje raspolaže, stanje i razvojne potrebe razvoja područja LAG-a, očita je utemeljenost ove skupine mjera za jačanje diverzifikacije gospodarstva razvojem</p>

nepoljoprivrednih poduzetničkih djelatnosti.		
ciljne skupine		
<ul style="list-style-type: none"> • OPG-ovi, zadruge, mikro i mala poduzeća, odnosno fizičke i pravne osobe • žene, mladi, nezaposleni • organizacije civilnog društva • strukovne organizacije i potporne institucije • tijela i organizacije lokalne samouprave • svi drugi stanovnici 		
očekivani rezultati		
<ul style="list-style-type: none"> • povećana i proširena ponuda sadržaja ruralnog turizma i drugih oblika selektivnog turizma • porast novih proizvoda i usluga s velikom dodanom vrijednosti • povećani i poboljšani smještajni kapaciteti posebno u unutrašnjosti LAG-a 5 (otoci i poluotok Pelješac) • povećan broj i vrsta turista, broj dana boravka, broj noćenja, posebno u unutrašnjosti LAG-a 5 (otoci i poluotok Pelješac) • obnovljena i izgrađena turistička infrastruktura (staze za biciklizam i penjanje, šetnice, šumske staze, odmorišta, igrališta, dvorane) • dobra i učinkovita promocija turizma i poboljšano upravljanje turističkom destinacijom LAG-a 5 • poboljšana kvaliteta turističkih sadržaja • viša razina stručnosti i osposobljenosti pružatelja turističkih usluga • nova radna mjesta 		
indikatori provedbe		
<ul style="list-style-type: none"> • broj novih programa ruralnog turizma i drugih oblika selektivnog u ukupnoj turističkoj ponudi • broj novih ponuditelja turističkih proizvoda i usluga • broj turista, broj dana boravka, broj noćenja na području LAG-a, posebno u unutrašnjosti • broj, novih atrakcija i lokacija u programima ruralnog i drugih oblika turizma • broj novozaposlenih u turizmu • broj edukacijskih aktivnosti za nositelje ruralnog i drugih selektivnih oblika turizma • broj novih viših kategorija smještajnih kapaciteta u turizmu unutrašnjosti (otoci i poluotok Pelješac) • broj i vrsta promotivnih aktivnosti za turizam • broj ulaganja u izgradnju i obnovu infrastrukture za turizam (staze za biciklizam i penjanje, šetnice, šumske staze, odmorišta, igrališta, dvorane) • broj umreženih zajedničkih programa za razvoj turističke destinacije LAG-a 5 • broj umreženih aktera u turizmu (hotelijerstvo, ugostiteljstvo, proizvodnja hrane i pića, usluge u sportu, kulturi, i dr.) za razvoj turističke destinacije LAG-a 5 	<p>20</p> <p>povećanje za 10% povećanje za 20%</p> <p>povećanje za 10%</p> <p>povećanje za 10% 30</p> <p>povećanje za 10%</p> <p>20</p> <p>povećanje za 20%</p> <p>30</p> <p>100</p>	

Strateški cilj: 2. Jačanje diverzifikacije na području LAG-a 5 razvojem nepoljoprivrednih, poduzetničkih djelatnosti Prioritet : 2.3. Razvoj potporne poduzetničke infrastrukture		
2.3.1. Potpora razvoju i djelovanju poduzetničkih centara, umrežavanju poduzetnika, sustavna edukacija i trening poduzetnika	sadržaj/ aktivnosti	
	Cilj mjera poticanja razvoja i korištenja potpornih poduzetničkih institucija je omogućiti da malo i srednje gospodarstvo na području LAG-a 5 dobije potporu u poslovanju, ulaganju i korištenju istraživanja i razvoja, putem centra za poduzetništvo ili sličnih organizacija i pridonijeti boljem i većem zajedničkom korištenju sličnih organizacija u Dubrovačko-neretvanskoj županiji i na nacionalnoj razini.	
	ciljne skupine	
	<ul style="list-style-type: none"> • malo i srednje gospodarstvo, OPG-ovi, odnosno fizičke i pravne osobe • mladi obrazovani stanovnici • žene, nezaposleni • strukovne organizacije i potporne institucije • tijela i organizacije lokalne samouprave 	
	očekivani rezultati	
	<ul style="list-style-type: none"> • poboljšana poduzetnička potporna infrastruktura i učinkovite usluge malim i srednjim poduzetnicima i obrtnicima • poboljšane usluge u poduzetničkim zonama i povećan broj investitora • povećan broj ostvarenih projekata podrške razvoju potporne infrastrukture (iz županijskih, državnih, EU i drugih programa) 	
	indikatori provedbe	
	<ul style="list-style-type: none"> • broj novih opremljenih centara • broj novih korisnika poduzetničkih centara i potpornih programa • broj korisnika poslovnih zona • broj novozaposlenih u poslovnim zonama 	3 80 povećanje za 10% povećanje za 10%

Strateški cilj: 3. Razvoj infrastrukture i poboljšanje zaštite okoliša Prioritet : 3.1. Razvoj prometne i komunalne infrastrukture		
3.1.1. Potpora sanaciji, revitalizaciji, izgradnji prometne (lokalne ceste, poljski putovi) i komunalne (vodovod, kanalizacija, zbrinjavanje otpada, luke i pristaništa i dr.) dijelom energetske (elektroopskrba za dio	sadržaj/ aktivnosti	
	Svrha mjere je pridonijeti poboljšanju prometne i komunalne infrastrukture, a time i konkurentnosti gospodarstva i podizanju kvalitete življenja stanovnika na čitavom području LAG-a 5, čime se ujedno pomaže zaustavljanje iseljavanja, osobito mladih. Mjera kao okvir za razvojne projekte i intervencije, tiče se ponajprije poboljšanja fizičke infrastrukture, dakle prometne, komunalne i dijelom energetske infrastrukture u nekim dijelovima LAG-a 5 (dio unutrašnjosti poluotoka Pelješca). Provedbom tih mjera, tj. realizacijom projekata financiranih iz programa IPARD i drugih programa EU-a, županijskih, državnih i privatnih izvora, ubrzava se i poboljšava sanacija, revitalizacija, izgradnja lokalnih cesta i poljskih putova na području LAG-a 5.	

Pelješca) infrastrukture	<p>Također, provedbom mjera pridonosi se poboljšanju lučke infrastrukture, posebno za marikulturu i ribarstvo. Za poboljšanje komunalne infrastrukture posebno su važni projekti odvodnje i kanalizacije, uređenja septičkih jama i zbrinjavanja otpada. Riječ je o potrebama naselja na pojedinim odvojenim dijelovima područja LAG-a 5 (s obzirom da LAG ima 3 otoka i poluotok Pelješac), ali bitno je da se projekti pripremaju i kandidiraju kroz zajednički nastup LAG-a prema izvorima financiranja i institucijama. Provedba ovih mjera bitna je za LAG ne samo zbog značaja koje infrastruktura općenito ima u gospodarskom i društvenom razvoju neke zajednice, nego i stoga što je posrijedi nehomogen i topografski složen prostor s mnogo raspršenih naselja te razvojno i društveno nedovoljno povezan.</p>
ciljne skupine	
<ul style="list-style-type: none"> • građani • OPG-ovi, zadruge, malo i srednje gospodarstvo • tijela i organizacije lokalne samouprave 	
očekivani rezultati	
<ul style="list-style-type: none"> • kvalitetniji transport i bolji uvjeti za korištenje lokalnih cesta i poljskih putova • viši standardi usluga komunalne infrastrukture i veći broj korisnika te poboljšano upravljanje • poboljšanje kanalizacije i odvodnje • onemogućeno zagađivanje okoliša otpadom i uvedeno selektivno sakupljanje otpada • poboljšanje lučke i ribarske infrastrukture 	
indikatori provedbe	
<ul style="list-style-type: none"> • broj rekonstruiranih i obnovljenih lokalnih cesta i poljskih putova • broj kućanstava saniranom odvodnjom i kanalizacijom • broj naselja s neprikladnom opskrnom električne energije • broj divljih odlagališta otpada • broj reciklažnih dvorišta i za odvojeno prikupljanje otpada • ulaganja u obnovu lučke infrastrukture i infrastrukture za ribarstvo i marikulturu 	<p>Povećanje za 10 %</p> <p>Povećanje za 20 %</p> <p>0</p> <p>0</p> <p>5</p> <p>Povećanje za 10 %</p>

Strateški cilj: 3. Razvoj infrastrukture i poboljšanje zaštite okoliša	
Prioritet : 3.2. Zaštita i očuvanje okoliša i promocija održivog razvoja	
<p>3.2.1. Obnova i zaštita prirodne baštine te bolje upravljanje zaštićenim područjima</p> <p>3.2.2. Razvoj obnovljivih izvora energije i poboljšanje energetske učinkovitosti</p>	<p>sadržaj/ aktivnosti</p> <p>Mjere, a u okviru njih projekti, obuhvaćaju zaštitu i očuvanja prirode i promocije održivog razvoja te poticanja korištenja obnovljivih izvora energije. To znači da se bogatstvo i raznolikost prirodne baštine koristi kao razvojni resurs, ali tako da se istodobno zaštititi, sačuvati i obnoviti. To je osobito važno ne samo zbog održivog razvoja nego i zbog gospodarskog razvoja LAG-a 5 s obzirom na to da prirodna baština sve više postaje resurs i bitna sastavnica za turizam visoke dodane vrijednosti (selektivni oblici turizma) i kvalitetu življenja. Također, provedbom te skupine mjera osigurava se očuvanje posebnosti i jedinstvenosti krajobraza i lokaliteta i zaštita prirode/okoliša u skladu s europskim i međunarodnim standardima.</p> <p>Također, ovom skupinom mjera potiče se daljnje korištenje obnovljivih izvora,</p>
3.2.3. Podizanje svijesti	

stanovništva o potrebi održivog korištenja prirodne baštine edukacijom i jačanjem partnerstva	(vjetroelektrana) te osobito intenzivnije korištenje solarne energije, za koje je područje LAG-a 5 posebno pogodno. Također, potiče se brža i veća provedba energetske učinkovitosti.	
	ciljne skupine	
	<ul style="list-style-type: none"> • građani • OPG-ovi, malo i srednje gospodarstvo, • strukovne organizacije i potporne institucije • organizacije civilnog društva • tijela i organizacije lokalne samouprave 	
	očekivani rezultati	
	<ul style="list-style-type: none"> • poboljšanje zaštite i prirodne baštine • povećanje broja projekata održivog korištenja prirodne baštine (turizam, edukacija, sport, tradicijski obrti) • veća osviještenost i senzibiliziranost stanovnika području LAG-a za očuvanje okoliša i održivo korištenje prirodne baštine • povećano korištenje obnovljivih izvora energije osobito korištenja solarne energije • povećanje energetske učinkovitosti u gospodarstvu, kućanstvima i javnom sektoru na području LAG 	
	indikatori provedbe	
	<ul style="list-style-type: none"> • broj projekta zaštite prirodne baštine • broj projekata održivog korištenja prirodne baštine • broj novih radnih mjesta otvorenih kroz projekte održivog korištenja prirodne baštine • broj edukacijskih aktivnosti o upoznavanju vrijednosti očuvanja i održivog korištenja (kulturni turizam, poduzetništvo u kulturi i dr.) prirodne i kulturne baštine • broj i polaznika edukacije o zaštiti okoliša i prirodne baštine • broj javnih manifestacija i kampanja, uz sudjelovanje većeg broja građana, o zaštiti okoliša i prirodne baštine • broj ulaganja u obnovljive izvore energije • primjena mjera energetske učinkovitosti • broj promotivnih aktivnosti o korištenju obnovljivih izvora energije i o energetske učinkovitosti za gospodarstvo, kućanstva i javni sektor 	20 10 10 20 250 12 Povećanje za 10 % Povećanje za 10 % 10

Strateški cilj: 4. Podizanje kvalitete življenja Prioritet : 4.1. Razvoj društvene infrastrukture i društvenih djelatnosti	
<p>4.1.1. Izgradnja i dogradnja objekata za obrazovanje i poboljšanje uvjeta i kvalitete rada u zdravstvenim djelatnostima</p> <p>4.1.2. Potpora razvoju i provedbi programa za skrb o osjetljivim, socioekonomski ugroženim skupinama (starije osobe, osobe s posebnim potrebama, žene, mladi i dr.)</p> <p>4.1.3. Poboljšanje sportsko-rekreacijskih uvjeta i sadržaja</p> <p>4.1.4. Potpora aktivnostima za podizanje kvalitete obiteljskog života, osobito brige o djeci</p> <p>4.1.5. Poticanje kulturnog stvaralaštva, očuvanje i korištenje kulturne baštine u funkciji razvoja lokalne zajednice i turizma</p>	sadržaj/ aktivnosti <p>Polazeći od općeg sveukupnog cilja razvoja, većeg blagostanja ljudi, skupina mjera u okviru tog strateškog cilja razvoja područja LAG-a 5 određuje glavne pravce i aktivnosti koje treba poduzimati da bi se kvaliteta življenja građana popravila i sada i u budućnosti. U prioritetima i mjerama naglasak je na trajnom djelovanju i provedbi aktivnosti koje bi građanima trebale pomoći da žive duhovo i tjelesno zdravo, za što je potrebno osigurati zdrav okoliš, dobre uvjete za sport i rekreaciju te dobru zdravstvenu zaštitu i brigu o starijim osobama i osobama s posebnim potrebama. Također, to podrazumijeva poticanje i podršku građanima da u tim aktivnostima aktivno sudjeluju, osobito u prevenciji bolesti, humanitarnom i volonterskom radu i radu udruga civilnoga društva. Uz to, mjere obuhvaćaju aktivnosti koje pridonose brizi za mlade i unapređenju obiteljskog života.</p> <p>Mjere obuhvaćaju projekte izgradnje objekata za obrazovanje, unapređenje uvjeta i kvalitete rada u zdravstvenim djelatnostima, potpore organizaciji i razvoju programa za skrb o osjetljivim/socio-ekonomski ugroženim skupinama društva (starije osobe, osobe s posebnim potrebama, žene, mladi i dr.), poboljšanja sportsko-rekreacijskih uvjeta i sadržaja, realizacije potpora aktivnostima za podizanje kvalitete obiteljskog života, osobito brige o djeci i mladima, uključivanja stanovništva u humanitarne, kulturne i sportske aktivnosti.</p> <p>Također potiču se aktivnosti kulturnog stvaralaštva, očuvanja i korištenja kulturne baštine u funkciji razvoja LAG-a 5.</p>
	ciljne skupine <ul style="list-style-type: none"> • građani • žene, mladi • nezaposleni • osobe s posebnim potrebama • umirovljenici • kulturno umjetnička društva • pojedinci angažirani u kulturi i očuvanju kulturne baštine • druge organizacije civilnog društva • tijela i organizacije lokalne samouprave • strukovne organizacije i potporne institucije
	očekivani rezultati <ul style="list-style-type: none"> • povećan broj dograđenih i opremljenih školskih i sportskih objekata • poboljšana kvaliteta i dostupnost zdravstvenih usluga • poboljšana opremljenost zdravstvenih ustanova i uvjeta rada • povećan broj osoba obuhvaćenih institucionalnom i izvaninstitucionalnom skrbi • povećan broj programa za poboljšanje života i skrbi o starijima, djeci i osobama s posebnim potrebama • povećan broj građana uključenih u sportske i rekreacijske aktivnosti • povećan broj i vrste programa sportske i rekreacijske aktivnosti i bolja opremljenost sportsko-rekreacijskih objekata • povećan broj i vrsta kulturnih manifestacija, posebno vezanih za tradiciju i identitet lokalnih zajednica te više sudionika i posjetitelja

	<ul style="list-style-type: none"> • povećan broj i struktura posjetitelja korisnika kulturnih ustanova • povećan broj volontera i drugih građana uključenih u organiziranje i provedbu humanitarnih, kulturnih, sportskih, karitativnih i drugih aktivnosti 	
	indikatori provedbe	
	<ul style="list-style-type: none"> • broj obnovljene i izgrađene školske infrastrukture • broj obnovljene i izgrađene zdravstvene infrastrukture • broj programa za poboljšanje života i skrbi o starijima, djeci i osobama s posebnim potrebama • broj osoba obuhvaćenih institucionalnom i izvaninstitucionalnom skrbi za starije i nemoćne • broj obnovljenih izgrađenih sportsko-rekreacijskim objekata • broj građana uključenih u sportske i rekreacijske aktivnosti • broj obnovljene i izgrađene infrastrukture za kulturu (knjižnice, multimedijalni centar, muzeji) • broj i struktura posjetitelja korisnika kulturnih ustanova (knjižnica, multimedijalni centar, muzej) • broj novih kulturnih manifestacija vezanih za tradiciju i identitet lokalnih zajednica uključenih u turističke programe • broj novih projekata održivog korištenja kulturne baštine (kulturne kreativne industrije) • broj građana, volontera novo uključenih u organiziranje i provedbu humanitarnih, kulturnih, sportskih, karitativnih i drugih aktivnosti 	Povećanje za 10% Povećanje za 10% 10 Povećanje za 10% Povećanje za 10% Povećanje za 20% Povećanje za 10% Povećanje za 20% 12 12 300

Strateški cilj: 4. Podizanje kvalitete življenja Prioritet : 4.2. Jačanje djelovanja organizacija civilnog društva	
4.2.1. Osnaživanje uključivanja organizacija civilnoga sektora u rad LAG-a 5 te u izradu i provedbu razvojnih programa	sadržaj/ aktivnosti
	Mjerama se potiče osnaživanje uključivanja organizacija civilnoga društva u rad LAG-a 5 i u zajedničke programe i projekte ruralnog i šire, lokalnog razvoja. Za provedbu tih ali i drugih mjera ključni su dobro pripremljeni projekti koji očekivanim učincima zadovoljavaju razvojne potrebe za poboljšanjem kvalitete življenja na području LAG-a 5 i tako utječu na smanjivanje depopulacije, posebno mladih i obrazovanih ljudi, što je jedan od ključnih razvojnih problema ovog.
	ciljne skupine
	<ul style="list-style-type: none"> • građani • organizacije civilnog društva • tijela i organizacije lokalne samouprave
	očekivani rezultati
	<ul style="list-style-type: none"> • povećan broj članova organizacija civilnoga društva • povećan broj predloženih i ostvarenih razvojnih projekata za LAG-a 5 koje su pripremile i realizirale organizacije civilnoga društva • povećan broj projekata sudjelovanja i uključenosti organizacija civilnoga društva u programima lokalnog razvoja i društvenim zbivanjima LAG-a 5

	indikatori provedbe	
	<ul style="list-style-type: none"> • broj novih članova organizacija civilnog društva • broj novih edukacijskih programa za jačanje organizacija civilnoga društva • broj novih realiziranih projekata za prioritetna razvojna područja LAG-a • broj sudionika u projektima organizacija civilnoga društva 	<p>povećanje za 10% 20 povećanje za 10% povećanje za 10%</p>

Strateški cilj: 5. Razvoj ljudskih resursa i jačanje kapaciteta i prepoznatljivosti LAG-a 5 Prioritet : 5.1. Jačanje stručnog usavršavanja i savjetovanja		
<p>5.1.1. Razvoj cjeloživotnog učenja posebno usmjerenog na potrebe razvoja gospodarstva na području LAG-a 5</p> <p>5.1.2. Potpora i promocija mogućnosti za zapošljavanje/ samozapošljavanje te razvoj poduzetničkog duha</p>	sadržaj/ aktivnosti	<p>Razvoj ljudskih resursa i jačanje kapaciteta za upravljanje razvojem posebno su važne mjere za uspješno djelovanje LAG-a 5. Naime, taj LAG čine male općine koje pojedinačno nemaju ni ljudske ni financijske resurse da osiguraju dovoljno brzo i učinkovito stvaranje i stalan razvoj sposobnosti za praćenje i sudjelovanje u procesima planiranja, pripreme i realizacije razvojnih programa i projekata bitnih za razvoj tog područja. A to je neophodno kako bi se osigurao i stvarno proveo „razvoj odozdo“. Stoga se mjerama u okviru tog strateškog cilja potiču zajedničke aktivnosti i projekti kako bi se građanima svih dobnih skupina omogućio bolji pristup obrazovanju i usavršavanju.</p> <p>Mjerama se podupire organizacija i provedba programa obrazovanja, stručnog usavršavanja, informiranja i savjetovanja, a time se pridonosi razvoju ljudskih resursa, jednom od ključnih horizontalnih ciljeva lokalnog razvoja. Na području LAG-a 5, kao i u drugim ruralnim područjima izrazit je nedostatak sustavnih aktivnosti, programa i organizacija za cjeloživotno učenje, stručno usavršavanje, informiranje i savjetovanje. Takvo stanje bitno umanjuje razvojne mogućnosti i izgled čitavog područja u proširenju i povećanju uspješnosti u postojećim djelatnostima, posebno poljoprivredi i malom poduzetništvu, ali i razvoju ruralnog turizma i turizma s većom dodanom vrijednosti, kao i u pokretanju novih djelatnosti, inovativnih proizvoda i usluga. Stoga se tim mjerama poboljšava pristup i dostupnost znanja, vještina i ponašanja građanima, posebno mladima i nezaposlenima, s čitavog područja LAG-a 5 kroz razvoj cjeloživotnog učenja i drugih oblika, posebno usmjerenih na potrebe razvoja gospodarstva na području LAG-a 5. Također, promoviraju se i podupiru se mogućnosti za zapošljavanje/samozapošljavanje te razvoj poduzetničkog duha.</p>
	ciljne skupine	<ul style="list-style-type: none"> • mladi, nakon završenog formalnog obrazovanja • mlade žene iz poljoprivrednih gospodarstava • nezaposleni • osobe s posebnim potrebama • OPG-ovi, zadruge, udruge, • zaposleni u malom i srednjem gospodarstvu • umirovljenici • svi drugi stanovnici • tijela i organizacije lokalne samouprave
	očekivani rezultati	

	<ul style="list-style-type: none"> povećan broj stanovnika upoznat s mogućnostima razvoja poduzetništva i njihov veći interes i motivacija za pokretanje poduzetničkih projekata povećan broj stanovnika s osnovnim znanjima i vještinama za pokretanje poduzetničkih projekata i samozapošljavanje povećan broj novoosnovanih mikro i malih poduzeća te obrta i više novih radnih mjesta povećana ponuda programa za osposobljavanje i usavršavanje i cjeloživotno učenje povećan broj stanovnika uključenih u programe cjeloživotnog obrazovanja porast njihovih kompetencija 	
	indikatori provedbe	
	<ul style="list-style-type: none"> broj provedenih akcija stručnog usavršavanja broj provedenih akcija cjeloživotnog učenja broj polaznika uključenih u edukacijske programe broj polaznika koji su završili edukaciju broj novozaposlenih i samozaposlenih nakon edukacije 	30 30 400 300 povećanje za 10%

Strateški cilj: 5. Razvoj ljudskih resursa i jačanje kapaciteta i prepoznatljivosti LAG-a 5 Prioritet : 5.2. Jačanje kapaciteta LAG-a 5 za upravljanje ruralnim i ukupnim lokalnim razvojem	
<p>5.2.1. Edukacija i trening članova LAG-a za upravljanje lokalnim razvojem i za sudjelovanje u provedbi LRS-a</p> <p>5.2.2. Jačanje sudjelovanja i angažmana svih građana u pripremi i provedbi programa LAG-a 5 i LRS-a razvijanjem zajedništva i partnerstva</p> <p>5.2.3. Jačanje razmjene znanja i iskustava (korištenje primjera dobre prakse) u razvoju projekata u sklopu LAG-a na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini</p>	sadržaj/ aktivnosti
	<p>Provedbom ove skupine mjera omogućuje se podizanje razine i stalno usavršavanje znanja, vještina i ponašanja voditelja i stručnih suradnika u LAG-u 5, ali i članova. Mjere obuhvaćaju: edukaciju i trening članova LAG-a za upravljanje lokalnim razvojem i za sudjelovanje u provedbi LRS-a, za koordinaciju svih aktivnosti vezanih za planiranje, iniciranje, pripremu, provedbu, praćenje i vrednovanje realizacije razvojnih projekata na razini LAG-a i lokalnih zajednica te osposobljenost za procedure i postupak odabir projektnih ideja, izrada i odabir projekata te apliciranje, pripreme za mobiliziranje financijskih sredstava za provedbu razvojnih projekata, provedba i monitoring projekata LAG-a kao i izbor partnera ili nositelja na regionalnoj, međuregionalnoj i međunarodnoj razini, zatim potporu organizaciji međusobne razmjene znanja i iskustava (korištenje primjera dobre prakse) u razvoju projekata unutar LAG-a na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. Također, ta mjera osnažuje korištenje iskustava i dobre prakse putem suradnje s drugim LAG-ovima, regionalnim razvojnim agencijama i stručnim organizacijama radi povećanja sposobnosti LAG-a 5.</p>
	ciljne skupine
	<ul style="list-style-type: none"> članovi LAG-a ostali OPG-ovi, zadruge, mikro i mala i srednja poduzeća strukovne organizacije i potporne institucije društvene institucije organizacije civilnog društva
	očekivani rezultati
	<ul style="list-style-type: none"> osposobljeni stručni suradnici članovi LAG-a te dio zaposlenika tijela jedinica lokalne samouprave i članova udruga za pripremu i vođenje projekata te za korištenje osnovnih vještina za upravljanje lokalnim razvojem

<ul style="list-style-type: none"> • porast uspješnih projektnih prijedloga i učinkovita potpora njihovoj pripremi • uspješna i učinkovita provedba procesa izrade i odabira projektnih prijedloga, apliciranja, provedbe projekata i monitoringa • uspostavljena trajna edukacija i trening stručnih suradnika i članova LAG-a i drugih dionika • uspostavljen i učinkovit sustav razmjene informacija, znanja i vještina i iskustava upravlja razvojem među članovima LAG-a i među svim dionicima s područja LAG-a • institucionalizirana i učinkovita povezanost LAG-a s regionalnom razvojnom agencijom DUNEA-om, županijskom upravom, nadležnim ministarstvima i agencijama i drugim LAG-ovima te organizacijama i mrežama za ruralni lokalni razvoj • evaluirana lokalna razvojna strategija i izrađena nova za razdoblje 2014.-2020. 		
indikatori provedbe		
• broj programa edukacije i treninga za upravljanje lokalnim razvojem		20
• broj polaznika članova i suradnika LAG-a , članova tijela jedinica lokalne samouprave i članova udruga		100
• broj zaposlenih u LAG-u		3
• broj programa suradnje s drugim LAG-ovima u prijenosu iskustava, dobre prakse, razmjene suradnika i članova, studijskih boravaka i dr.		20
• broj sudjelovanja na skupovima u zemlji inozemstvu		20
• broj konzultacija i stručne pomoći od drugih organizacija (DUNEA, organizacije državne uprave, konzultanti i dr.)		30
• izrađena nova LRS za razdoblje 2014.-2020.		1

Strateški cilj: 5. Razvoj ljudskih resursa i jačanje kapaciteta i prepoznatljivosti LAG-a 5 Prioritet : 5.3. Jačanje prepoznatljivosti i pozicije LAG-a 5		
5.3.1. Izrada i provedba programa za jačanje identiteta i vidljivosti djelovanja LAG-a informiranjem i predstavljanjem planova, projekata i rezultata	sadržaj/ aktivnosti	
5.3.2. Razvoj zajedničkih proizvoda i usluga umreženih proizvođača LAG-a 5 te zajedničkog marketinga i prodaje	<p>Mjerama posebno se potiče jačanje prepoznatljivosti i pozicije LAG-a 5. Dobra i snažna prepoznatljivost, ono po čemu je područje LAG-a 5 posebno, jedinstveno i drugačije od drugih područja i LAG-ova u Dalmaciji i u Hrvatskoj te ono što ga čini privlačnim i poželjnim za uspješan rad i kvalitetu življenja, ima važnu ulogu u ostvarivanju budućeg razvoja. Vjerodostojna prepoznatljivost, koja se stalno potvrđuje i dokazuje, koja je dobro komunicirana u svom regionalnom i nacionalnom, pa i međunarodnom okružju, jednako je važna kako za povećanje konkurentnosti, privlačenje ulaganja, razvoj novih djelatnosti tako i za privlačenje mladih i obrazovanih ljudi i obitelji, za pružanje visoke kvalitete življenja u materijalnom i duhovnom pogledu.</p> <p>U skladu s time mjere obuhvaćaju izradu i provedbu programa za jačanje vidljivosti djelovanja LAG-a putem informiranja, lobiranja i predstavljanja ciljeva planova, projekata, rezultata i iskustava putem različitih oblika i medija. Također mjere obuhvaćaju i izradu i provedbu programa povezivanja i suradnje na razvojnim projektima s drugim LAG-ovima na županijskoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini i sudjelovanje u radu nacionalnih i međunarodnih mreža i organizacija za ruralni razvoj.</p> <p>Položajna i razvojna obilježja LAG-a 5, prostorna raspršenost, gospodarska i</p>	
5.3.3. Izrada i provedba programa povezivanja i suradnje s drugim LAG-ovima i drugim		

organizacijama na županijskoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini	<p>društvena nehomogenost, otežana komunikacija (osobito prema Dubrovniku, županijskom središtu, obrazovnom i poslovnom centru), velika prometna udaljenost od drugih hrvatskih obrazovnih i poslovnih centara te male lokalne jedinice uvelike ograničavaju mogućnosti sustavnog razvoja ljudskih resursa. Premda internet nudi velike mogućnosti učenja i usavršavanja na daljinu, na taj se način ne mogu dati zadovoljavajuća rješenja za specifične potrebe ljudi u ruralnim područjima.</p> <p>Opravdanost ovih mjera za jačanje kapaciteta LAG-a 5 i jačanje njegove prepoznatljivosti i pozicije temelji se na činjenici da praktički nema iskustva u djelovanju LAG-a u ruralnom razvoju, da su suradnja i zajednički razvoj i 12 jedinica lokalne samouprave koje čine LAG 5 bili do sada slabi i neučinkoviti. S druge pak strane o važnosti tih mjera govori opredjeljenje dionika da osnuju LAG 5 i da sudjeluju u izradi i provedbi LRS-a. Uz to valja istaknuti da su LAG-ovi za sada jedini instrument na razini jedinica lokalne samouprave koji organizira, potiče i podupire suradnju među njima i zajedničke razvojne projekte. I naposljetku, osposobljeni i učinkoviti LAG-ovi uvjet su za korištenje sredstava iz fondova EU-a za ruralni i lokalni razvoj, osobito u sljedećem proračunskom razdoblju EU-a 2014.–2020.</p>	
ciljne skupine		
<ul style="list-style-type: none">• OPG-ovi, zadruge,• mikro i mala i srednja poduzeća• strukovne organizacije i potporne institucije• društvene institucije• organizacije civilnog društva• tijela i organizacije lokalne i područne samouprave i državne uprave i međunarodnih organizacija		
očekivani rezultati		
<ul style="list-style-type: none">• izrađen i proveden program promocije i jačanja identiteta područja LAG-a 5• izrađen i proveden program brendiranja LAG-a 5• dobra prepoznatljivost LAG-a 5 i njegove uloge i značenja za lokalni razvoj među stanovništvom na području LAG-a i okružja• realiziran veći broj zajedničkih proizvoda i usluga umreženih proizvođača LAG-a 5 i ostvaren zajednički marketing i prodaja• dobra prihvaćenost LAG-a 5 u županijskim i državnim tijelima, međunarodnim mrežama i organizacijama koje se bave ruralnim i lokalnim razvojem• snažna uključenost LAG-a 5 u pripremu i realizaciju razvojnih projekata s drugim LAG-ovima u Hrvatskoj i drugim državama• angažirano članstvo LAG-a 5 u tijelima nacionalnih i međunarodnih mreža i organizacija za ruralni razvoj te intenzivno sudjelovanje u njihovom radu		
indikatori provedbe		
<ul style="list-style-type: none">• broj prikupljenih projektnih prijedloga i vrednovanih po kriterijima LRS• broj provedenih projektnih prijedloga na području LAG-a• broj akcija za brendiranje LAG-a• broj provedenih akcija za povećanje prepoznatljivosti LAG-a• broj zaštićenih i brendiranih proizvoda s područja LAG-a• web stranica LAG-a		90 6 10 10 8 1

	• broj programa ostvarenih u suradnji s drugim LAG-ovima u zemlji i inozemstvu	15
	• broj sudjelovanja u radu nacionalnih i međunarodnih mreža i organizacija za ruralni razvoj	20

Za mjere koje su sukladne mjerama IPARD-a 101 i 103 te 301 i 302 kriteriji prihvatljivosti propisani su pravilnicima Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Hrvatske. Za druge mjere iz LRS-a kriteriji prihvatljivosti utvrđeni su uvjetima i pravilima programa nadležnih institucija.

4. STRATEGIJA IZRADE I PROVEDBE

4.1. ZNAČAJKE PARTNERSTVA I OSNIVANJE LAG-a 5

Jedno od temeljnih načela politike regionalnog i lokalnog razvoja načelo je partnerstva, suradnje javnog, privatnog i civilnog sektora. Načelo je sadržano u osnovnim dokumentima regionalnog razvoja Republike Hrvatske, Strategiji regionalnog razvoja, Zakonu o regionalnom razvoju te u programu LEADER i drugim programima EU-a. Partnerstvo podrazumijeva suradnju tijela državne/lokalne uprave, gospodarskih subjekata, društvenih institucija, socijalnih partnera i organizacija civilnoga društva. Partnerstvo djeluje kao forum za dijalog i postizanje konsenzusa između različitih skupina dionika i ima savjetodavnu ulogu pri izradi i provedbi planskih dokumenata politike lokalnog razvoja.

Početne aktivnosti osnivanja LAG-a 5 temeljile su se na partnerstvu. Inicijativa o osnivanju LAG-a, koja je došla na poticaj Regionalne razvojne agencije Dubrovačko-neretvanske županije (DUNEA), u stvari je rezultat interesa, okupljanja i suradnje šireg kruga dionika, predstavnika javnog, privatnog i civilnog sektora iz jedinica lokalne samouprave s područja LAG-a 5.

Već na prvim sastancima i radionicama na kojima su se predstavljali program LEADER i LAG, sva razmatranja, rasprave i dogovaranje sudionika počivali su na konsenzusu, jednakosti, transparentnosti i usmjerenosti na rezultate. Na sastancima i radionicama sudjelovao je širi krug dionika postavljanjem pitanja, iznošenjem problema, davanjem prijedloga i ideja u vezi sa stanjem i mogućnostima razvoja u pojedinim djelatnostima i područjima. Na sastancima se od početnog informiranja fokus usmjerio na ulogu LAG-a i mogućnosti da se poboljša upravljanje lokalnim razvojem. Uz dionike u raspravama su sudjelovali stručnjaci za regionalni i lokalni razvoj, za strateško planiranje, upravljanje projektima i dr. Sastanke su pripremali i vodili stručnjaci DUNEA-e u suradnji sa stručnjacima IMO-a.

Tijekom osnivanja i daljnjeg rada LAG-a 5 kao i tijekom izrade LRS-a partnerstvo se dalje razvijalo, stečena su dobra iskustva i praksa povezivanja i suradnje među različitim dionicima. Takav rad omogućio je dobru prihvaćenost i uspješan početak i daljnji rad LAG-a 5 te uključivanje i angažman širokog kruga dionika u izradi LRS-a.

Razvoj partnerstva na području LAG-5 posebno je važan i zbog toga što je nakon dugo vremena ponovo potaknuo i podupro povezivanje i suradnju lokalnih zajednica s otoka Korčule, Mljeta i

Lastova, poluotoka Pelješca i s uskog kopnenog dijela (Dubrovačko primorje). Premda prostorno raspršene i nepovezane, te lokalne zajednice imaju povijesno, gospodarski i društveno mnogo zajedničkog, što su dionici i drugi razvojni akteri prepoznali kao temelj za zajedničko uspješno utvrđivanje i ostvarivanje ciljeva održivog i integriranog razvoja.

O značenju i primjeni partnerstva u osnivanju i radu LAG-a 5 svjedoče dosadašnji kontakti, sastanci i radionice. Početak priprema datira iz lipnja i kolovoza 2010. kada su predstavnici lokalne samouprave, privatnog i civilnog sektora kontaktirali DUNEa-u vezano za informacije o programu LEADER, mogućnosti izrade zajedničke strategije ruralnog razvoja i osnivanja LAG-a. Inicijativna skupina proširila se predstavnicima iz čitavog područja LAG-a 5. Ta skupina imala je 80 člana, od čega 34% iz privatnog sektora, 32% iz javnog i 32 % iz civilnog. Inicijativna skupina preuzela je ulogu radne skupine za osnivanje LAG-a i izradu LRS-a. Tijekom 2011. održano je 7 sastanaka za pripremu osnivanja LAG-a 5. Budući da je prostor LAG-a 5 prostorno raspršen i nepovezan, dogovoreno je da se radionice s istom temom održavaju na trima lokacijama unutar područja LAG-a 5 kako bi svi zainteresirani sudionici radionica mogli na njima sudjelovati u najbližem mjestu. Takav način rada bio je neophodan zato što se LAG formirao na području triju otoka, jednog poluotoka i uskog primorskog područja. Uzmemo li u obzir da je održano ukupno 7 radionica u 2011. godini odnosno da su se neke od njih održavale na tri lokacije, govorimo o ukupno 18 radionica koje su prethodile osnivačkoj skupštini.

U duhu LEADER-a sudionici radionica zajedno s DUNEa-om odlučili su raspisati natječaj za idejno rješenje naziva i loga budućeg LAG-a. Kako bi pokrenuli uključivanje mladih i osjetljivih skupina društva, natječaj su raspisali među učenicima osnovnih i srednjih škola LAG-a 5. Nagradni fond osiguran je inicijalnim sredstvima, odnosno uplatama svih 12 jedinica lokalne samouprave LAG-a 5 čime se potvrdilo partnerstvo inicijatora osnivanja LAG-a. Zahvaljujući trudu i radu mladih u školama LAG je dobio svoje ime i logo. Kako bi se odabrali pobjednici natječaja, sudionici radionica osnivanja LAG-a osnovali su Stručni ocjenjivački žiri sa pet članova iz struke.

Tablica 39. Partnerstvo – sastanci i radionice radi pripreme za osnutak LAG-a 5

Br.	Tema sastanka i opis rada	Broj sudionika	Mjesto	Datum
1.	LEADER-ov pristup ruralnom razvoju – prijedlog za osnivanje prvog LAG-a Dubrovačko-neretvanske županije za područje Dubrovačkog primorja, Pelješca, Mljeta, Korčule i Lastova	33	Orebić	7. 6. 2010.
2.	Upoznavanje s LEADER-om i LAG-om, iniciranje priprema za osnivanje LAG-a 5	30	Orebić	26. 10. 2010.
3.	Upoznavanje s LEADER-om i LAG-om, iniciranje priprema za osnivanje LAG-a 5	17	Vela Luka	27. 10. 2010.
4.	Sastanak Stručnog ocjenjivačkog žirija za odabir idejnog rješenja naziva i loga LAG-a	6	Orebić	20. 1. 2012.
5.	Sastanak Inicijalne grupe za pripremu potrebnih dokumenata za održavanje Osnivačke skupštine LAG-a	6	Orebić	20. 1. 2012.
6.	Osnivačka skupština	41	Orebić	4. 4. 2012.
7.	Prva (konstituirajući) sjednica Upravnog odbora	11	Orebić	30. 10. 2012.
8.	Skupština LAG-a 5	40	Orebić	30.10.2012

9.	Skupština LAG-a 5	38	Orebić	18.1.2013.
----	-------------------	----	--------	------------

Pripreme za osnutak LAG-a 5 dogovorom članova inicijativne skupine preuzeli su neki članovi koji su pripremili nacрте svih potrebnih dokumenata i obavili organizacijske poslove za osnivačku skupštinu LAG-a 5.

Najprije su izrađeni prvi nacрти sljedećih dokumenata na sastanku Inicijalne grupe za pripremu potrebnih dokumenata za Osnivačku skupštinu: Statuta, Financijskog plana za 2012. godinu, Programa rada za 2012. godinu i Poslovnika Osnivačke skupštine.

Nakon toga nacрти tih dokumenata poslani su svim članovima inicijativne skupine i drugim zainteresiranim u jedincima lokalne samouprave na području LAG-a 5. Komunikacija se odvijala internetom i telefonom. U razmatranju i dopunama prvih nacрта dokumenata sudjelovalo je 6 članova inicijativne skupine. Priloge s komentarima poslali su predstavnici sva tri sektora, privatnog, javnog i civilnog. Slijedilo je usuglašavanje i dovršetak nacрта dokumenta te pripreme za sazivanje i održavanje osnivačke skupštine.

Nakon obavljenih priprema 4. travnja 2012. godine u 18 sati održana je Osnivačka skupština LAG-a 5. Na nju je pozvano 80 sudionika dotadašnjih radionica, a odazvalo se 41 nazočan i 6 nenazočnih. Osnovana je Skupština LAG-a, prihvaćen je Statut i ostali dokumenti: Financijski plan za 2012. godinu, Program rada za 2012. godinu i Poslovnik Osnivačke skupštine te osnovana izvršna tijela Udruge: Skupština, Upravni odbor, Predsjednik, Dopredsjednik i Nadzorni odbor.

Sjedište i ured LAG-a 5 je u Orebiću, Obala pomoraca 24. LAG 5 je udruga registrirana pri Uredu državne uprave u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, Ispostavi u Korčuli, 30. svibnja 2012.

Skupština LAG-a 5 danas u svom sastavu ima 70 članova s područja 12 JLS-a. Struktura članstva Skupštine LAG-a 5 prikazana je u sljedećoj tablici:

Tablica 40. Struktura članstva Skupštine LAG-a 5

Sektori	Broj članova	Udio u ukupnom broju članova (u %)
Općine i grad (12)	12	17,00%
Ostali javni sektor	5	7,00%
Privatni sektor	24	34,00 %
Civilni sektor	29	41,00%

Izvor: Osnivački akt LAG-5 (Statut Lokalne akcijske grupe „LAG 5“)

Od ukupnog broja članova Skupštine LAG-a 5 žena je 28 (40,0 %), mladih 13 (16,41 %) te predstavnika osjetljivih skupina.

Izvršna tijela LAG-a čine Predsjednik, Potpredsjednik, Nadzorni odbor te Upravni odbor, koji čini 11 članova od kojih su 3 iz javnog sektora (27,27%), 3 iz privatnog (27,27%) i 5 iz civilnog sektora (45,45%). Također, u UO-u je 7 žena odnosno 63,63 % te 2 osobe mlađe od 29 godina (18,00 %, 0 Ž/2 M), 3 osoba od 29-50 godina (27,00%, 3 Ž/0M) te 6 osobe (54,00%, 4 Ž/2 M) starije od 50 godina.

Osnivačka skupština LAG-a 5 održana je 4. travnja 2012. u Orebiću.

4.2. PRIMJENA NAČELA "ODOZDO PREMA GORE" I SUDJELOVANJE RAZLIČITIH INTERESNIH SKUPINA, UKLJUČUJUĆI SOCIO-EKONOMSKI UGROŽENE SKUPINE, ŽENE I MLADE U IZRADI STRATEGIJE

Pripreme i izrada LRS-a kao i aktivnosti osnivanja LAG-a 5 od samog su se početka, uz razvoj partnerstva, temeljili na načelima razvoja "odozdo prema gore". Čitav proces izrade LRS-a počivao je na načelima LEADER-a:

- primjena načela "odozdo prema gore" i sudjelovanje različitih interesnih skupina, uključujući socio-ekonomski ugrožene skupine, žene i mlade u izradi strategije
- plan provedbe i slijed aktivnosti u ostvarenju ciljeva
- postojeće (tradicionalne) i nove (inovativne) aktivnosti
- utjecaj provedbe strategije na okoliš
- mogućnost primjene strategije u drugim područjima
- održivost strategije bez sredstava javne pomoći
- plan potrebnih sredstava i raspoloživi izvori financiranja za provedbu strategije
- praćenje provedbe strategije i mjerenje učinaka provedbe strategije, kriteriji i indikatori za ocjenu uspješnosti i učinkovitosti projekata.

U punoj mjeri korištene su prednosti razvoja „odozdo prema gore“, koji izrazito naglašava usmjerenost na unutarnje resurse, znanje, inicijative, subjekte i dinamiku lokalne zajednice te na sposobnost zajednice da djelotvorno i učinkovito upotrijebi svoje razvojne resurse. I da se za razvoj ne koriste samo "objektivni" ili "tvrđi" faktori, kao što su različite vrste lokacijskih prednosti, nego i "subjektivni", "meki" ili "neopipljivi" poput znanja, umijeća, kreativnosti, tradicionalnog mentaliteta, običaja, socijalnih pogodnosti i kohezije, informacija, poslovne kulture, organizacijske i lokalne poduzetničke sposobnosti, ugodnog fizičkog i društvenog okruženja, kulturnih sadržaja, javnih usluga i sl.

O dosljednoj i uspješnoj primjeni razvoja „odozdo prema gore“ svjedoči i to što su ideje, a zatim i inicijative za osnutak LAG-a 5 te potom za izradu LRS-a, potekle od glavnih lokalnih aktera iz jedanaest općina i jednog grada na području LAG-a 5. Lokalni akteri organizirali su okupljanje dionika, koji su kasnije postali osnivači i članovi LAG-a 5, a potom se orijentirali na jačanje zajedništva lokalnih zajednica te pokazali spremnost za zajedničko djelovanje u izradi LRS-a, provedbenog plana te u organizaciji i radu LAG-a 5.

U pristupu procesu izrade LRS-a također su potpuno uvažena i primijenjena načela razvoja "odozdo prema gore". Dionici su, uz stručno vođenje, sami kreirali i izrađivali sve dijelove LRS-a i sudjelovali u interaktivnim radionicama. Fokus u pristupu izradi nije bio samo na tome da LRS bude razvojni dokument nego da je to proces kojim će on postati način mišljenja i djelovanja svih dionika s područja LAG-a 5. Tako su dionici upoznali i iskusili osnove strateškog planiranja, a LRS kao alat, sredstvo koje treba pomoći pri usmjeravanju razvojnih procesa na području LAG-a 5 kako bi se poboljšali uvjeti i stvorio okvir za održivi razvoj, za povećanje konkurentnosti i u konačnici za postizanje bolje kvalitete življenja i većeg zadovoljstva svih

stanovnika. Na taj način ostvarena je posebna vrijednost za dionike LAG-a 5 koja trajno omogućava i pridonosi provedbi razvoja "odozdo prema gore".

Pri izradi pojedinih dijelova LRS-a sudionici su u radionicama bili usredotočeni na identifikaciju i utvrđivanje razvojnih problema i potreba u ruralnom razvoju i lokalnom razvoju u cjelini na temelju pokazatelja stanja razvoja i ocjena toga stanja. Temeljem toga dionici su se posebno fokusirali na kreiranje razvojne vizije LAG-a 5 i to utvrđivanjem strateških ciljeva, prioriteta i mjera. Također, utvrđivanje razvojne vizije zasnivalo se na identificiranju i prikupljanju projektnih ideja od širokog kruga dionika iz javnog, privatnog i civilnog sektora. Projektne ideje i projektni prijedlozi sistematizirani su i uvrštavaju se u Bazu projekata LAG-a 5.

Za izradu LRS-a sastavljena je šira i otvorena radna skupina. Sastojala se od predstavnika javnog, civilnog i privatnog sektora i to od: članova inicijativne skupine, članova Upravnog odbora, članova Skupštine LAG-a, ali i drugih dionika s čitavog područja LAG-a 5 koji nisu članovi LAG-a, a pokazali su interes za zajednički razvoj lokalnih zajednica. U svim fazama izrade LRS-a, u radu radionica sudjelovali su predstavnici različitih interesnih skupina, uključujući socio-ekonomski ugrožene skupine. Udio žena na radionicama za izradu LRS-a bio je prosječno 50% , a mladih prosječno 10-15%.

Način rada pri oblikovanju LRS-a zasnivao se na interaktivnim radionicama i intenzivnoj komunikaciji i razmjeni radnih materijala između svih dionika putem interneta i sastanaka manjih skupina. Radionice su bile posebno osmišljene, pa su sve dionike LAG-a 5 potaknule na široku razmjenu mišljenja o pojedinim razvojnim pitanjima, pospješile holistički pristup promišljanju lokalnog razvoja, potaknule ih na upoznavanje novih razvojnih mogućnosti i inicijativa te osnažile usuglašavanje pri donošenju odluka vezanih za LRS i motivaciju za djelovanje. Za radionice su bile izrađene stručne metodološke upute i objašnjenja kako bi se dionici dobro pripremili za sudjelovanje i rad. Također, rezultati rada svake radionice i svake pojedine faze i dijela LRS-a diseminirani su svim dionicima, a komentari, primjedbe i prijedlozi razmjenjivani su internetom, na sastancima i u osobnim kontaktima. Radionice su pripremili i vodili stručnjaci IMO-a uz suradnju i organizaciju stručnjaka DUNEA-e.

Radionice su održane tijekom 2011. i 2012. godine uz sudjelovanje oko 80 dionika, predstavnika raznih društvenih skupina s područja LAG-a 5. Održavale su se na tri lokacije na području LAG-a 5 u Stonu, Orebiću i gradu Korčuli, Blatu i Vela Luci, kako bi se olakšalo sudjelovanje što većeg broja dionika jer je područje LAG-a 5 slabo prometno povezano, a naselja prilično raštrkana.

Broj radionica, posjećenost, sastav i struktura sudionika, angažirano sudjelovanje dionika, rezultati te organizacija (lokacije na kojima su radionice održavane) svjedoče da su pri izradi LRS-a potpuno uvažena i primijenjena načela razvoja "odozdo prema gore" i partnerstva.

Tablica 41. Pregled radionica za pripremu i osnutak LAG-a 5 i izradu LSR-a

Teme i opis rada	Broj sudionika	Mjesto	Datum
Upoznavanje s LEADER-om i LAG-om, iniciranje priprema za osnivanje LAG-a 5	37	Lumbarda	10. 3. 2011.
O mogućnostima LAG-a 5, izrada gospodarske i društvene značajke i izrada SWOT analiza područja LAG-a 5	31	Orebić	18. 4. 2011.
Izrada analize gospodarskih i društvenih značajki, analiza resursa i SWOT analiza područja LAG-a 5	28	Orebić	27. 6. 2011.
Rasprava o analizi gospodarskih i društvenih značajki, analizi resursa i SWOT analizi područja LAG-a 5	26 20 18	Ston Orebić Blato	12. 9. 2011. 12. 9. 2012. 13. 9. 2012.
Rješenje vizualnog identiteta LAG-a 5	14	Ston	22. 9. 2011.
Razmatranje i dopuna nacrtu strateških ciljeva, prioriteta i mjera/projekata za razvoj područja LAG-a 5	25	Korčula	22. 9. 2011.
Identificiranje i razrada mjera/projekata za razvoj područja LAG-a 5	35	Vela Luka	23. 9. 2011.
Razmatranje i dopuna mjera i projektnih ideja za razvoj područja LAG-a 5	35 20	Ston Korčula	12. 10. 2011. 12. 10. 2011.
Razmatranje prijedloga nacrtu Statuta i priprema za osnivanje LAG-a 5	22	Blato	13. 10. 2011.
Razmatranje i dopuna mjera i projektnih ideja za razvoj područja LAG-a 5	35 16 20	Ston Korčula Vela Luka	23. 11. 2011. 23. 11. 2011. 24. 11. 2011.
Osnivanje LAG-a 5	41	Orebić	4. 4. 2012.
Prva (konstituirajuća) sjednica Upravnog odbora	11	Orebić	30. 10. 2012.
Skupština LAG-a 5	40	Orebić	30.10.2012
Skupština LAG-a 5	38	Orebić	18.1.2013.

4.3. PLAN PROVEDBE I SLIJED AKTIVNOSTI U OSTVARIVANJU CILJEVA

Plan provedbe sadrži glavne aktivnosti i njihov slijed u razdoblju 2013.-2015. godine. Planom su obuhvaćene sljedeće skupine aktivnosti: organiziranje i izvršavanje zadaća LAG-a 5, revizija LRS-a 2013.- 2015. i izrada LRS-a 2015.-2020., priprema i provedba mjera LRS-a i provedba razvojnih projekata te vrednovanje rezultata i učinaka provedbe.

Tablica 42. Plan provedbe i slijed aktivnosti u ostvarivanju LRS-a 5

Aktivnosti LAG-a	2013.				2014.				2015.			
	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.
ORGANIZIRANJE I IZVRŠAVANJA ZADACA												
Organiziranje i ekipiranje LAG-a (prema mjeri 202)												
Ekipiranje stručnih timova i vanjskih suradnika												
Revizija godišnjeg plana rada za 2013. i izrada trogodišnjeg plana												
Edukacija osoblja i članova LAG-a												
Promocija i marketing LAG-a												
Povezivanje i umrežavanje												
Praćenje i korištenje mogućnosti financiranja iz drugih izvora												
Vrednovanje provedbe 2013., rezultata i učinaka												
Izještavanje o provedbi LRS-a za 2013. i rada LAG-a												
Održavanje godišnje skupštine												
Revizija LRS-a 2013.-2015. I izrada LRS-a 2015.-2020.												
Pripreme za izradu LRS-a 2014-2020.												
Izrada LRS-a za LRS 2014.-2020.												
Usvajanje LRS-a 2014.-2020.												
Provedba mjera LRS-a												
Izrada i razvoj Baze razvojnih projekata												
Prikupljanje projekata u Bazu (javni poziv)												
Konzultacije s podnositeljima projektnih prijedloga												
Pripreme za natječeaje za pojedine mjere												
Praćenje informacija o natječajima												
Pripreme i potpora za izradu prijave projekata za natječeaje												
Apliciranje projekata na natječeaje za pojedine mjere												
Praćenje i vrednovanje rezultata natječaja												
Analiza rezultata i učinaka natječaja												
Praćenje realizacije projekta												
Vrednovanje provedbe LRS-a, rezultata i učinaka												
Izještavanje o radu LAG-a i rezultatima i učincima provedbe LRS-a												

Plan aktivnosti za realiziranje strateških ciljeva LRS-a LAG-a 5 na razini prioriteta dan je okvirno jer one ovise i o tome kada će nadležna tijela objaviti natječaje za pojedine mjere. Zato se vrijeme provedbe tih aktivnosti može promijeniti s obzirom na ovaj plan.

Tablica 43. Okvirni plan provedbe prioriteta i ciljeva LRS-a 2013.-2015.

Prioriteti LRS-a	2013.				2014.				2015.			
	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.
1.1. Razvoj poljoprivredne proizvodnje i prerade proizvoda temeljenih na znanju i tehnologijama												
1.2. Udruživanje proizvođača i razvoj zadrugarstva												
2.1. Razvoj malog poduzetništva												
2.2. Razvoj turizma s većom dodanom vrijednosti												
2.3. Razvoj potporne poduzetničke infrastrukture												
3.1. Razvoj prometne i komunalne infrastrukture												
3.2. Zaštita i očuvanje okoliša i promocija održivog razvoja												
4.1. Razvoj društvene infrastrukture i društvenih djelatnosti												
4.2. Jačanje djelovanja organizacija civilnoga društva												
5.1. Jačanje stručnog usavršavanja i savjetovanja												
5.2. Jačanje kapaciteta LAG-a 5 za upravljanje ruralnim i ukupnim lokalnim razvojem												
5.3. Jačanje prepoznatljivosti područja i organizacije LAG-a 5												

4.4. SPOSOBNOST UPRAVLJANJA JAVNIM SREDSTVIMA

Sposobnost upravljanja javnim sredstvima pridonosi dobra organizacija i sposobnosti suradnika LAG-a 5, posebno mladih, te znanja i vještine vanjskih suradnika. U prilog tome ide i spremnost i angažirano sudjelovanje suradnika i članova LAG-a 5 u aktivnostima radi stalnog stjecanja znanja, vještina i ponašanja (edukacija, trening, razmjena iskustava) potrebnih za provedbu LRS-a i upravljanje razvojem. Osim toga članovi upravljačkih tijela LAG-a i njegovi dionici imaju iskustvo vođenja, izrade i provedbe projekata financiranih iz EU fondova EU-a te stručnjake za provedbu javne nabave po PRAG-u. Dobra suradnja s regionalnom razvojnom agencijom DUNEa-om osigurava dodatne ljudske resurse, znanja i vještine te umreženost s organizacijama i institucijama lokalnog razvoja. U poglavlju 4.10 navedeni su neki od važnijih projekata koje su realizirali ili ih provode članovi LAG-a 5 što svjedoči o sposobnostima upravljanja javnim sredstvima u funkciji lokalnog i regionalnog razvoj.

4.5. UTJECAJ PROVEDBE STRATEGIJE NA OKOLIŠ

LRS se temelji na načelima održivog razvoja i potpuno je usklađen sa strategijama održivog razvoja Dubrovačko-neretvanske županije i Strategijom održivog razvoja Republike Hrvatske. Ta su načela uvažena i primijenjena u pristupu, načinu i svim fazama izrade, u obuhvatu i sadržaju LRS-a te u aktivnostima za njezinu provedbu. Razvojna vizija, strateški ciljevi, prioriteti i mjere utvrđeni LRS-om strukturirani su tako da se sustavno uzima u obzir zaštita okoliša. Svi projekti i aktivnosti predviđeni tom strategijom imaju pozitivan utjecaj na očuvanje i zaštitu okoliša zbog toga što i sustav za pripremu i proces odabira projekata podržavaju isključivo projekte koji potpuno uvažavaju načela održivog razvoja.

Zbog toga provedba LRS-a pridonosi ostvarivanju održivog razvoja na čitavom području LAG-a 5, jačanju i poboljšanju zaštite okoliša. LRS potiče i podupire da se sveukupni resursi (prirodni i društveni) na području LAG-a 5 čuvaju, ali i koriste, na održiv način. Zato LRS ima, s obzirom na svoju važnost u upravljanju lokalnim razvojem i uključenost lokalne zajednice (partnerstvo), izrazito pozitivan utjecaj zaštitu okoliša. Na taj način LAG svjedoči i promiče održivi razvoj u svojem užem (lokalnom i županijskom) i širem (drugi LAG-ovi i županije u Hrvatskoj) okružju.

4.6. IZVORI FINANCIRANJA I ODRŽIVOST STRATEGIJE BEZ SREDSTAVA JAVNE POMOĆI

LRS LAG-a 5 iniciran je i izrađen tako da je pristupom, sadržajem i obuhvatom, provedbom i načinom sudjelovanja dionika s čitavog područja LAG-a osigurana njegova održivost i u slučaju izostanka podrške sredstvima javne pomoći. Toj održivosti pridonosi i organizacija i djelovanje LAG-a 5.

Održivost LRS-a temelji se na sljedećim činjenicama: potrebama i interesu dionika za bolje upravljanje lokalnim razvojem i njihovim opredjeljenjem za uspješnije i učinkovitije korištenje potencijala i resursa za brži razvoj, metodologiji izrade i provedbe koji omogućuju korištenje fondova EU-a, kapacitetima članova i stručnjaka LAG-a 5, razvoju partnerstva, sposobnosti

korištenja različitih financijskih izvora za financiranje razvojnih projekata i rada LAG-a te organizaciji i načinu rada.

Potrebu i interes za izradom i provedbom LRS-a iskazali su nositelji razvoja u jedinicama lokalne samouprave na području LAG-a 5, svjesni svojih malih i nedostatnih pojedinačnih kapaciteta za učinkovito upravljanje razvojem i za uspješno korištenje novih velikih mogućnosti koje se otvaraju ulaskom Hrvatske u EU. Taj početni interes nositelja razvoja prerasta zatim u trajno opredjeljenje i angažman, ne samo na izradi LRS-a kao strateškog dokumenta nego i u sudjelovanju u strategiji kao kontinuiranom procesu. Ostvarivanje načela razvoja “odozdo prema gore” i pristup strategiji kao procesu, važno su jamstvo održivosti LRS-a LAG-a 5.

Metodologija izrade LRS-a temelji se na cjelovitoj primjeni procesa koji počinje sagledavanjem sadašnjeg razvojnog stanja, “gdje je LAG 5 danas“, utvrđivanja vizije razvoja “gdje želi biti u budućnosti“ i kako da postavljene ciljeve i prioritete ostvari - “kako da dođe odande gdje je sada, tamo gdje želi biti“. U skladu s time LRS sadrži analizu stanja razvoja (ocjenu resursa i potencijala te razvojnih problema i potreba) i SWOT analizu, razvojnu viziju, hijerarhiju jasnih i realnih strateških ciljeva, prioriteta i mjera kao učinkovitog okvira za pripremu i provedbu razvojnih projekata. LRS također ima razrađene postupke i sredstva provedbe. Praćenjem i vrednovanjem provedbe LRS-a osigurava se ponajprije da strategija bude i ostane proces te da se korigira i dopunjuje radi veće učinkovitosti i uspješnosti.

Razvojna vizija LAG-a 5, strateški ciljevi, prioriteti i mjere definirani su i razrađeni tako da osiguravaju aktivnosti i razvojne projekte ne samo kratkoročno, tj. do kraja programskog razdoblja (do 2013.) nego i za razdoblje do 2015. godine te daju osnovu za programsko razdoblje 2014-2020. Dugoročno postavljena razvojna vizija sukladna razvojnim odrednicama Hrvatske i EU-a još je jedna komponenta koja pridonosi održivosti LRS-a LAG-a 5.

Održivosti LRS-a pridonose i dobra organizacija i sposobnosti suradnika LAG-a 5, posebno mladih, sposobnosti članova okupljenih u stručne timove te znanja i vještine vanjskih suradnika. Za održivost LRS-a važnu ulogu ima partnerstvo na području LAG-a, njegov sastav i sposobnost da stalno jača i unapređuje svoj rad. Posebno su pri tome važne aktivnosti koje omogućuju da se, osim sredstava za razvoj iz javne pomoći, osiguraju i drugi financijski izvori, tj. vlastito financiranje LAG-a. Sastav, dosadašnji angažman dionika u radu partnerstva LAG-a 5 i iskazana spremnost za aktivnosti koje osnažuju vlastito financiranje rada LAG-a idu u prilog osiguranju održivosti LRS-a.

Pitanje osiguravanja izvora financiranja provedbe LRS-a jedno je od ključnih za postizanje održivosti. Pri tome je odlučujuće osigurati različite izvore financiranja jer se tako smanjuje ovisnost o sredstvima javne pomoći. LAG 5 provedbi LRS-a planira osigurati sredstva iz različitih izvora i tako osnažiti održivost. Ti su izvori:

- članarina članova LAG-a
- regionalni i međunarodni izvori financiranja na koje se apliciraju razvojni projekti
- prihodi od marketinških aktivnosti i davanja usluga
- sredstva iz županijskih programa (za poticanje razvoja poljoprivrede, obrta, mikro i malog gospodarstva, selektivnih oblika turizma, korištenja obnovljivih izvora energije i provedbe energetske učinkovitosti i dr.) i programa općina i gradova

- privatni sektor
- donacije, zaklade i sponzorstva
- drugi izvori.

LAG 5 koristi sinergiju kombiniranjem i objedinjavanjem sredstava iz različitih izvora, javnih poticajnih sredstava i programa lokalnih izvora, regionalnih, nacionalnih i međunarodnih, usmjerenih prema razvojnim projektima za realizaciju ciljeva utvrđenih LRS-om i prema krajnjim korisnicima na području LAG-a 5.

Održivosti provedbe LRS-a pridonosi dobar i učinkovit program rada LAG-a. U skladu s time LAG 5 ima organizaciju i program svog djelovanja koji uključuje sve članove i druge dionike razvoja u pripremu i predlaganje razvojnih projekata, u traženje i pribavljanje sredstava za njihovo financiranje.

Uspješno djelovanje LAG-a među stanovnicima i u lokalnim zajednicama na čitavom području LAG-a bitna je za održivost LRS-a. LAG 5 se u skladu s time angažira na informiranju i predstavljanju javnosti (web stranica, lokalni mediji i manifestacije), animiranju stanovnika, a posebno gospodarstvenika, za sudjelovanje u provedbi LRS-a.

4.7. PROCJENA BROJA PROJEKATA I POTREBNIH SREDSTAVA ZA VRIJEME TRAJANJA PROGRAMA IPARD

Tablica 44. Indikativni broj projekata/potrebna sredstva javne potpore

MJERA	Indikativan broj projekata naveden u LRS-u za razdoblje 2013.-2014.	Plan potrebnih sredstava (javna potpora) za realizaciju projekata za razdoblje 2013.-2014. (kn)
101 - „Ulaganje u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja standarda Zajednice“	0	0
103 - „Ulaganja u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda u svrhu restrukturiranja tih aktivnosti i dostizanja standarda Zajednice“	1	10.000.000
301 - „Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture“	11	74.155.664
302 - „Diverzifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti“	6	6.500.000

Izvor: Baza projekata LAG-a 5

Indikativan financijski plan i sredstva potrebna za provedbu LRS iz IPARD Mjere 202, navedeni su u dodatku 5.

4.8. PRAĆENJE PROVEDBE STRATEGIJE I MJERENJE UČINAKA PROVEDBE, KRITERIJI ZA OCJENU USPJEŠNOSTI I UČINKOVITOSTI

Svrha je praćenja i mjerenja provedbe LRS-a te izvještavanja osigurati dovoljno podataka za nositelje provedbe, članove i upravu LAG-a 5 radi davanja ocjena o sljedećim ključnim elementima:

- uspješnost provedbe utvrđenih strateških ciljeva, prioriteta i mjera
- razlozima za moguće nepostizanje postavljenih ciljeva te moguća rješenja
- primjerenost planiranih resursa (materijalnih, ljudskih, financijskih) za postizanje planiranih ciljeva
- prikladnost planiranih mjera s obzirom na moguće promijenjene okolnosti, odnosno na temelju iskustava iz provedbe
- uspješnost procesa partnerstva članova LAG-a 5 s ključnim socio-ekonomskim dionicima na području LAG-a 5.

Praćenje i mjerenje učinaka provedbe LRS-a dio je redovnih aktivnosti LAG-a 5. Statut i Program rada LAG-a 5 definiraju zadaće praćenja, izvješćivanja i ocjenjivanja učinkovitosti rada LAG-a odnosno provedbe LRS-a. Zadaće su raspoređene na tijela LAG-a 5, predsjednika, potpredsjednika, voditelja, Upravni odbor, Nadzorni odbor, operativna tijela odnosno druge članove LAG-a i zaposlenike. Predsjednik je zadužen za organiziranje i vođenje svih aktivnosti praćenja i mjerenja učinaka provedbe, a ostala tijela i članovi LAG-a obavljaju poslove u skladu s pravilima.

Praćenje i mjerenje učinaka provedbe LSR-a temelji se na tri ključna elementa: 1) Bazi razvojnih projekata s podacima o projektnim prijedlozima, projektima u provedbi te završenim projektima; 2) kriterijima i pokazateljima uspješnosti i učinkovitosti i 3) izvještajima, koji na sažet i jasan način daju podatke o ostvarenim rezultatima u provedbi LSR-a.

4.8.1. Baza projekata

Cilj je osnivanja i rada Baze projekata sustavno, trajno i s jednoga mjesta prikupljati, pratiti i vrednovati projekte za čitavo područje LAG-a 5 koji su u skladu sa strateškim ciljevima, prioritetima i mjerama utvrđenim LRS-om, ali i drugim relevantnim projektima u funkciji razvoja područja LAG-a 5. Baza je stoga koristan i učinkovit temelj i alat pri provedbi LRS-a, praćenju i vrednovanju provedbe ali i šire, za planiranje i upravljanje lokalnim razvojem ne samo u LAG-u nego i u jedinicama lokalne samouprave. Uz to mogućnost uvida u sistematiziran pregled projekata pridonosi jačanju partnerstva i suradnje među dionicima na području LAG-a 5 te prijenosu vještina i iskustava u identificiranju i pripremanju projekata.

Baza projekta polazište je za:

- rangiranje i predlaganje projekata za pismo preporuke za financiranje sredstvima IPARD-a, ali i za druge preporuke i financijsku potporu iz drugih domaćih i međunarodnih izvora
- praćenje i provedbu LRS-a LAG-a za programsko razdoblje 2013.-2015. te za pripremu LRS-a i projekata za naredno programsko razdoblje 2014.-2020.

Baza projekata službeni je registar svih razvojnih projekata LAG-a 5. Projekti se razvrstavaju u tri osnovne skupine:

- a) *Projekti potpuno spremni za provedbu*, koji imaju: cjelovitu projektnu dokumentaciju (građevinska dozvola, poslovni plan, troškovnici, potrebne studije); utvrđenu strukturu izvora financiranja; ispunjavaju sve potrebne uvjete u natječajima za programe IPARD-a i druge programe.
- b) *Projekti u pripremi*, kojih je dio projektne dokumentacije u izradi, i to za sljedeće slučajeve: lokacijska dozvola postoji, glavni projekt u izradi; lokacijska dozvola i glavni projekt gotovi, u postupku je dobivanje građevinske dozvole; idejno rješenje postoji, u postupku je dobivanje lokacijske dozvole; idejno rješenje u izradi; troškovnik je gotov (za projekte koji trebaju samo troškovnik); gotova je dokumentacija za adaptacije i uređenja.
- c) *Projektne ideje* za koje postoji samo osnovni opis ciljeva, aktivnosti i rezultata.

Baza projekata vodi se u elektroničkom obliku, u excel programu, sukladno programu i načinu na koji DUNEa vodi Bazu projekata Dubrovačko-neretvanske županije. Projekti za sve tri skupine prikupljaju se u Bazu javnim pozivom svim fizičkim i pravnim osobama koje djeluju na području LAG-a 5, najmanje dva puta godišnje. Za prikupljanje projektnih ideja provodi se informativna kampanja putem javnih glasila, elektroničkim medijima ili izravnim kontaktiranjem članova LAG-a s razvojnim dionicima.

Uvjeti koje projekti moraju zadovoljiti kako bi ušli u Bazu projekata naznačeni su u posebnom obrascu za prijavu na javni poziv za prikupljanje projekata u bazu projekata LAG-a 5. Obrazac je javno dostupan i na web stranici LAG-a 5 i kod članova, posebno iz javnog i civilnog sektora, preko koje se elektroničkim putem predlažu projekti. Javni poziv za prikupljanje projektnih ideja kojima je potrebno pismo potpore LAG-a 5 (projekti koji se prijavljuju na IPARD) stalno je otvoren.

U Bazu se unose podaci o projektima kojih su korisnici i/ili nositelji i/ili predlagatelji javno-pravne, privatne i civilne organizacije. Projekti za koje LAG 5 daje pismo preporuke za kandidiranje za sredstva IPARD-a, ali i za neke druge izvore financiranja, moraju biti upisani u Bazu projekata.

Podaci iz Baze projekata dostupni su svim predlagateljima projekata, članovima LAG-a i drugim korisnicima, a prema internom pravilniku. Revizija Baze provodi se jednom godišnje.

Bazom projekata upravlja voditelj uz pomoć članova LAG-a 5, prema internom pravilniku.

Vrednovanje i rangiranje projekata za predlaganje za financiranje i za davanje preporuka za IPARD i za druge programe (županijske, državne, IPA-e, fondova EU-a i druge programe) provodi posebno povjerenstvo koje određuje Upravni odbor. Vrednovanje i rangiranje projekata provodi se prema internom pravilniku što je potanko opisano u poglavlju 4.9. *Procedura donošenja odluka uključujući proceduru odabira projekata kojima će LAG 5 izdati pismo preporuke i načine sprečavanja sukoba interesa*

4.8.2. Mjerenje učinaka provedbe strategije – kriteriji i pokazatelji uspješnosti i učinkovitosti

Mjerenje učinaka provedbe LRS-a temelji se na kvantitativnom kriteriju – broju realiziranih projekata i kvalitativnom kriteriju – doprinosu realiziranih projekata ostvarenju utvrđenih ciljeva i prioriteta razvoja područja LAG-a 5. Pritom je posebno važno istaknuti da kriteriji i indikatori moraju biti djelotvorni, ali za primjenu jednostavni.

Kvantitativni kriterij i pokazatelje za mjerenje učinaka provedbe strategije čine:

- broj prijavljenih projekata, za svaku mjeru i prioritet LRS-a, na natječaje
- broj realiziranih projekata u sklopu svake mjere i prioriteta LRS-a
- broj realiziranih projekata u sklopu svake mjere i prioriteta LRS-a s preporukom (pismom potpore) LAG-a 5
- financijski iznos realiziranih projekata ukupno za svaku mjeru i svaki prioritet LRS-a
- broj i struktura (privatni, javni, civilni sektor) predlagatelja (nositelja) projekata u sklopu svake mjere i prioriteta LRS-a
- broj realiziranih projekata u sklopu svake mjere i prioriteta LRS-a s obzirom na dijelove LAG-a 5 (jedinice lokalne samouprave) koji se koriste outputima i rezultatima projekata.

Kriteriji i pokazatelji za praćenje i mjerenje uspješnosti i učinkovitosti provedbe LRS razrađeni su u poglavlju 3.2. *Opis mjera za postizanje ciljeva uključujući definiranje korisnika i kriterija prihvatljivosti.*

Temeljem tih kriterija stječe se uvid u to koliko su se članovi i drugi dionici LAG-a 5 angažirali pri ostvarivanju strateških ciljeva utvrđenih LRS-om, kakvi su rezultati tog angažmana te u kojim se sektorima i područjima razvoja i u kojim dijelovima LAG-a 5 koriste outputi i rezultati.

Za praćenje uspješnosti i učinkovitosti provedbe Mjere 202 IPARD-a kriteriji i indikatori prikazani su u sljedećoj tablici.

Tablica 45. Kriteriji i indikatori za praćene provedbe Mjere 202 IPARD-a

IPARD - Mjera 202	Kriteriji i indikatori provedbe
	<ul style="list-style-type: none">• Odobren LAG
Podmjera 1: Stjecanje vještina, animiranje stanovnika LAG teritorija	<ul style="list-style-type: none">• Broj lokalnih projekata koji su dobili potporu (od čega, posebno za prioritet 1 i za prioritet 3)• Ukupan broj stvorenih radnih mjesta• Broj usavršavanja za članove LAG-a• Broj sudionika na usavršavanjima LAG-a• Broj informativnih i promotivnih aktivnosti LAG-a• Broj sudionika na informativnim i promotivnim aktivnostima• Broj studija za područje LAG-a• Broj projekata za koje je LAG izdao pisma preporuke za osi 1 i 3 s preslikama pisma preporuke za svaki pojedini projekt
Podmjera 2: Provedba lokalnih strategija razvoja	
Podmjera 3: Projekti suradnje	
IPARD program – poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima	<ul style="list-style-type: none">• Gospodarski rast – neto dodana vrijednost u standardu kupovne moći (SKM),%• Proizvodnost rasta – promjena u bruto dodanoj vrijednosti po ekvivalentu punog radnog vremena (BDV/FTE), %

Praćenje uspješnosti i učinkovitosti ostvaruje se putem godišnjeg izvješća s ključnim podacima o provedbi LRS-a u prethodnoj godini, ponajprije o ostvarenim, ali i neostvarenim rezultatima. Pritom se posebno ocjenjuje učinkovitost i uspješnost LAG-a 5 u korištenju sredstava IPARD-a, ali i drugih programa EU-a te drugih izvora za financiranje lokalnog razvoja. Također, izvješće će sadržavati analizu tzv. pokazatelja razvojnih učinaka, poput dinamike zaposlenosti i nezaposlenosti, dinamike broja poduzeća, povećanja iznosa investicija u gospodarstvu itd. koja će dati širu sliku razvojnih procesa na području LAG-a 5.

Godišnje izvješće sastoji se od sljedećih ključnih područja:

- pregled ključnih socioekonomskih i drugih pokazatelja lokalne razvijenosti (sukladno osnovnoj analizi LRS-a)
- analiza uspješnosti provedbe LRS
- analiza korištenja fondova EU-a i drugih izvora financiranja za razvoj LAG-a 5 i
- pregled ključnih tekućih i planiranih projekata na području LAG-a 5.

Ključnu ulogu u procesu praćenja i mjerenju učinaka provedbe LRS-a ima voditelj LAG-a 5, koji je zadužen za pripremu i vođenje projekata i izradu redovitih izvještaja o provedbi. Uprave općina i gradova te ostale organizacije u jedinicama lokalne samouprave dužne su osigurati potrebne podatke za izradu izvještaja. Izvješće će pripremati voditelj za Upravni odbor i Skupštinu LAG-a 5 dva puta godišnje (jedno polugodišnje i jedno godišnje izvješće).

Strategiju provode članovi udruge. Za njezino praćenje i procjenu provedbe odgovorni su predsjednik, voditelj te Upravni odbor. Voditelj odgovoran je za prikupljanje, pregled dokumentacije, nadopunu dokumentacije, provedbu procedura izdavanja pisama preporuke, provedbu LRS-a i financiranje projekata. Upravni odbor ima zadaću razvoja i provedbe kriterija te kontrolu procedura za odabir projektnih prijedloga koji će se financirati u sklopu provedbe LRS-a te davanja pisma preporuke projektima koji se kandidiraju za mjere IPARD-a.

Redovito praćenje i vrednovanje provedbe provodi se putem godišnjih izvješća o provedbi aktivnosti i realizaciji ciljeva, prioriteta i mjera, a prema definiranim kriterijima i pokazateljima rezultata i učinaka. Izrada izvješća o provedbi LRS-a temelji se na narativnim i financijskim izvješćima svih članova LAG-a koji sudjeluju. Ta se izvješća dostavljaju stručnom voditelju LAG-a 5.

Izvješće o provedbi LRS-a obvezno se priprema krajem kalendarske godine, a služi kao polazište detaljnog planiranja aktivnosti za narednu kalendarsku godinu. Godišnje izvješće i plan rada za sljedeću kalendarsku godinu izrađuje i podnosi Skupštini voditelj LAG-a 5 nakon konzultacija i prihvatanja u Upravnom odboru.

Kako bi se LRS prilagodio uvjetima u proračunskom razdoblju 2014.-2020. provest će se ex ante evaluacija krajem 2013. godine, a provodit će je nezavisni stručnjaci.

4.9. PROCEDURA DONOŠENJA ODLUKA UKLJUČUJUĆI PROCEDURU ODABIRA PROJEKATA KOJIMA ĆE LAG-5 IZDATI PISMO PREPORUKE I NAČINE SPREČAVANJA SUKOBIA INTERESA

Odabir projektnih ideja na području LAG-a 5 i davanje pisma preporuke temelji se na prikupljanju i sistematiziranju projektnih prijedloga i proceduri odabira. Projektni prijedlozi mogu biti: projektne ideje, projekti u pripremi i projekti potpuno spremni za provedbu (gotove aplikacije). Prikupljanje i sistematiziranje projektnih prijedloga za Bazu projekata početna je faza koja prethodi vrednovanju i odabiru te davanju preporuke. Funkcije, način rada i uporaba Baze projekata prikazani su u poglavlju 4.8. *Praćenje provedbe strategije i mjerenje učinaka provedbe, kriteriji za ocjenu uspješnosti i učinkovitosti*

Nakon prikupljanja projektnih ideja, posebno onih za koje se traži pismo preporuke, provodi se njihova detaljna analiza usklađenosti s programskim strateškim ciljevima i prioritetima te dubinska ocjena spremnosti projektnih ideja (ili već gotovih projektnih aplikacija) za realizaciju. Određuje im se sadržaj, iznosi, razina pripremljenosti te drugi pokazatelji kojima se ocjenjuje prioritete za razvoj područja LAG-a i implementaciju LRS-a.

Prema nalazima analize, LAG operativno pruža preporuku u realizaciji projektnih ideja, ili, osim u slučaju projekata za koje se traži pismo preporuke, sam započinje s njihovom realizacijom, u partnerstvu drugim razvojnim dionicima (za natječaje gdje je LAG prihvatljiv aplikant ili partner).

Evaluaciju projektnih ideja, posebno onih za koje se traži pismo preporuke LAG-a 5, prema unaprijed definiranim kriterijima u tablici 42. *Kriteriji za odabir projektnih ideja iz Baze projekata za provedbu LRS-a*, provodi povjerenstvo koje bira Upravni odbor LAG-a 5. Članovi povjerenstva su članovi LAG-a 5, stručnjaci, predstavnici privatnog, javnog i civilnog sektora, a po potrebi mogu biti i vanjski stručnjaci. Evaluator, član povjerenstva, ne može biti i podnositelj zamolbe za pismo preporuke, kako bi se izbjegao sukob interesa, što mora biti razvidno iz zapisnika o evaluaciji. Rad povjerenstva koordinira voditelj LAG-a 5.

Detaljna procedura izdavanja pisma preporuke obuhvaća zaprimanje prijedloga projekta i zamolbu za preporukom (na propisanim obrascima, dostupnim u uredu i web stranici LAG-a), dostavljenim pismenim putem. Ured LAG-a 5 izdaje pismenu potvrdu o zaprimanju zamolbe, te pokreće evaluaciju i procjenu usklađenosti s LRS, prema gore opisanoj proceduri, izrađuje zapisnik o evaluaciji, te saziva Upravni odbor. Voditelj LAG-a podnosi evaluacijsko izvješće Upravnom odboru koji, zatim donosi konačnu odluku o izdavanju pisma preporuke u roku od maksimalno 15 dana od zaprimanja zamolbe. Pismo preporuke dostavlja se korisniku u 2 originalna primjerka ovjerena od strane predsjednika LAG-a 5, uz potvrdu zaprimanja, a najkasnije 15 dana od zaprimanja zamolbe.

Tablica 46. Kriteriji za odabir projektnih ideja iz Baze projekata za provedbu LRS-a

Kriteriji za odabir projektnih ideja		Maks. broj bodova
Opći kriteriji	Opis kriterija	
Usklađenost projektne ideje sa strategijom	Projektna ideja usklađena je sa strateškim programskim ciljevima i prioritetima LRS-a (ako nije usklađena, ne može se dalje vrednovati i zbacuje se iz postupka odabira)	
Učinci projektne ideje na zapošljavanje	Projektna ideja pridonosi zapošljavanju DA = 15 bodova djelomično = 5 bodova NE = 0 bodova	15
Učinci projektne ideje na razvoj gospodarstva	Projektna ideja pridonosi povećanju dodane vrijednosti lokalnih proizvoda i/ili usluga, uvodi nove proizvode i usluge DA = 10 bodova NE = 0 bodova Projektna ideja pridonosi otvaranju i povećanju novih (nepoljoprivrednih) djelatnosti DA = 10 bodova NE = 0 bodova	20
Učinci projektne ideje na ujednačen razvoj cijelog područja LAG-a	Projektna ideja pridonosi ujednačenom razvoju područja LAG-a: 12 JLS-a = 10 bodova 6 JLS-a = 5 bodova 1 JLS = 2 boda	10
Održivost projekta	Projekt je održiv i nakon iskorištenja javnih sredstava	5
Multiplikiranje projektne ideje i primjene	Projektna ideja primjenjiva je i u drugim područjima (multiplikiranje) i omogućuje umrežavanje aktivnosti (sinergija) DA = 5 bodova NE = 0 bodova	5
Učinci projektne ideje na održivi razvoj	Projektna ideja predviđa održivo korištenje lokalnih resursa (poštovanje načela održivog razvoja) DA = 10 bodova NE = 0 bodova Utjecaj projektne ideje na okoliš pozitivan utjecaj = 10 bodova neutralan = 5 bodova negativan (onečišćenje ili ugrožavanje okoliša) = 0 bodova	10
Učinci projektne ideje na razvoj inovativnosti i korištenje novih tehnologija	Projektna ideja promovira i uvodi nove tehnologije, metodologije, znanja i vještine DA = 10 bodova NE = 0 bodova	10
Učinak na jačanje i razvoj identiteta	Projektna ideja temelji se na revitalizaciji i promociji tradicijske baštine, vještina, metoda i proizvoda DA = 10 bodova djelomično = 5 bodova NE = 0 bodova	10
Financiranje projektne ideje	Projektna ideja ima zatvorenu financijsku konstrukciju (osigurano financiranje) (ako je odgovor NE, odmah se odbacuje) Napomena: Ovaj kriterij primjenjuje se isključivo u slučaju potpore projektnim prijedlozima za natječaje kojima je preduvjet 100% financiranja prije odobrenja povrata sredstava Projektna ideja ima osigurano minimalno 50% vlastitih sredstava (za projekte koji moraju imati osigurano najmanje 50% vlastitih izvora financiranja) 75% = 10 bodova 50-75% = 5 bodova manje od 50% = 0 bodova	10
Učinci projektne ideje na uključenost	U realizaciju projektne ideje uključeni su predstavnici više sektora (javni, privatni, civilni):	5

lokalne zajednice	sva 3 sektora = 5 bodova 2 sektora = 3 bodova 1 sektor = 1 bod	
Iskustvo u upravljanju projektima	Ocjena sposobnosti i reference podnositelja/nositelja projektnog prijedloga Broj uspješno provedenih projekata vrijednosti veće od 5000 eura 3 i više = 5 bodova 2 i više = 4 boda 1 = 2 boda	5
Jednake mogućnosti	Ciljane skupine uključene u projektnu ideju (nezaposleni, žene, mladi, osobe s posebnim potrebama, osobe treće životne dobi i dr. marginalne/osjetljive i socijalno-ekonomski ugrožene skupine, poljoprivrednici, mikropoduzetnici i dr.) 2 i više ciljanih skupina = 5 bodova 1 ciljana skupina = 3 boda nijedna ciljana skupina = 0 bodova	5
Utjecaj projektne ideje na okoliš	Izrazito pozitivan utjecaj = 5 bodova Pozitivan utjecaj = 4 boda Neutralan = 1 bod Negativan utjecaj, onečišćenje ili ugrožavanje okoliša = 0 bodova	5
Specifični kriteriji vezani za ciljeve strategije LAG-a		
Projektna ideja realizira prioritetne projektne aktivnosti LRS-a 2012.– 2015.		
• DA = 5 bodova		5
• NE = 0 bodova		
Projektna ideja pridonosi identitetu područja LAG-a		
• DA = 5 bodova		5
• NE = 0 bodova		
Projektna ideja pridonosi očuvanju prirodnih i tradicijskih vrijednosti područja LAG-a		
• DA = 5 bodova		5
• NE = 0 bodova		
Projektna ideja pridonosi povećanju kvalitete življenja na području LAG-a		
• DA = 5 bodova		5
• NE = 0 bodova		
Ukupno bodova:		

Na temelju rezultata vrednovanja provodi se rangiranje projektnih prijedloga i potom određuje koji prijedlozi dobivaju pismo preporuke za program IPARD. Isto vrijedi za preporuke i podršku za kandidiranje za druge programe.

Postupak rangiranja i utvrđivanja prijedloga rang-liste (liste prvenstva) projekata je sljedeći:

- rangiranje se provodi tako da se usporede ocjene svih vrednovanih projekata
- projekti se rangiraju tako da je na prvome mjestu onaj s najvišom ocjenom, a na posljednjem onaj s najnižom
- na rang-listi se uz svaki projekt označuje i strateški cilj, prioritet i sektor kojem pripada tako da je vidljivo s koliko su projekata i na kojem mjestu zastupljeni pojedini razvojni prioriteti i sektori
- prijedlog rang-liste projekata je konačan nakon što ga usvoji Upravni odbor.

4.10. PROJEKTI KOJI SU SE PROVODILI/SE PROVODE IZ DRUGIH IZVORA FINANCIRANJA

Tablica 47. Popis projekata sa područja LAG-a 5 koji su se provodili/se provode iz drugih izvora financiranja

Br.	Naziv projekta	Izvor financiranja	Nositelj/ partner	Vrijednost projekta HRK	Godina izvedbe
EU I DRUGI MEĐUNARODNI IZVORI					
1	Sustav odvodnje otpadnih voda Lumbarda- I faza	EU – fondovi- IPARD	Općina Lumbarda	5.000.000,00 HRK	2013/2015
2	Rekonstrukcija i opremanje Doma kulture u Lumbardi	EU fondovi	Općina Lumbarda	4.000.000,00 HRK	2014/2015
3	Podsustav odvodnje Blato- Glavni kanalizacijski kolektori i crpne stanice, 1. faza II faze	Agencija za plaćanja u poljoprivredi i EU fondovi - IPARD	Općina Blato	7.700.991,30 HRK	2011/2012
4	People who Love Host	<i>Region of Friuli Venezia Giulia, Italia</i>	<i>Partner (Hr):</i> Grad Korčula	105.000,00 €	2012./2013.
5	Integrirani pristup upravljanju otpadom na otoku Korčuli Projekt IWMA	PHARE 2006 CBC /Hrvatska - Italija INTERREG IIIA New Adriatic Neighbourhood Programme	nositelj Općina Vela Luka/ partneri Provincia di Ravenna/DNŽ/ DUNEA/Općina Blato	206.915,00 €	2007. / 2008.
6	Kanalizacija Slano	IPARD/Općina Dubrovačko primorje	Općina Dubrovačko primorje	10.000.000,00 HRK	2013.
7	Kušaonica meda i vina	SEENET Program – međunarodni program Italije i zemalja Jugoistočne Europe	Općina Dubrovačko primorje/Udruga pčelara	400.000,00 HRK	2012./2013.
DRŽAVNI I ŽUPANIJSKI PRORAČUN					
1	Lokalna zaobilaznica	ŽUC	Općina Lumbarda	1.500.000,00 HRK	2013/2014
2	Osnovna škola sa sportskom dvoranom	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Županija, Općina Lumbarda	Općina Lumbarda	10.000.000,00 HRK	2013/2015
3	Rekonstrukcija nerazvrstane ceste D-120 – Uvala Sutmiholjska	ŽUC	Općina Mljet/ŽUC	6.223.075,48 HRK	2011/2012
4	Rekonstrukcija ceste Okuklje – Maranvoići	ŽUC	Općina Mljet /ŽUC	5.000.000,00 HRK	2012
5	Sanacija vodosprema	Ministarstvo pomorstva, prometa i veza, Uprava za otoke	Općina Mljet	1.583.624,86 HRK	2011
6	Uređenje gradskog parka	Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture	Općina Blato	6.011.717,91 HRK	2009./2011.

7	Rekonstrukcija ceste Blato-Gršćica	Županijska uprava za ceste i Općina Blato	Općina Blato	6.536.539,42 HRK	2011/2012.
8	Izgradnja kanalizacijskog sustava Blato-Prigradica	Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture (program CEB IV)	Eko d.o.o.	13.030.000,00 HRK	2008/2011.
9	Izgradnja ceste od Groblja Sv.Križa do Krtnje	Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture	Općina Blato	3.099.725,48 HRK	2009/2010
10	Natkriveni bazen u Korčuli – dokumentacija i izgradnja	Državni proračun i Proračun Dubrovačko - neretvanske županije	Grad Korčula/ Ustanova „Športski objekti“	31.042.680 HRK	2007 / 2012.
11	Izgradnja sustava odvodnje otpadnih voda Vela Luka	Kombinacija sredstava zajma Međunarodne banke za obnovu i razvoj i vlastitih sredstava	Hrvatske vode / Komunalac d.o.o / Općina Vela Luka	vrijednost do sada odrađenih radova cca. 54.600.000,00 HRK + PDV	u tijeku
12	Uređenje ulice 69. (1 km dužine)	Državni proračun	Općina Vela Luka	998.000,00 HRK	2011.
13	Vodovod zapadno Dubrovačko primorje	Državni proračun/Općina Dubrovačko primorje	Općina Dubrovačko primorje	8.000.000,00 HRK	2008/2011
14	Kanalizacija Banići, Kručica,Slano	Državni proračun/Općina Dubrovačko primorje	Općina Dubrovačko primorje	13.000.000,00 HRK	2012/2013
15	Poslovna zona Banići	Državni proračun/Općina Dubrovačko primorje	Općina Dubrovačko primorje	6.000.000,00 HRK	2011/2013
16	Raskrižje Sv.Nikola-Topolo	Županijski proračun/Općina Dubrovačko primorje	Općina Dubrovačko primorje	2.000.000,00 HRK	2012
17	Cesta Topolo	Županijski proračun/Općina Dubrovačko primorje	Općina Dubrovačko primorje	2.500.000,00 HRK	2012/2013
18	Sportska dvorana Slano	Državni proračun/Općina Dubrovačko primorje	Općina Dubrovačko primorje	7.000.000,00 HRK	2011/2013
19	Cesta Ošlje-Doli-Smokovljani-Visočani	Županijski proračun/Općina Dubrovačko primorje	Općina Dubrovačko primorje	11.500.000,00 HRK	2013
20	Pročistača i podmorski upušć u slanskoj vali	Državni proračun/Općina Dubrovačko primorje	Općina Dubrovačko primorje	5.500.000,00 HRK	2010/2011
21	Popločenje ulica u staroj jezgri Stona	Državni proračun	Ministarstvo mora , obnove i razvitka, Općina Ston	5.000.000,00 HRK	2008. /2013
22	Kanalizacijski sustav u Stonu I i II faza	Državni proračun	„Hrvatske vode“, Općina Ston	4.000.000,00 HRK	2000/2013.
23	Rekonstrukcija lokalnih cesta na području Općine Ston	Državni proračun	Ministarstvo regionalnog razvoja, Općina Ston	3.000.000,00 HRK	2005/2012.
24	Sanacija „divljih „ odlagališta na području	Državni proračun	Fond za zaštitu okoliša i energetske	1.000.000,00 HRK	2006.

	Općine Ston		učinkovitost, Općina Ston		
PRORAČUN OPĆINA I GRADOVA					
1	Šetnice	Općina Lumbarda	Općina Lumbarda	800.000,00 HRK	2013/2014
2	Parking	Općina Lumbarda (sredstva HAVOR-a)	Općina Lumbarda	1.200.000,00 HRK	2013/2014
3	Uređenje centra mjesta i trga	Općina Lumbarda i EU fondovi	Općina Lumbarda	650.000,00 HRK	2013/2014
4	Rekonstrukcija ceste Blato-Gršćica	Općina Blato	Općina Blato	1.000.000,00 HRK	2012/2013
5	Natkriveni bazen u Korčuli – dokumentacija i izgradnja	Proračun Grada Korčule	Grad Korčula/ Ustanova „Športski objekti“	5.994.270,00 HRK	2007/2012.
6	Uređenje objekta Doma kulture Liburna u Korčuli	Proračun Grada Korčule	Grad Korčula / Centar za kulturu Korčula	3.055.245,00 HRK	2005. /2007.
7	Uređenje prometnica na području Grada Korčule	Proračun Grada Korčule	Grad Korčula	6.332.100,00 HRK	2007./ 2012.
8	Sanacija deponija Kokojevica	Proračun Grada Korčule	Općina Lumbarda / Grad Korčula	10.875.000,00 HRK	2009. /2012.
9	Nabavka opreme za protupožarnu zaštitu	Proračun Grada Korčule	DVD Korčula / Grad Korčula	846.340,00 HRK	2013
10	Projekt uređenja okoliša školske športske dvorane	Općinski proračun Vela Luka	Općina Vela Luka	1.303.548,01 HRK + PDV	2010./2011.
11	Uređenje šetnice Rive na Badu	Općinski proračun Vela Luka	Općina Vela Luka	350.000,00 HRK	2010.
12	Rekonstrukcije javne rasvjete u Veloj Luci	Općinski proračun Vela Luka 48% / Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost 52%	Općina Vela Luka	740.000,00 HRK	2012.
13	Rekonstrukcija Zadrugnog doma - Doma kulture	Općinski proračun Vela Luka (financirana i izrađena kompletna projektno-tehnička dokumentacija)	Općina Vela Luka	9.543.405,99 HRK + PDV	u tijeku (još nisu počeli građevinski radovi)
14	Asfaltiranje nerazvrstanih cesta (predjeli Gradina - Zlistup)	Općinski proračun Vela Luka	Općina Vela Luka	258.123,53 HRK + PDV	2012.
15	Rekonstrukcija javne rasvjetle	Općina Dubrovačko primorje	Općina Dubrovačko primorje	850.000,00 HRK	2012
16	Rekonstrukcija cesta	Općina Dubrovačko primorje	Općina Dubrovačko primorje	1.500.000,00 HRK	2012/2013
17	Obnova seoskih domaćinstava	Općina Dubrovačko primorje	Općina Dubrovačko primorje	500.000,00 HRK	2012/2013
18	Izgradnja vidikovca Gradina	Općina Dubrovačko primorje	Općina Dubrovačko primorje	500.000,00 HRK	2011/2012
19	Tradicionalna kuća Smokovljani	Općina Dubrovačko primorje	Općina Dubrovačko primorje	350.000,00 HRK	2011/2012
20	Protupožarne ceste	Općina Dubrovačko primorje	Općina Dubrovačko primorje	300.000,00 HRK	2011/2012
21	Športska dvorana	Općina Dubrovačko	Općina Dubrovačko	400.000,00	2011/2012

	Smokovljani	primorje	primorje	HRK	
22	Sportska igrališta	Općina Dubrovačko primorje	Općina Dubrovačko primorje	1.000.000,00 HRK	2011/2012
23	Projekt za vodovod Doli-Majkovi	Općina Dubrovačko primorje	Općina Dubrovačko primorje	1.500.000,00 HRK	2011/2013
24	Izrada projektne dokumentacija crkve sv. Vlaha u Stonu	Općinski proračun Ston	Župni ured Sv. Vlaha Ston, Općina Ston	500.000,00 HRK	2004.
25	Uređenje kanala oborinskih voda	Općinski proračun Ston	Hrvatske vode, Općina Ston	2.000.000,00 HRK	2005/2012.
26	Uređenje privezišta i riva	Općinski proračun Ston	Lučka uprava DNŽ, Općina Ston	2.000.000,00 HRK	2010/20012.
DRUGI IZVORI					
1	Vodoopskrba Karbuna i izgradnja ceste Gršćica Karbuni	Fond za regionalni razvoj, Općina Blato, Vodovod Blato	Vodovod Blato	10.574.485,08 HRK	2005/2007
2	Primjena mjera energetske učinkovitosti održive gradnje i korištenja obnovljivih izvora energije na natkrivenom plivačkom bazenu u Gradu Korčuli	Grad Korčula, Fonda za zaštitu okoliša i EnU	Grad Korčula – Ustanova Športski objekti	1.061.195,20 HRK	2011.

5. USKLADENOST S NADREĐENIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA

Ciljevi LRS-a LAG-a 5, a onda i prioriteti i mjere, sukladni su ciljevima i prioritetima nadređenih strateških dokumenata i to: Nacionalnog strateškog referentnog okvira 2012.–2013. (NSFR), Strategije ruralnog razvoja 2008.–2013. (SRR), programa IPARD 2007.–2013. i Županijske razvojne strategije Dubrovačko-neretvanske županije 2011.– 2013. (ŽRS DNŽ). Prikaz ciljeva u nadređenim strateškim dokumentima i usporedba s ciljevima LRS-a LAG-a koja slijedi, to potvrđuju.

Tablica 48. Usklađenost ciljeva LRS-a LAG-a 5 s nadređenim strateškim dokumentima

CILJEVI LRS-a LAG-a 5	CILJEVI SRR-a	CILJEVI IPARD-a	CILJEVI ŽRS-a DNŽ-a
1. Razvoj konkurentne, tržišno orijentirane i održive poljoprivredne proizvodnje i marikulture na području LAG-a 5	1. Poboljšanje konkurentnosti poljoprivrednog i šumarskog sektora	1. Poboljšati konkurentnost poljoprivrede i šumarstva	1. Povećanje konkurentnosti gospodarstva
2. Jačanje diverzifikacije na području LAG-a 5 razvojem nepoljoprivrednih, poduzetničkih djelatnosti	3. Poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima i proširenje gospodarskog programa ruralnog gospodarstva	. Poboljšati kvalitetu života i promovirati raznolikost ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima	1. Povećanje konkurentnosti gospodarstva
3. Razvoj infrastrukture i unapređenje zaštite okoliša	2. Očuvanje, zaštita i održiva uporaba okoliša, krajolika, prirodnog i kulturnog naslijeđa	2. Podržati uređenje krajolika i poboljšanje okoliša	2. Zaštita okoliša i razvoj infrastrukture
4. Podizanje kvalitete življenja	3. Poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima i proširenje gospodarskog programa ruralnog gospodarstva	3. Poboljšati kvalitetu života i promovirati raznolikost ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima	3. Održivo korištenje prirodne i kulturne baštine 4. Razvoj ljudskih potencijala, društvene infrastrukture i poboljšanje kvalitete života
5. Razvoj ljudskih resursa i unapređenje upravljanja LAG-om 5 i lokalnim razvojem	4. Poboljšanje učinkovitosti investicijskog okruženja	3. Poboljšati kvalitetu života i promovirati raznolikost ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima	4. Razvoj ljudskih potencijala, društvene infrastrukture i poboljšanje kvalitete života

Nacionalni strateški referentni okvir 2012.–2013. ima za opći cilj ubrzati stopu gospodarskog rasta i promicati održivi razvoj nizom kapitalnih investicija u infrastrukturu, proizvodnju i društvo.

Strategija ruralnog razvoja 2008.–2013. određuje viziju ruralnog područja u RH kao područja privlačnog za sve njegove stanovnike i posjetitelje, poželjnog i ugodnog za život, rad i boravak te radi ostvarenja navedenog postavlja sljedeće strateške ciljeve: poboljšanje konkurentnosti poljoprivrednog i šumarskog sektora, očuvanje, zaštita i održiva uporaba okoliša, krajolika, prirodnog i kulturnog naslijeđa, poboljšanje kvaliteta života u ruralnim područjima i proširenje gospodarskog programa ruralnog gospodarstva te poboljšanje učinkovitosti institucijsko okruženja.

Program IPARD 2007.–2013. definira sljedeće ciljeve poljoprivrednog i ruralnog sektora u Hrvatskoj: poboljšanje konkurentnosti poljoprivrede i šumarstva, podržavanje uređenja krajolika i poboljšanja okoliša, poboljšanje kvalitete života i promoviranje raznolikosti ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima.

Županijska razvojna strategija Dubrovačko-neretvanske županije 2011.–2013. u razvojnoj viziji definira DNŽ kao prosperitetno gospodarsko područje očuvanih prirodnih i kulturnih vrijednosti s visokom kvalitetom života, sukladno čemu su razrađeni sljedeći strateški ciljevi: povećanje konkurentnosti gospodarstva, zaštita okoliša i razvoj infrastrukture, održivo korištenje prirodne i kulturne baštine, razvoj ljudskih potencijala i društvene infrastrukture te poboljšanje kvalitete života.

Predviđeni prioriteti definirani u LRS-u LAG-a 5 također su usklađeni s prioritetima za ostvarenje ciljeva u navedenim nadređenim strateškim dokumentima.

Identificirane mjere u strateški nadređenim dokumentima, pored mjera pripreme za usvajanje standarda Zajednice i određenih direktiva EU-a, uključuju i mjere restrukturiranja, modernizacije/unapređenja i ulaganja u sektore poljoprivrede, turizma i ostalih sektora, mjere potpore uspostavi i umrežavanju proizvođačkih organizacija, mjere izgradnje ruralne infrastrukture kao i diverzifikacije ruralnih ekonomskih aktivnosti, mjere zaštite okoliša i ulaganja u obnovljive izvore energije te mjere razvoja ljudskog kapitala i unapređenja društvene infrastrukture. Mjere navedene u LRS LAG-a 5 usklađene su s navedenim mjerama.

Osim toga, LRS dokument LAG-a 5 sukladan je strateškim razvojnim prioritetima Europske unije za proračunsko razdoblje 2014.–2020. utvrđenim u “EUROPA 2020 – Strategija za pametan, održiv i uključiv rast”.

6. LITERATURA

EU dokumenti

COUNCIL REGULATION (EC) No 1290/2005 of 21 June 2005 on the financing of the common agricultural policy. Brussels, Official Journal of the European Union, 2005, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:209:0001:0025:EN:PDF>

LEADER program – „Links between actions for the development of the rural economy“, http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leaderplus/index_en.htm
http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/leg/index_en.ht i na eu.lex – ali nema neki regulation;

Državni dokumenti RH

Strategija Vladinih programa 2012.-2014. Zagreb, Ministarstvo financija, 2012.

Strategija ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2007.-2013. Zagreb, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, 2008.

Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske 2011.-2013. Zagreb, Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva, 2010.,
http://www.mrrfeu.hr/UserDocsImages/STRATEGIJA_REGIONALNOG_RAZVOJA.pdf

Strategija razvoja Hrvatskog turizma do 2010. godine. Zagreb, Ministarstvo turizma, 2003.,
<http://www.mint.hr/UserDocsImages/Strategija%20hrvatskog%20turizma%20-%20finalna%20verzija.pdf>

Strategija održivog korištenja kulturne baštine Republike Hrvatske 2011.-2014. Ministarstvo kulture, 2011.

Popis stanovništva 2001. Zagreb, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2002.,
<http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/Census2001/Popis/Hdefault.html>

Popis poljoprivrede 2003. Zagreb, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2004.,
http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/Agriculture2003/census_agr_tabl.html

Popis stanovništva 2011. Zagreb, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2012.,
<http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/censustabshtm.htm>

Godišnje Izvješće 2010. Zagreb, Hrvatska poljoprivredna agencija, 2010.

Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske. Zagreb, Narodne novine 30/09 / Hrvatski Sabor, 2009., http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_03_30_658.html

Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2011.-2016. godine. Zagreb, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, 2011., <http://www.mps.hr/UserDocsImages/strategije/AKCIJSKI%20PLAN%20RAZVOJA%20EKOLO%20C5%A0KE%20POLJOPRIVREDE%20ZA%20RAZDOBLJE%202011-2016.pdf>

IPARD program, Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj 2007.-2013. Zagreb, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, 2011., http://www.mps.hr/ipard/UserDocsImages/dokumenti/IPARD/IPARD%202011/IPARD_%20HRVATSKI_2011.pdf

Strategija ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2008.-2013. Zagreb, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, 2008.

Nacionalni strateški referentni okvir 2012.-2013. (nacrt). Zagreb, Koordinacijsko tijelo Vlade Republike Hrvatske, 2008., http://web.efzg.hr/dok/UMS//Nacionalni_strateski_referentni_okvir_2012_2013.pdf

Strateški plan poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja 2012.-2014. Zagreb, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, 2011.

Županijski dokumenti DNŽ

Razvojna strategija Dubrovačko-neretvanske županije 2011.-2013. Dubrovnik, Regionalna razvojna agencija DUNEa, 2011., http://www.edubrovnik.org/Razvojna_strategija_2011_2013.pdf

Prostorni plan Dubrovačko-neretvanske županije 2011.-2013. Dubrovnik, Zavod za prostorno uređenje Dubrovačko-neretvanske županije, 2010.

Program zaštite okoliša Dubrovačko-neretvanske županije. Zagreb, APO d.o.o., usluge zaštite okoliša (član HEP grupe), 2010., http://edubrovnik.org/Program_zastite_okolisa.pdf

Ostalo vidi projekte DNŽ na webu DNŽ koji mogu pasati

Strategija vinarstva i vinogradarstva Dubrovačko – neretvanske županije. Zagreb, Maletić E., Kovačić D., Njavro M., 2012., http://edubrovnik.org/Strategija_vin_DNZ.pdf

Strategija razvoja turizma Dubrovačko – neretvanske županije 2012. – 2022. (nacrt). Dubrovnik, Zavod za prostorno uređenje Dubrovačko-neretvanske županije, Horwath Consulting Zagreb, 2012., http://edubrovnik.org/03_SRTDNZ_ZUPANIJA_IZVJESTAJ_NACRTpartnersko_vijece.pdf
Plan razvoja poduzetničkih zona na području dubrovačko-neretvanske županije 2010. – 2012. godine, Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odjel za turizam, more i poduzetništvo, Dubrovnik, 2010.

Dokumenti jedinica lokalne samouprave područja LAG-a 5

Program ukupnog razvoja Grada Korčule. Dubrovnik, Regionalna razvojna agencija Dubrovačko – neretvanske županije DUNEA d.o.o., 2008.

Program ukupnog razvoja Općine Blato. Dubrovnik, Regionalna razvojna agencija Dubrovačko – neretvanske županije DUNEA d.o.o., 2008.

Program ukupnog razvoja Općine Dubrovačko primorje. Dubrovnik, Regionalna razvojna agencija Dubrovačko – neretvanske županije DUNEA d.o.o., 2009.

Program ukupnog razvoja Općine Lastovo. Dubrovnik, Regionalna razvojna agencija Dubrovačko – neretvanske županije DUNEA d.o.o., 2009.

Program ukupnog razvoja Općine Lumbarda. Dubrovnik, Regionalna razvojna agencija Dubrovačko – neretvanske županije DUNEA d.o.o., 2009.

Program ukupnog razvoja Općine Mljet. Dubrovnik, Regionalna razvojna agencija Dubrovačko – neretvanske županije DUNEA d.o.o., 2009.

Program ukupnog razvoja Općine Orebić. Dubrovnik, Regionalna razvojna agencija Dubrovačko – neretvanske županije DUNEA d.o.o., 2010.

Program ukupnog razvoja Općine Smokvica. Dubrovnik, Regionalna razvojna agencija Dubrovačko – neretvanske županije DUNEA d.o.o., 2009.

Program ukupnog razvoja Općine Ston. Dubrovnik, Regionalna razvojna agencija Dubrovačko – neretvanske županije DUNEA d.o.o., 2009.

Program ukupnog razvoja Općine Vela Luka. Dubrovnik, Regionalna razvojna agencija Dubrovačko – neretvanske županije DUNEA d.o.o., 2009.

Prostorni plan uređenja Grada Korčule 2003., revidiran 2008. i 2011. - Izmjene i dopune prostornog Plana uređenja Grada Korčule. Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet, Zavod za urbanizam, prostorno planiranje i pejzažnu arhitekturu, 2011.

Izmjene i dopune prostornog Plana uređenja Općine Blato 2007., revidiran 2009. Blato, Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet, Zavod za urbanizam, prostorno planiranje i pejzažnu arhitekturu, 2009.

Izmjene i dopune prostornog Plana uređenja Općine Dubrovačko primorje. Dubrovnik, Zavod za prostorno uređenje Dubrovačko-neretvanske županije, 2012.,
http://www.dubrovackoprimorje.hr/data/1354178026_572_mala_01_IDPPUODP-odredbe_17_10_2012_procisceni_tekst_izvornik.pdf

Prostorni plan uređenja Općine Lastovo. Lastovo, Urbanistički institut Hrvatske, d.d., 2010.

Izmjene i dopune prostornog Plana uređenja Općine Lumbarda. Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet, Zavod za urbanizam, prostorno planiranje i pejzažnu arhitekturu, 2008.

Izmjene i dopune prostornog Plana uređenja Općine Mljet (2011.). Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet, Zavod za urbanizam, prostorno planiranje i pejzažnu arhitekturu, 2011.

Izmjene i dopune prostornog Plana uređenja Općine Orebić. Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet, Zavod za urbanizam, prostorno planiranje i pejzažnu arhitekturu, 2012.

Prostorni plan uređenja Općine Smokvica. Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet, Zavod za urbanizam, prostorno planiranje i pejzažnu arhitekturu, 2007.,
http://161.53.24.61/zavod/Portals/0/18_smokvica/98_PPUO_SM_02_OB.pdf

Prostorni plan uređenja Općine Janjina. Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet, Zavod za urbanizam, prostorno planiranje i pejzažnu arhitekturu, 2007.,
http://161.53.24.61/zavod/Portals/0/9_janjina/61_PPUO_JA_02_OB.pdf

Prostorni plan uređenja Općine Vela Luka. Zagreb, URBIing d.o.o., 2007.,
http://www.velaluka.hr/files/velaluka.hr/vela_luka/prostorni_plan/PPUO_Vela_Luka_66.pdf

7. DODACI

Dodatak 1. – Popis članova i tijela LAG-a

UPRAVNI ODBOR

Predsjednica: Maja Cebalo (OPG Cebalo)

Potpredsjednica: Marija Mrgudić (Udruga za Orebić)

Članovi Upravnog odbora :

Pero Maškarić (Općina Dubrovačko primorje)

Anka Radojković (Općina Orebić)

Franc Stenek (Grad Korčula)

Josip Miloš (Vinifera – proizvodnja grožđa i vina – Ponikve)

Ivo Šegović (Janjinka – Janjina)

Ane Bašica (Udruga „Pavlovi baštinici“ – Mljet)

Morana Raguž (Udruga Trpanj odma)

Sedja Topali (Udruga Likovno stvaralaštvo Vela Luka) i

Fani Topali (fizička osoba - Vela Luka).

NADZORNI ODBOR

Predsjednica: Gordana Odak – Dužević (fizička osoba - Orebić)

Članovi Nadzornog odbora:

Ante Karač (OPG Karač - Ponikve)

Zoran Manestar (OPG)

Barbara Mirošević (Općina Vela Luka)

Meri Kurilj (fizička osoba)

SKUPŠTINA:

Članovi Skupštine:

Ante Mrgudić	Fizička osoba
Morana Raguž	Udruga Trpanj Odma
Gordana Odak Dužević	fizička osoba
Božo Pendo	fizička osoba
Maja Cebalo	OPG Cebalo
Frano Milina	Agroturizam Bire
Ane Bašica	Udruga „Pavlovi baštinici“
Marija Mrgudić	Udruga za Orebić
Ante Karač	OPG
Baldo Kangjera	Hrvatska čitaonica Donja Banda
Zoran Manestar	OPG
Danijela Bikić	OPG
Ante Marinović	OPG

Pero Maškarić	Općina Dubrovačko primorje
Josip Antunović	OPG Antunović
Josip Bašica	OPG
IGOR Kršinić	Općina Lumbarda
Zdravko Šabić	Peliška jedra
Ivan Roso	Roso promet d.o.o.
Berislav Šegović	Pestej
Ivo Šegović	Janjinka
Domo Antunović	OPG Antunović
Pero Milić	Ugostiteljski obrt „Lovorno“
Johana Žuvela	Velalučki pučki orkestar
Surjan Miljenko	Fizička osoba
Emil Brčić	M.O. Žrnovo
Fani Šegedin	fizička osoba
Marina Kapor	Općina Blato
Marino Saredlić	EKO d.o.o.
Josip Miloš	Vinifera
Franc Stenek	Grad Korčula
Meri Kurilj	fizička osoba
Tanja Nišandžić	fizička osoba
Slobodan Rosić	Pelješki vinski puti
Anka Radojković	Općina Orebić
Barbara Mirošević	Općina Vela Luka
Seda Topali	Udruga likovno stvaralaštvo Vela Luka
Stanka Matić	fizička osoba
Fani Topali	fizička osoba
Franica Miloš	fizička osoba
Petar Kovačić	Udruga Sv.Roko
Mirko Prlenda	Dubrovnik veristas d.o.o.
Alda Štuk Kerševan	Fizička osoba
Maša Unsworth	fizička osoba
Nikola Hajdić	Općina Mljet
Slaven Zvono	TZO Dubrovačko primorje
Vlatko Mratović	Općina Janjina
Miro Maričević	Općina Lastovo
Miro Pecotić	Općina Smokvica
Ivo Barović	Općina Ston
Jakša Franković	Općina Trpanj

Članovi koji su pristupili nakon Osnivačke skupštine:

Nikola Simić	OPG Podanje
Katica Smojver	Katus d.o.o.
Fani Slade	TZO Ston
Miro Bezek	PZ Putniković
Vedran Kiridžija	OPG
Branimir Cebalo	Udruga Grk Lumbarda
Jadranka Prižmić	Bona Fides Trade d.o.o.
Marija Žuvela	Udruga Fortes
Tereza Lolić Krističević	fizička osoba
Nikša Krističević	fizička osoba
Denis Tolj	fizička osoba
Marijana Peškura	fizička osoba
Ivo Mrčavić	OPG
Robert Jerković	Pansion Gradina
Marija Pendo	OPG Pendo
Ksenija Perušić	TZO Lumbarda
Dorijan Dragojević	TZO Vela Luka
Silvija Pečanac Bačić	Udruga Noviotok
Fanito Žuvela	Obrt Fanito

Dodatak 2. – NATURA 2000 – LAG 5

SPA Područja posebne zaštite

Međunarodno važna područja za ptice - LAG 5

Šifra Natura 2000 područja	Naziv Natura 2000 područja	Površina Natura 2000 područja (ha)	Znanstveni naziv vrste	Hrvatski naziv vrste
HR2000555	Lokva u Prljevićima	0,17	Mauremys rivulata	riječna kornjača
HR2000944	Blatina kod Blata	62,23	Selisiothemis nigra	paška čipkica
			Lindenia tetraphylla	jezerski regoč
			Emys orbicularis	barska kornjača
			Carex divisa	razdijeljeni šaš
			Periploca graeca	luštrika
			Parapholis incurva	svinuti tankorepaš
			Orchis italica	talijanski kačun
HR2000947	Gornji Majkovi - lokve	13,38	Mauremys rivulata	riječna kornjača
HR2001009	Blatina kraj Sobre (Mljet)	16,40	Lindenia tetraphylla	jezerski regoč
			Selisiothemis nigra	paška čipkica
HR2001277	Slatina kod Kozarice na Mljetu	8,13	Selisiothemis nigra	paška čipkica
			Emys orbicularis	barska kornjača
			Lindenia tetraphylla	jezerski regoč
HR2001364	JI dio Pelješca	14.073,53	Urtica pilulifera	loptasta kopriava
			Cynanchum acutum	šiljati lastavičnjak
			Testudo hermanni	kopnena kornjača
			Adonis annua	jesenski gorocvijet
			Calystegia soldanella	pjaščarski ladolež
			Carex divisa	razdijeljeni šaš
			Carex extensa	obalni šaš
			Zamenis situla	crvenkrpica
			Orchis coriophora	kožasti kačun
			Sporobolus pungens	pješčana sijačica
			Suaeda maritima	primorska jurčica
			Trifolium resupinatum	perzijska djetelina
			Orchis tridentata	trozubi kačun
			Pancratium maritimum	primorski žilj
			Orchis italica	talijanski kačun
			Salsola kali	slanica
			Ophrys sphegodes	kokica paučica
			Ophrys lutea	žuta kokica
			Ophrys apifera	pčelina kokica
			Glaucium flavum	primorska makovica
			Orchis provincialis	finobodljasti kačun
HR2001367	I dio Korčule	13.880,31	Testudo hermanni	kopnena kornjača
			Salsola kali	slanica
			Salsola soda	sodna solnjača
			Pancratium maritimum	primorski žilj
			Zamenis situla	crvenkrpica
			Carex extensa	obalni šaš
			Rhinolophus hipposideros	mali potkovnjak
			Echinophora spinosa	trnovita ježika

			Blackstonia perfoliata ssp. serotina	trožila žuška
			Elymus farctus	bodljikava pirika
HR2001490	Dubrovačko primorje - Doli	4,90	Himantoglossum adriaticum	jadranska kozonoška
HR3000167	Solana Ston	38,04	Aphanius fasciatus	obrvan
HR3000426	Lastovski i Mljetski kanal	108.577,58	Tursiops truncatus	dobri dupin
HR4000010	Saplunara	129,56	Imperata cylindrica	valjkasta zupčica
			Calystegia soldanella	pjaščarski ladolež
			Calystegia soldanella	pjaščarski ladolež
			Cyperus capitatus	glavičasti šilj
			Elymus farctus	bodljikava pirika
			Hainardia cylindrica	valjkasti tankorepić
			Pancratium maritimum	primorski žilj
			Parapholis incurva	svinuti tankorepaš
			Sporobolus pungens	pješčana sijačica
			Saccharum ravennae	ravenski sladorovac
			Salsola kali	slanica
HR4000028	Elafiti	6.785,27	Cyperus rotundus	okruglasti oštrik
			Echinophora spinosa	trnovita ježika
			Rhinolophus hipposideros	mali potkovnjak
			Salsola kali	slanica
HR5000037	Nacionalni park Mljet	5.291,86	Orchis italica	talijanski kačun
			Rhinolophus hipposideros	mali potkovnjak
			Sympetrum flaveolum	jantarni strijelac
			Testudo hermanni	kopnena kornjača
HR5000038	Park prirode Lastovsko otočje	19.583,40	Rhinolophus ferrumequinum	veliki potkovnjak
			Testudo hermanni	kopnena kornjača
			Rhinolophus hipposideros	mali potkovnjak
			Bupleurum lancifolium	kopljastolisni zvinčac
			Carex divisa	razdijeljeni šaš
			Myotis emarginatus	ridi šišmiš
			Desmazeria marina	sredozemna ljuljolika
			Salsola soda	sodna solnjača
			Lathyrus ochrus	žućkastobijela graholika
			Papaver argemone	pješčarski mak
			Parapholis incurva	svinuti tankorepaš
			Salsola kali	slanica
			Delphinium staphisagria	sredozemni veliki kokotić

PSCI Područja važna za zajednicu

Važna područja za divlje svojte i stanišne tipove - LAG 5

Šifra Natura 2000 područja	Naziv Natura 2000 područja	Površina Natura 2000 područja (ha)	Šifra ciljnog staništa	Naziv ciljnog staništa
HR2000091	Movrica špilja		8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
HR2000092	Ostaševica špilja		8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
HR2000104	Polušpilja kod Sobre		8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
HR2000141	Gorska jama		8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
HR2000171	Tabaina špilja		8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
HR2000180	Velika špilja		8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
HR2000525	Orebić - Osirac	94,44	9320	Šume divlje masline i rogača (Olea i Ceratonia)
HR2000529	Šaknja rat	472,96	9540	Mediteranske šume endemičnih borova
HR2000944	Blatina kod Blata	62,23	3140	Tvrde oligo-mezotrofne vode s dnom obraslim parožinama (Characeae)
HR2000950	Slano - oleandri	79,72	9320	Šume divlje masline i rogača (Olea i Ceratonia)
HR2001008	Blatina kraj Prožure	2,16	3140	Tvrde oligo-mezotrofne vode s dnom obraslim parožinama (Characeae)
HR2001009	Blatina kraj Sobre (Mljet)	16,40	3140	Tvrde oligo-mezotrofne vode s dnom obraslim parožinama (Characeae)
HR2001055	Otočić Kosor kod Korčule	5,17	9320	Šume divlje masline i rogača (Olea i Ceratonia)
HR2001056	Otočić Veli Pržnjak kod Korčule	20,76	9320	Šume divlje masline i rogača (Olea i Ceratonia)
HR2001203	Izvor špilja kod Jurjevića		8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
HR2001364	JI dio Pelješca	14.073,53	9340	Vazdazelene šume česmine (Quercus ilex)
			5210	Mediteranske makije u kojima dominiraju borovice Juniperus spp.
			6220*	Eumediterranski travnjaci Thero-Brachypodietea
			9540	Mediteranske šume endemičnih borova
			1240	Stijene i strmci (klifovi) mediteranskih

				obala obrasli endemičnim vrstama <i>Limonium</i> spp.
HR2001367	I dio Korčule	13.880,31	8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
			8210	Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom
			2110	Embrionske obalne sipine - prvi stadij stvaranja sipina
			1210	Vegetacija pretežno jednogodišnjih halofita na obalama s organskim nanosima (<i>Cakiletea maritima</i> p.)
			1240	Stijene i strmci (klifovi) mediteranskih obala obrasli endemičnim vrstama <i>Limonium</i> spp.
			5210	Mediterske makije u kojima dominiraju borovice <i>Juniperus</i> spp.
			6220*	Eumediterski travnjaci <i>Thero-Brachypodietea</i>
			9540	Mediterske šume endemičnih borova
			9340	Vazdazelene šume česmine (<i>Quercus ilex</i>)
HR2001420	Otoci Badija, Planjak, Kamenjak, Bisače, Gojak, M. Sestrica, Majsan, M. i V. Stupa, Lučnjak te hrid Baretica	152,21	9540	Mediterske šume endemičnih borova
HR2001451	Jama za Rasokama		8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
HR2001452	Vilenska peć		8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
HR2001454	Jama u Zadubravici		8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
HR2001499	Jama za Sv. Spasom		8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
HR3000150	Pelješac - od uvale Rasoka do rta Osičac	1.015,57	1110	Pješćana dna trajno prekrivena morem
			1160	Velike plitke uvale i zaljevi
			1120*	Naselja posidonije (<i>Posidonion oceanicae</i>)
HR3000152	Otok Proizd i Privala na	641,49	1170	Grebeni

	Korčuli		1120*	Naselja posidonije (Posidonion oceanicae)
HR3000153	Otok Korčula - od uvale Poplat do Vrhovnjaka	1.901,86	8330	Preplavljene ili dijelom preplavljene morske špilje
			1120*	Naselja posidonije (Posidonion oceanicae)
			1170	Grebeni
HR3000154	Pupnatska luka	14,84	1140	Muljevita i pješčana dna izložena zraku za vrijeme oseke
			8210	Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom
			1160	Velike plitke uvale i zaljevi
			1110	Pješčana dna trajno prekrivena morem
HR3000155	Uvala Orlanduša	6,03	1140	Muljevita i pješčana dna izložena zraku za vrijeme oseke
			1110	Pješčana dna trajno prekrivena morem
HR3000156	Pavja luka	8,78	1140	Muljevita i pješčana dna izložena zraku za vrijeme oseke
			1110	Pješčana dna trajno prekrivena morem
HR3000162	Rt Rukavac - Rt Marčuleti	174,63	1140	Muljevita i pješčana dna izložena zraku za vrijeme oseke
			1120*	Naselja posidonije (Posidonion oceanicae)
HR3000163	Stonski kanal	566,38	1120*	Naselja posidonije (Posidonion oceanicae)
			1160	Velike plitke uvale i zaljevi
HR3000165	Uvala Slano	130,48	1160	Velike plitke uvale i zaljevi
			1120*	Naselja posidonije (Posidonion oceanicae)
HR3000166	Sjeverna obala od rta Pusta u uvali Sobra do rta Stoba kod uvale Okuklje s otocima i akvatorijem	246,66	1120*	Naselja posidonije (Posidonion oceanicae)
			1160	Velike plitke uvale i zaljevi
HR3000167	Solana Ston	38,04	1420	Meditranska i termoatlantska vegetacija halofilnih grmova (Sarcocornetea fruticosi)
			8330	Preplavljene ili dijelom preplavljene morske

HR3000172	Obalna linija od luke Gonoturska do rta Vratnički	4.266,79		špilje
			1170	Grebeni
HR3000376	Jama Stračinčica		8330	Preplavljene ili dijelom preplavljene morske špilje
HR3000381	Jama Zaglavica		8330	Preplavljene ili dijelom preplavljene morske špilje
HR3000431	Akvtorij J od uvale Pržina i S od uvale Bilin žal uz poluotok Ražnjić	122,17	1110	Pješčana dna trajno prekrivena morem
			1140	Muljevita i pješčana dna izložena zraku za vrijeme oseke
			1120*	Naselja posidonije (Posidonion oceanicae)
			1170	Grebeni
HR3000476	Uvala Divna - Pelješac	20,55	1120*	Naselja posidonije (Posidonion oceanicae)
			1140	Muljevita i pješčana dna izložena zraku za vrijeme oseke
			1110	Pješčana dna trajno prekrivena morem
HR4000007	Badija i otoci oko Korčule	895,66	1120*	Naselja posidonije (Posidonion oceanicae)
			8330	Preplavljene ili dijelom preplavljene morske špilje
HR4000010	Saplunara	129,56	2110	Embrionske obalne sipine - prvi stadij stvaranja sipina
			9340	Vazdazelene šume česmine (Quercus ilex)
HR4000015	Malostonski zaljev	5.718,76	1170	Grebeni
			1160	Velike plitke uvale i zaljevi
HR4000028	Elafiti	6.785,27	1240	Stijene i strmci (klifovi) mediteranskih obala obrasli endemičnim vrstama Limonium spp.
			8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
			9340	Vazdazelene šume česmine (Quercus ilex)
			1120*	Naselja posidonije (Posidonion oceanicae)
			8210	Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom
			6220*	

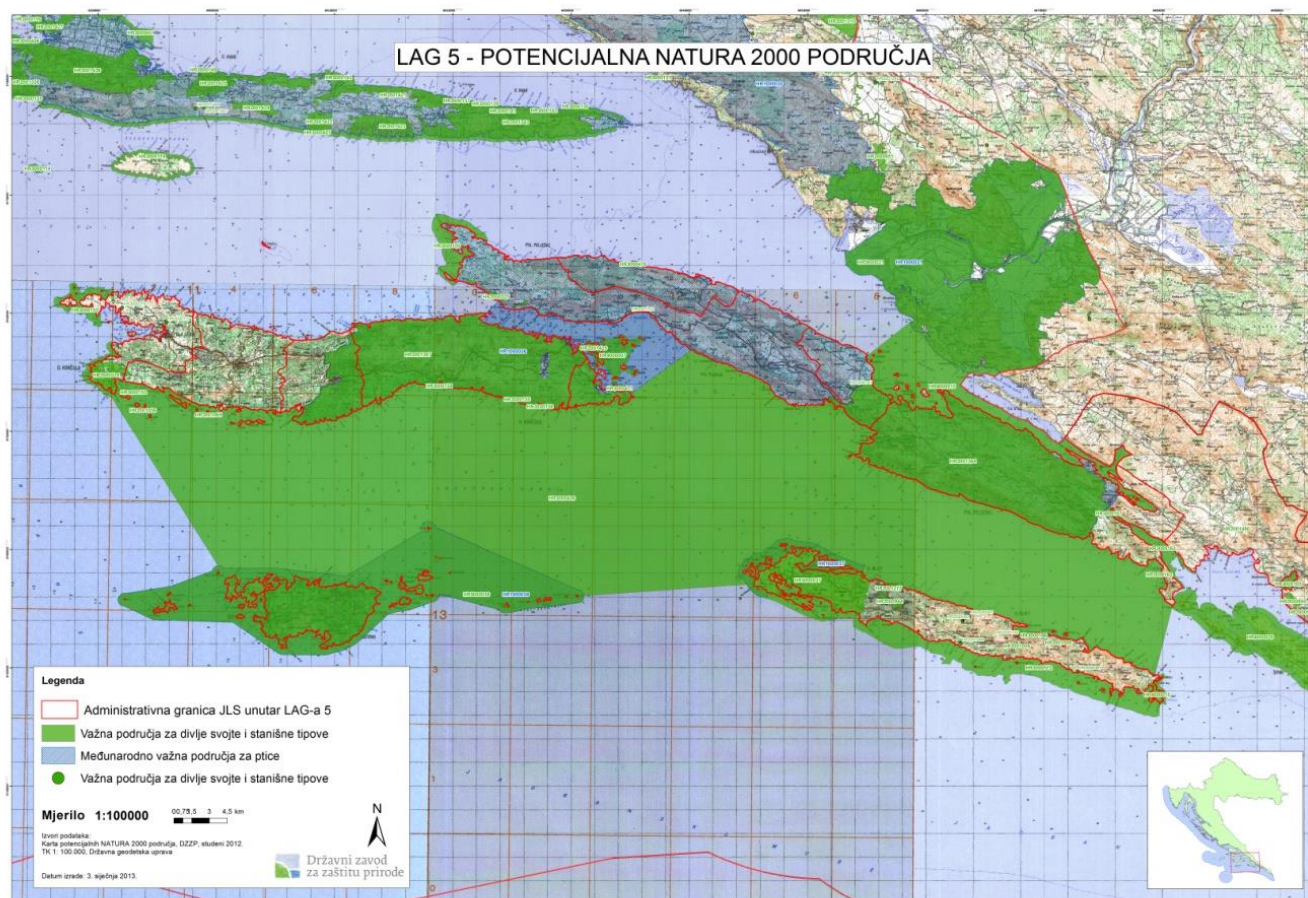
				Eumediterranski travnjaci Thero-Brachypodietea
			1140	Muljevita i pješčana dna izložena zraku za vrijeme oseke
			1110	Pješčana dna trajno prekrivena morem
			5330	Termo-mediterranske (stenomediterranske) grmolike formacije s Euphorbia dendroides
			1170	Grebeni
			8330	Preplavljene ili dijelom preplavljene morske špilje
			2110	Embrionske obalne sipine - prvi stadij stvaranja sipina
HR5000037	Nacionalni park Mljet	5.291,86	5210	Mediterranske makije u kojima dominiraju borovice Juniperus spp.
			6220*	Eumediterranski travnjaci Thero-Brachypodietea
			3170*	Mediterranske povremene lokve
			8210	Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom
			1240	Stijene i strmcii (klifovi) mediteranskih obala obrasli endemičnim vrstama Limonium spp.
			8330	Preplavljene ili dijelom preplavljene morske špilje
			9540	Mediterranske šume endemičnih borova
			1120*	Naselja posidonije (Posidonion oceanicae)
			1150*	Obalne lagune
			1170	Grebeni
			8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
			5330	Termo-mediterranske (stenomediterranske) grmolike formacije s Euphorbia dendroides
			9340	Vazdazelene šume česmine (Quercus ilex)
			6220*	

HR5000038	Park prirode Lastovsko otočje	19.583,40		Eumediterranski travnjaci Thero-Brachypodietea
			8210	Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom
			1170	Grebeni
			5330	Termo-mediteranske (stenomediteranske) grmolike formacije s <i>Euphorbia dendroides</i>
			5210	Mediterranske makije u kojima dominiraju borovice <i>Juniperus</i> spp.
			3170*	Mediterranske povremene lokve
			1110	Pješčana dna trajno prekrivena morem
			8330	Preplavljene ili dijelom preplavljene morske špilje
			1120*	Naselja posidonije (<i>Posidonion oceanicae</i>)
			9340	Vazdazelene šume česmine (<i>Quercus ilex</i>)
			9320	Šume divlje masline i rogača (<i>Olea</i> i <i>Ceratonion</i>)
			8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
			1240	Stijene i strmci (klifovi) mediteranskih obala obrasli endemičnim vrstama <i>Limonium</i> spp.

* *prioritetni stanišni tipovi*

Izvor: DZP 2013.

LAG 5 – PSCI POINT karta

Izvor: DZP 2013.

Dodatak 3. – Naselja u JLS i TUG područja LAG-a 5

Naziv naselja/JLS	Broj stanovnika 2011.	TUG (naselja, NN 44/11)	Površina naselja u km ² /m ²	Površina u ha
OPĆINA DUBROVAČKO PRIMORJE	2 161		197,5 km ² 197.500.000 m ²	19.750,00
Banići	150	306118 K.O.Banići 2. kategorija	2,87 km ² 2.870.000,00 m ²	287,00
Čepikuće	62	306240 K.O. Čepikuće 3. kategorija	7,66 km ² 7.660.000,00 m ²	766,00
Doli	187	306304 K.O. Doli 3. kategorija	14,1 km ² 14.100. 000,00 m ²	1.410,00
Imotica	106	306550 K.O.Imotica 3. kategorija	4,83 km ² 4.830.000,00 m ²	483,00
Kručica	34	/	99,41 km ² 99.410.000 ,00 m ²	9941,00
Lisac	37	306673 K.O.Lisac 3. Kategorija	6,94 km ² 6.940.000,00 m ²	694,00
Majkovi	201	306347 K.O.Donji Majkovi 1. Kategorija 306495 K.O. Gornji Majkovi 1. Kategorija	28,72 km ² 28.720.000,00 m ²	2.872,00
Mravinca	37	306819 K.O. Mravinca 1. kategorija	9,05 km ² 9.050.000,00 m ²	905,00
Ošlje	125	306894 K.O. Ošlje 2. kategorija	17,09 km ² 17.090.000,00 m ²	1.709,00
Podgora	19	/	3,08 km ² 3.080.000,00 m ²	308,00
Podimoć	52	306975 K.O. Podimoć 3. kategorija	11,35 km ² 11.350.000,00 m ²	1.135,00
Slano	567	307106 K.O. Slano 1. kategorija	12,52 km ² 12.520.000,00 m ²	1.252,00
Smokovljani	65	307114 K.O. Slano 2.kategorija	15,19 km ² 15.190.000,00 m ²	1.519,00
Stupa	70	307181 K.O. Stupa 3. kategorija	5,61 km ² 5.610.000,00 m ²	561,00
Štedrica	56	/	9,53 km ² 9.530. 000,00 m ²	953,00

Točionik	22	307246 K.O. Točionik 3.kategorija	10,46 km ² 10.460.000,00 m ²	1.046,00
Topolo	155	307262 K.O. Topolo 3. Kategorija	7,66 km ² 7.660.000,00 m ²	766,00
Trnova	43	307289 K.O. Trnova 3. kategorija	6,75 km ² 6.750. 000,00 m ²	675,00
Trnovica	38	307297 K.O. Trnovica 3. kategorija	12,7 km ² 12.700.000,00 m ²	1.270,00
Visočani	131	307351 K.O. Visočani 2. kategorija	9,54 km ² 9.540.000,00 m ²	954,00
Naknadno popisani	4			
OPĆINA STON	2 410		169,59 km² 169.590.000,00 m²	16.959,00
Boljenovići	88	306134 K.O. Boljenovići 2. kategorija	1,7 km ² 1.700.000,00 m ²	170,00
Brijesta	58	306169 K.O. Brijesta 2. kategorija	13,51 km ² 13.510.000,00 m ²	1.351,00
Broce	88	306177 K.O. Broce 2. kategorija	13,06 km ² 13.060.000,00 m ²	1.306,00
Česvinica	60	306258 K.O. Česvinica 2. kategorija	8,27 km ² 8.270.000,00 m ²	827,00
Dančanje	27	306282 K.O. Dančanje 2. kategorija	9,4 km ² 9.400.000,00 m ²	940,00
Duba Stonska	36	306380 K.O. Duba Stonska 2. kategorija	5,71 km ² 5.710.000,00 m ²	571,00
Dubrava	140	/	13,56 km ² 13.560.000,00 m ²	1.356,00
Hodilje	192	306541 K.O. Hodilje 2. kategorija	2,67 km ² 2.670.000,00 m ²	267,00
Luka	155	/	53,71 km ² 53.710.000,00 m ²	5.371,00
Mali Ston	142	/	2,12 km ² 2.120.000,00 m ²	212,00

Metohija	157	/	15,59 km2 15.590.000,00 m2	1.559,00
Putniković	82	307076 K.O. Putniković 2. kategorija	13,28 km2 13.280.000,00 m2	1.328,00
Sparagovići	116	307149 K.O. Sparagovići 2. kategorija	12,84 km2 12.840.000,00 m2	1.284,00
Ston	559	307165 K.O. Ston 2. kategorija	7,6 km2 7.600.000,00 m2	760,00
Tomislavovac	105	307254 K.O. Tomislavovac 2. kategorija	11,39 km2 11.390.000,00 m2	1.139,00
Zabrđe	62	307386 K.O. Zabrđe 2. kategorija	10,59 km2 10.590.000,00 m2	1.059,00
Zamaslina	80	/	6,98 km2 6.980.000,00 m2	698,00
Zaton Doli	62	307416 K.O. Zaton Doli 2.kategorija	7,93 km2 7.930.000,00 m2	793,00
Žuljana	236	307432 K.O. Žuljana 2. kategorija	12,85 km2 12.850.000,00 m2	1.285,00
OPĆINA JANJINA	551		30,16 km2 30.160.000,00 m2	3.016,00
Drač	97	/	2,05 km2 2.050.000,00 m2	205,00
Janjina	201	306568 K.O. Janjina 2.kategorija	7,05 km2 7.050.000,00 m2	705,00
Osobjava	35	306878 K.O. Osobjava 2.kategorija	7,15 km2 7.150.000,00 m2	715,00
Popova Luka	24	307009 K.O. Popova Luka 2. kategorija	6,27 km2 6.270.000,00 m2	627,00
Sreser	194	307157 K.O. Sreser 2.kategorija	7,64 km2 7.640.000,00 m2	764,00
OPĆINA TRPANJ	727		35,92 km2 35.920.000,00 m2	3.592,00
Donja Vručica	33	306312 K.O. Donja Vručica 2.kategorija	13,29 km2 13.290.000,00 m2	1.329,00
Duba Pelješka	46	306371 K.O. Duba Pelješka 2.kategorija	10,23 km2 10.230.000,00 m2	1.023,00

Gornja Vručica	46	306479 K.O. Gornja Vručica 2. kategorija	6,97 km2 6.970.000,00 m2	697,00
Trpanj	602	307319 K.O. Trpanj 2.kategorija	5,42 km2 5.420.000,00 m2	542,00
OPĆINA OREBIĆ	4 101		130,95 km2 130.950.000,00 m2	13.095,00
Donja Banda	149	/	15,98 km2 15.980.000,00 m2	1.598,00
Kučiste	212	/	6,59 km2 6.590.000,00 m2	659,00
Kuna Pelješka	218	306665 K.O. Kuna Pelješka 2. kategorija	10,25 km2 10.250.000,00 m2	1.025,00
Lovište	229	/	12,5 km2 12.500.000,00 m2	1.250,00
Nakovanj	3	314684 K.O. Nakovanj 2. kategorija	17,48 km2 17.480.000,00 m2	1.748,00
Orebić	1968	314692 K.O. Orebić 2. kategorija	1,78 km2 1.780.000,00 m2	178,00
Oskorušno	100	306860 K.O. Oskorušno 2. kategorija	11,95 km2 11.950.000,00 m2	1.195,00
Pijavičino	113	306932 K.O. Pijavičino 2. kategorija	12,73 km2 12.730.000,00 m2	1.273,00
Podgorje	172	314706 K.O. Podgorje 2. kategorija	8,15 km2 8.150.000,00 m2	815,00
Podobuće	34	306983 K.O. Podobuće 2. kategorija	6,82 km2 6.820.000,00 m2	682,00
Potomje	255	307025 K.O. Potomje 2. kategorija	8,47 km2 8.470.000,00 m2	847,00
Stanković	246	314757 K.O. Stanković 2. kategorija	6,32 km2 6.320.000,00 m2	632,00
Trstenik	116	302279 K.O. Trstenik 1. kategorija	4,3 km2 4.300.000,00 m2	430,00
Viganj	280	314773 K.O. Viganj 2. kategorija	7,63 km2 7.630.000,00 m2	763,00
Naknadno popisani	6			
GRAD KORČULA	5 634		112,35 km2 1.125.350.000,00 m2	11.235,00
Čara	613	314641	34,34 km2	3.434,00

		K.O. Čara 2. kategorija	34.340.000,00 m2	
Korčula	2839	314650 K.O. Korčula 2. kategorija	4,94 km2 4.940.000,00 m2	494,00
Pupnat	396	314714 K.O. Pupnat 2. kategorija	33,43 km2 33.430.000,00 m2	3.343,00
Račišće	434	314722 K.O. Račišće 2. kategorija	5,66 km2 5.660.000,00 m2	566,00
Žrnovo	1352	314781 K.O. Žrnovo 2. kategorija	33,97 km2 33.970.000,00 m2	3.397,00
OPĆINA LUMBARDA	1 224		10,77 km2 10.770.000,00 m2	1.077,00
Lumbarda	1224	314676 K.O. Lumbarda 2. kategorija	10,77 km2 10.770.000,00 m2	1.077,00
OPĆINA SMOKVICA	918		43,71 km2 43.710.000,00 m2	4.371,00
Smokvica	918	314749 K.O. Smokvica 2. kategorija	43,71 km2 43.710.000,00 m2	4.371,00
OPĆINA BLATO	3 583		62,39 km2 62.390.000,00 m2	6.239,00
Blato	3551	306126 K.O. Blato 2. kategorija	62,39 km2 62.390.000,00 m2	6.239,00
Potirna	22	/	4,28 km2 4.280.000,00 m2	428,00
Naknadno popisani	10			
OPĆINA VELA LUKA	4 130		42,86 km2 42.860.000,00 m2	4.286,00
Vela Luka	4 114	314765 K.O. Vela Luka 2. kategorija	42,86 km2 42.860.000,00 m2	4.286,00
Naknadno popisani	16			
OPĆINA LASTOVO	792		52,66 km2 52.660.000,00 m2	5.266,00
Glavat	0	/	2,25 km2 2.250.000,00 m2	225,00
Lastovo	344	316717 K.O. Lastovo 2. kategorija	25,76 km2 25.760.000,00 m2	2.576,00
Pasadur	102	/	4,15 km2 4.150.000,00 m2	415,00

Skrivena Luka	35	/	1,68 km ² 1.680.000,00 m ²	168,00
Sušac	1	/	4,87 km ² 4.870.000,00 m ²	487,00
Uble/Ubli	229	/	13,7 km ² 13.700.000,00 m ²	137,00
Zaklopatica	81	/	26,25 km ² 26.250.000,00 m ²	2.625,00
OPĆINA MLJET	1 081		99,35 km² 99.350.000,00 m²	9.935,00
Babino Polje	276	306100 K.O. Babino Polje 2. kategorija	27,01 km ² 27.010.000,00 m ²	2.701,00
Blato	31	314633 K.O. Blato 2. kategorija	9,00 km ² 9.000.000,00 m ²	900,00
Goveđari	149	306509 K.O. Goveđari 2. kategorija	10,13 km ² 10.130.000,00 m ²	1.013,00
Korita	46	306649 K.O. Korita 2. kategorija	8,75 km ² 8.750.000,00 m ²	875,00
Kozarica	28	/	1,59 km ² 1.590.000,00 m ²	159,00
Maranovići	42	306738 K.O. Maranovići 2. kategorija	4,1 km ² 4.100.000,00 m ²	410,00
Okuklje	28	/	3,32 km ² 3.320.000,00 m ²	332,00
Polače	113	/	14,51 km ² 14.510.000,00 m ²	1.451,00
Pomena	49	/	3,78 km ² 3.780.000,00 m ²	378,00
Prožura	38	307068 K.O. Prožura 2. kategorija	6,71 km ² 6.710.000,00 m ²	671,00
Prožurska Luka	37	/	1,3 km ² 1.300.000,00 m ²	130,00
Ropa	37	/	3,47 km ² 3.470.000,00 m ²	347,00
Saplunara	68	/	2,21 km ² 2.210.000,00 m ²	221,00
Sobra	139	/	3,47 km ² 3.470.000,00 m ²	347,00
LAG 5	Stanovnika 27 312		988, 21km² 988.210.000,00 m²	98.821,00
	Br. st. u TUG I - 921	Br. naselja u TUG I -3	Ukupna Površina za TUG I – 54,59 km ² 54.590.000,00 m ²	Ukupno ha za TUG I – 5.459,00

	Br. st. u TUG II - 23179	Br. naselja u TUG II - 52	Ukupna Površina za TUG II - 694,62 km ² 694.620.000,00 m ²	Ukupno ha za TUG II- 69.462,00
	Br. st u TUG III - 772	Br. naselja u TUG III - 10	Ukupna Površina za TUG III – 88,06 km ² 88.060.000,00 m ²	Ukupno ha za TUG III -8.806,00
	Ukupan broj stanovnika u TUG područjima – 24 872	Ukupan broj naselja u TUG područjima svih kategorija - 65	Ukupna Površina za sve TUG kategorije – 837,27 km² 837.270.000,00 m²	Ukupno ha za sve TUG kategorije - 83.727,00

Dodatak 4. – Karata područja LAG-a 5 u mjerilu 1: 100.000

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Dubrovačko-neretvanske županije

Dodatak 5. – Financijski plan provedbe LRS za LAG 5 za 2013. godinu

Podmjera 1: »Stjecanje vještina, animiranje stanovnika LAG područja«		
1.1. Izrada studija za područje LAG-a (izrada studija – socio-ekonomske, regionalne, marketinške i druge)		
Stavka	Iznos	PDV
1.1.1. Usluge stručnjaka (ukupno)	40.000,00	10.000,00
1.1.2. Prijevod izrađenog dokumenta i simultano prevođenje		
1.2. Usavršavanje i obrazovanje zaposlenika, volontera i članova LAG-a		
Stavka	Iznos	
1.2.1. Usluge stručnjaka	30.000,00	7.500,00
1.2.2. Najam prostora i opreme za trening i obrazovanje		
1.2.3. Usluga korištenja opreme za simultano prevođenje i tehničko osoblje		
1.2.4. Usluga korištenja opskrbe pripremljenom hranom i pićem sudionika	3.000,00	750,00
1.2.5. Naknade, kotizacije i pretplate za časopise i magazine	4.000,00	1.000,00
1.2.6. Prijevod dokumenta (brošure i sl.)	2.000,00	500,00
1.3. Animacija, izrada promidžbenih materijala i organizacija promidžbenih događaja za članove i stanovnike LAG-a (seminari, radionice, sastanci, i drugo)		
Stavka	Iznos	PDV
1.3.1. Usluge stručnjaka (ukupno)	20.000,00	5.000,00
1.3.2. Najam prostora i opreme za animaciju i promidžbene događaje	5.000,00	1.250,00

1.3.3. Usluga korištenja opreme za simultano prevođenje i tehničko osoblje		
1.3.4. Usluga korištenja opskrbe pripremljenom hranom i pićem sudionika	8.000,00	2.000,00
1.3.5. Izrada, umnažanje i podjela promotivnih materijala	15.000,00	3.750,00
1.3.6. Usluge oglašavanja putem TV/radio/novine/web	5.000,00	1.250,00
1.4. Sudjelovanje zaposlenika, volontera te članova LAG-a na seminarima, radionicama, sastancima i studijskim putovanjima (uključujući događaje u organizaciji nacionalne mreže za ruralni razvoj i Europske mreže za ruralni razvoj)		
Stavka	Iznos	PDV
1.4.1. Korištenje službenog ili privatnog vozila u službene svrhe	15.000,00	
1.4.2. Korištenje javnog prijevoza – autobus, vlak, brod	5.000,00	
1.4.3. Korištenje zrakoplova – ekonomska klasa	10.000,00	
1.4.4. Korištenje lokalnog javnog prijevoza na mjestu događaja	5.000,00	
1.4.5. Dnevnice	3.000,00	
1.4.6. Smještaj	15.000,00	1500
1.4.7. Naknade i kotizacije	10.000,00	2500
UKUPNO PODMJERA 1:	195.000,00	17.250,00
*limit 200.000,00		

2. Podmjera 2: »Provedba lokalnih razvojnih strategija«		
2.1. Plaće za voditelja/upravitelja LAG-a i/ili drugo osoblje		
2.1.1. Plaće zaposlenika LAG-a	IPARD mjera 202, udio u plaći, neto	Vlastita sredstva - članarine i drugi izvori
2.1.1.1. Voditelj ureda-manager (12 mjeseci)	75.000,00	54.132,00

2.1.1.2. Stručni suradnik (12 mjeseci)	49.920,00	27.948,00
2.1.1.3. Računovođa (4 sata,12 mjeseci)	24.960,00	11.004,00
Ukupno 2.1	149.880,00	93.084,00
2.2. Najam ureda i režijski izdaci		
Stavka	Iznos	PDV
2.2.1. Najam ureda (sjedište LAG-a) - 12 mjeseci	34.000,00	
2.2.2. Telefon i internet	3.000,00	750,00
2.2.3. Režijski izdaci ureda: struja, voda, odvoz otpada, grijanje, plin, TV i radio preplata, pričuva, ostali režijski izdaci	0,00	
2.3. Uredski materijal		
Stavka	Iznos	PDV
2.3.1. Potrošni uredski materijal	10.000,00	2.500,00
2.4. Nabava opreme		
Stavka	Iznos	
2.4.1. Uredska oprema (uključujući montažu): namještaj i oprema/uređaji	10.000,00	2.500,00
2.4.2. Računalna oprema	22.000,00	5.500,00
2.5. Usluge		
Stavka	Iznos	
2.5.1. Usluge računalnog stručnjaka	4.000,00	1.000,00
2.5.2. Usluge knjigovodstvenog stručnjaka	10.000,00	
2.5.3. Usluge pravnog stručnjaka	2.000,00	500,00
Ukupno 2.2	95.000,00	12.750,00

Ukupno Podmjera 2:	244.880,00
---------------------------	-------------------

Ukupno IPARD 202:	439.880,00
--------------------------	-------------------